

KONCEPT PAMETNE REGIJE KOT PODLAGA ZA PRIPRAVO REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE

Damjan Kavaš
Klemen Koman

KONCEPT PAMETNE REGIJE KOT PODLAGA ZA PRIPRAVO REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE

Damjan Kavaš
Klemen Koman

Ljubljana, 2024

KONCEPT PAMETNE REGIJE KOT PODLAGA ZA PRIPRAVO REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE

Damjan Kavaš, Klemen Koman

© 2024 Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana

Vse pravice pridržane. Nobenega dela tega gradiva se brez predhodnega privoljenja lastnikov avtorskih pravic ne sme reproducirati, shranjevati ali prepisovati v katerikoli obliki oziroma na katerikoli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače.

Izdal in založil: Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana

Recenzenta: prof. dr. Peter Stanovnik in doc. dr. Aidan Cerar

Oblikovanje naslovnice: Solos d.o.o., Ljubljana

Tisk: Solos d.o.o., Ljubljana

Naklada: 200 izvodov

Knjižna zbirka: EkonomIERa, ISSN 2630-2896

Urednik: dr. Damjan Kavaš

Področje: Regionalni in strukturni razvoj

Monografija je bila izdelana v okviru raziskovalnega projekta »Priprava regijske inovacijske strategije v Ljubljanski urbani regiji – RIS LUR«, ki ga je financirala Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

332.1

KAVAŠ, Damjan, 1970-

Koncept pametne regije kot podlaga za pripravo regionalne inovacijske strategije / Damjan Kavaš, Klemen Koman. - Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2024. - (EkonomIERa, ISSN 2630-2896. Regionalni in strukturni razvoj ; 06/2024)

ISBN 978-961-6906-79-1

COBISS.SI-ID 178693891

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	REGIONALNA INOVACIJSKA STRATEGIJA	3
2.1	TEORIJA POLOV	3
2.2	REGIONALNI INOVACIJSKI SISTEM	5
2.3	STRATEGIJE PAMETNE SPECIALIZACIJE	10
3	PAMETNA REGIJA	17
4	METODOLOGIJA PRIPRAVE REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE NA PODLAGI KONCEPTA PAMETNE REGIJE	23
5	REGIONALNA INOVACIJSKA STRATEGIJA LJUBLJANSKE URBANE REGIJE	37
5.1	ANALIZA REGIONALNEGA KONTEKSTA IN OPREDELITEV TEMELJNIH IZZIVOV REGIJE	37
5.1.1	<i>Gospodarstvo</i>	40
5.1.2	<i>Trajnostna mobilnost</i>	44
5.1.3	<i>Okolje</i>	45
5.1.4	<i>Bivanje</i>	47
5.1.5	<i>Prebivalci</i>	48
5.1.6	<i>Upravljanje</i>	50
5.2	ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI	51
5.3	STRATEŠKI OKVIR PRIPRAVE REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE LUR	56
5.3.1	<i>Državna raven</i>	56
5.3.2	<i>Regionalna raven</i>	61
5.4	NAČELA REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE LUR	63
5.5	VIZIJA, CILJI IN OSNOVNI PRISTOP IZVEDBE RIS LUR	67
5.6	IDENTIFIKACIJA STANJA IN RAZVOJNIH IZZIVOV LOKALNIH SKUPNOSTI ZNOTRAJ LUR	70
5.7	KLJUČNE RAZVOJNE PRIORITETE RIS LUR	81
5.7.1	<i>Pametno vladanje</i>	81
5.7.2	<i>Pametno gospodarstvo</i>	82
5.7.3	<i>Pametna mobilnost</i>	84
5.7.4	<i>Pametno okolje</i>	84
5.7.5	<i>Pametni prebivalci</i>	85
5.7.6	<i>Pametno bivanje</i>	88
5.8	IZVAJANJE, SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE RIS LUR	88
6	SKLEP	93

LITERATURA IN VIRI	99
SEZNAM SLIK	109
SEZNAM TABEL	111
STVARNO KAZALO	113
PRILOGA: ANKETNI VPRAŠALNIK.....	116

1 UVOD

Inovacije so ključni dejavnik gospodarske rasti, hkrati pa imajo vse vrste inovacij pomembno vlogo pri reševanju lokalnih, regionalnih, nacionalnih in globalnih izzivov.

Inovacija zajema nov izdelek, storitev in postopek ali bistveno izboljšane izdelke, storitve in postopke. V preteklosti je bil poudarek predvsem na tehnoloških inovacijah (inovacija proizvoda/storitve/procesa), medtem ko je danes velik poudarek na netehnoloških inovacijah (inovacije na področju organizacije/trženja).

V zadnjih letih pa zaradi družbenih izzivov pridobivajo na pomenu družbene inovacije. Družbena inovacija obravnava nove ideje, koncepte in strategije, ki odgovarjajo na potrebe družbe, kot so delovni pogoji, izobraževanje, zdravstvene storitve, opolnomočenje in razvoj skupnosti. Razvijajo jih lahko posamezniki, skupine ali organizacije, odvijajo se lahko v neprofitnem, profitnem ali javnem sektorju. Inovacije tako pomembno prispevajo k reševanju ključnih družbenih izzivov, od okoljske problematike, mobilnosti, varnosti, dostopa do hrane, staranja prebivalstva, izobraževanja, raziskovanja do izzivov na področju zdravja. Pogosto so povezane z velikimi naložbami, velikimi tveganji, kritično maso sredstev (kadri, oprema, finančna sredstva). Zato je potreben sistematičen pristop – na ravni podjetij, države, regij, občin, nadnacionalnih skupnosti (npr. EU) in celo sveta (covid-19). Inovativnost je nuja in ne luksuz.

Inovativnost pa ni pomembna le za nacionalno raven, temveč je pomembna tudi na regionalni ravni. Čeprav je spodbujanje inoviranja že vsaj tri desetletja cilj razvitih držav, so te spodbujale inoviranje predvsem na državni ravni, brez regionalne dimenzije in brez upoštevanja regionalnih učinkov inovacijske politike. Kot ugotavlja Regional Innovation Scoreboard 2017 (Evropska komisija, 2017), obstoji pozitivna povezanost med inovativnostjo države in inovativnostjo njenih regij, vendar je pozitivna povezanost med inovativnostjo posamezne regije in njeno konkurenčnostjo še veliko bolj statistično značilna (European Parliament: Directorate-General for Parliamentary Research Services in Annerstedt, 2018).

Zaradi kompleksnosti, dolgoročnosti ter kadrovske in finančne zahtevnosti je treba inovacijski razvoj usmerjati s pomočjo strateških dokumentov. Na ravni regij

je to regionalna inovacijska strategija (RIS). RIS zahteva celovit pristop k oblikovanju in izvajanju politik, ki je osredotočen na lokalna okolja. Politike je treba oblikovati v skladu z lokalnimi razmerami in upoštevati, da obstajajo različne poti do inovacij in razvoja v regijah. Za uspešno dinamiko inoviranja v določeni regiji pa je pomembna tudi usklajenost med regionalnimi in nacionalnimi inovacijskimi politikami, ki morajo omogočati doseganje sinergij ter posledično večjo uspešnost regije. Ker ni nekega univerzalnega modela in »dobre prakse«, na katero bi bilo mogoče opreti inovacije, morajo regije poiskati lasten način za ustvarjanje konkurenčnih prednosti, in sicer na podlagi svojih lokalnih prednosti in adutov ob hkratnem iskanju navdih pri globalnih mrežah in trendih.

Pri pripravi regionalne inovacijske politike je treba upoštevati razlike med posameznimi državami. Za Slovenijo velja, da nima ne regionalnih oblasti niti pristojnosti za oblikovanje in izvajanje inovacijske politike na regionalni ravni. Zato ni možno prevzeti »uveljavljenih« načinov priprave regionalne inovacijske strategije, kjer v zadnjih letih prevladuje pristop S3 (angl. *Regional Smart Specialization Strategy*). Omenjene strategije se pripravljajo na ravni države in večjih regij (NUTS 2), medtem ko izkušnje kažejo, da je priprava S3 na ravni NUTS 3 preambiciozen projekt, kar je predvsem posledica omejenih pristojnosti in pogosto tudi pomanjkanja kritične mase virov. Ena glavnih lekcij preteklih priprav regionalnih inovacijskih strategij je pomembnost začetne (pripravljalne faze). Vrednotenja so pokazala, da je identifikacija ustreznih družbenih izzivov in razpoložljivih sposobnosti ter sredstev za njihovo reševanje ključno za pripravo regionalne inovacijske strategije (Kleibrink idr., 2017).

Do inovacij pogosto pride šele takrat, ko so akterji postavljeni pred preizkušnjo in je za odpravo posameznega problema potrebna rešitev. Razvoj Slovenije in njenih regij bo v prihodnje močno odvisen od sposobnosti njenega odzivanja in prilagajanja na trende in izzive v globalnem okolju. To pa zahteva pripravo strateških dokumentov in regionalna inovacijska strategija ima pri odzivanju na trende in izzive v globalnem okolju pomembno vlogo.

Ker pristop regionalne strategije pametne specializacije na ravni slovenskih statističnih regij ni ustrezen (raven NUTS 3), predlagamo, da se kot metodološka podlaga priprave regionalne inovacijske strategije uporabi (inovativen) koncept pametne regije. Kot primer navedenega pristopa smo v monografiji pripravili predlog regionalne inovacijske strategije Ljubljanske urbane regije.

2 REGIONALNA INOVACIJSKA STRATEGIJA

Inovativnost ni pomembna le za nacionalno raven, temveč je pomembna tudi inovativnost na ravni regij. Inovativnost regij je namreč ključna za doseganje uravnoteženega razvoja in obvladovanje regionalnih razlik. Poleg tega omogoča regijam, da postanejo bolj odporne in konkurenčne, kar neposredno prispeva k trajnostni rasti na nacionalni in mednarodni ravni. Regijska inovativnost ni zgolj dopolnitev nacionalnih prizadevanj, ampak je njihov temeljni gradnik. Regionalno inovacijsko sposobnost lahko opredelimo kot potencial regije in njene ekonomije za ustvarjanje inovativnih izdelkov, storitev in poslovnih modelov. V regionalni politiki se je vključitev raziskav in razvoja ter inovacij začela s teorijo polov, ki je v šestdesetih letih dvajsetega stoletja postala osnova za oblikovanje regionalne inovacijske politike (Asheim idr., 2020).

2.1 Teorija polov

Teorija polov rasti je zrasla na temeljih Perrouxove ideje iz srede petdesetih let. Perroux vidi prostor kot območje, ki ga skupaj držijo centripetalne sile. Originalno je Perroux analiziral odnose med podjetji in sektorji (Dawkins, 2003). Tako je bila teorija originalno predvsem ekonomska (Szajnowska-Wysocka, 2009). Za razumevanje teorije polov rasti sta pomembni dve Perrouxovi ideji: to sta ekonomska dominacija in ekonomski prostor. Pol rasti Perroux ne veže na omejen geografski prostor, ampak na teoretičen, ekonomski prostor, ki ga razume kot abstraktno polje delovanja ekonomskih silnic oziroma kot množico odnosov, ki definirajo ekonomski subjekt (Meardon, 2001). Regionalna oziroma prostorska komponenta je bila vključena šele v kasnejših fazah izpopolnjevanja Perrouxove osnovne ideje.

Perroux je trdil, da podjetja, ki izkoriščajo aglomerirane zunanje ekonomije, tj. lokalizacijske ekonomije, v konkretnih geografskih prostorih, lahko povečajo koristi zunanjih ekonomij. Rastni poli v konkretnih geografskih prostorih so bili sestavljeni iz podjetij, ki pripadajo istemu ali tesno povezanim sektorjem (npr. zaradi sektorske specializacije). Perroux je trdil, da je takšen rastni pol bolj inovativen v primerjavi s podjetji zunaj ravnega pola, in sicer zaradi vpliva "ključne" ali "motorne" industrije ravnega pola, ki jo opredeljuje kot nadpovprečno inovativno podjetje. To podjetje je celoten rastni pol naredilo bolj inovativen z vplivanjem na druga podjetja v ravnem polu prek prenosa znanja in

vhodno-izhodnih povezav. Ta pogled na industrijsko in inovacijsko politiko je bil kasneje v devetdesetih letih ponovno oživiljen s Porterjevim konceptom grozdov (Asheim idr., 2020).

Pomembno je, da pristaši teorije polov rasti menijo, da je razvoj vedno polariziran in da ima zato polarizacija predvsem pozitivne učinke. Perroux omenja dve fazi v razvoju razvojnega pola oziroma dve fazi procesa rasti regije (Senjur, 2002):

- faza privlačnosti: pol razvoja v začetnih fazah razvoja priteguje vire, resurse iz svoje okolice in se krepi na njen račun; razlike med regijami se v začetnih fazah razvoja zato povečujejo;
- faza širitve: razvojni pol se še naprej krepi, hkrati pa širi svojo dejavnost na širšo okolico; širitev se odraža skozi tok blaga, investicij, informacij, inovacij s pola v okolico; pol razvoja deluje kot motor razvoja regije: impulzi razvoja se širijo s pola na okolico (periferijo) in porajajo razvoj tudi tam. Pri tem se impulzi rasti ne širijo enakomerno, ampak hierarhično.

Tako naj bi lociranje ene ali več propulzivnih industrij (*»l'industrie motrice«*) na določenih geografskih točkah spremenilo te točke v razvojne pole njihovih regij. Kot iniciatorji pozitivnih eksternih učinkov te industrije omogočajo nastanek novih dopolnilnih industrij ter s tem večjo zaposlenost in dohodek regije. Razen spodbujevalnih učinkov propulzivne dejavnosti povzročajo tudi zaviralne učinke. Ideja je bila, da naj bi rastna središča spodbujala širjenje oziroma učinke kapljanja navzdol iz središča v okoliške obrobne regije, vendar je bil rezultat pogosto ta, da so bili učinki povratnega toka oziroma polarizacije močnejši, kar je povečalo regionalne neenakosti med središčem in obrobjem (Asheim idr., 2020). Rezultat je bil v skladu s pričakovanji Myrdala in Kaldorja, ki sta za razliko od Perrouxa in Hirschamana zagovarjala stališče, da so negativni vplivi (angl. *»backwash«*) razvitejših regij na manj razvite večji od pozitivnih (angl. *»spread«*), medtem ko so pristaši teorije polov rasti, kot je Hirschman, ki govori o prelivanju (angl. *»trickling down«*), menili ravno obratno (Vanhove, 2018).

Podobna teoriji polov je teorija, ki sta jo razvila Audretsch in Feldman (1996) in jo poimenovala *»Industry Life Cycle Theory«*. Podobna je tudi teoriji življenjskega cikla proizvoda. Teorija pravi, da ima narava znanja na posameznem območju pomemben vpliv na obseg inovacijske aktivnosti. Največ inovacij je v regijah, kjer se ustvari in izmenja čim več znanja. Predvsem sta pomembna utelešeno znanje

in sodelovanje med akterji v regiji. To je najbolj pomembno v zgodnji fazi življenjskega cikla posamezne panoge, ko je poudarek na hitrem razvoju proizvodov, saj je rast panoge zelo hitra, medtem ko je konkurenca še šibka. V tej fazi je pomembno, da so stiki osebni (angl. *face to face*), kar zahteva geografsko bližino. Znanje je v tej fazi predvsem utelešeno in zato tudi ni lahko prenosljivo. Zato so radikalne inovacije prisotne predvsem v aglomeracijah in ne na periferiji. To velja predvsem za panoge, ki temeljijo na znanju. V centralnih regijah so stroški inovacijske dejavnosti predvsem povezani z R&R, zato je izredno pomembna prisotnost »trojne spirale«. Potreben je stik s svetovnim znanjem, zato imajo podjetja stik tudi z institucijami znanja v tujini. V perifernih regijah so pomembne zlasti ostale inovacijske aktivnosti. Inovacije v perifernih regijah so predvsem inkrementalne in temeljijo na prenosu novosti iz centralnih v periferne regije: prenos proizvodnje iz centralnih v periferne regije, potem ko je proizvodnja že centralizirana. Periferne regije imajo predvsem v standardizirani predelovalni industriji konkurenčno prednost pred centralnimi regijami, in sicer pretežno zaradi nižjih stroškov proizvodnje. Za ta podjetja je značilno, da večino proizvodnje izvozijo v druge regije in v tujino, pomemben vpliv na njihovo inovativnost pa imajo zahteve uporabnikov. Zato so v perifernih regijah locirana predvsem predelovalna podjetja, ki običajno niso tesno povezana z lokalnim okoljem. Njihova inovacijska aktivnost je geografsko bolj razpršena in predvsem temelji na uporabi inkrementalnih inovacij, razvitih v drugih regijah. Zaradi standardizacije je znanje lažje prenosljivo in zato ni potrebna prisotnost lokalnih institucij znanja.

Po naftnih šokih v sedemdesetih letih in hudi recesiji na začetku osemdesetih let je postalo očitno, da linearni model inovacij, osredotočen na "raziskave in razvoj" (R&R), ni bil zadosten za zagotavljanje potrebne ravni gospodarske rasti. Teorija razvojnih polov je v osemdesetih izgubila na veljavi, saj je bila realnost drugačna od predpostavk teorije polov rasti in tudi politika vzpostavljanja polov rasti ni bila uspešna (npr. Italija, Nemčija, Jugoslavija) (Dawkins, 2003). Zato je prišla v ospredje teorija inovacijskih sistemov.

2.2 Regionalni inovacijski sistem

Teorija inovacijskih sistemov postavlja inovacije v središče gospodarske rasti in pravič uvaža inovacije kot interaktivne procese učenja, ki potekajo med številnimi akterji in organizacijami (podjetniki, podjetji, univerzami, javnimi agencijami,

vlado in civilno družbo). To je v nasprotju s prej prevladujočim linearnim modelom inovacij, ki je predvsem na ponudbi (angl. *supply-side* oziroma *technology-push*), kjer so inovacije razumeli kot rezultat enosmernega procesa od temeljnih preko aplikativnih raziskav in razvoja do novih izdelkov in procesov (linearni proces). Sistemi inovacij tako predstavljajo prvi ekspliciten pristop k inovacijski politiki v primerjavi s prej prevladujočimi politikami znanosti in tehnologije. Prav tako gre za prvi pristop k javni politiki, ki poudarja, da lahko dolgoročni odnosi med ključnimi deležniki (univerza, industrija in vlada/javni sektor) igrajo strateško vlogo pri spodbujanju inovacij in konkurenčnosti. To pomeni, da ni bila poudarjena le raziskovalna zmogljivost (tj. raziskovalna infrastruktura), temveč tudi sposobnost podjetij za izkoriščanje inovacij. Ključni element tega osredotočanja na stran izkoriščanja je bila absorpcijska sposobnost podjetij, kar je izpostavljalo izobrazbeno raven ljudi in podjetij. Za spodbujanje rasti zaposlovanja in gospodarskega razvoja morajo biti nove tehnologije za industrijo uporabne in relevantne, kar pa je v veliki meri odvisno od absorpcijske sposobnosti podjetij (Asheim idr., 2020).

Kljub globalizaciji in regionalizaciji je država še vedno temeljni okvir spodbujanja gospodarstva, zato prevladuje analiza nacionalnega inovacijskega sistema (NIS), čeprav so nekatere države precejšen del pristojnosti za spodbujanje razvoja prenesle na regionalno raven. Ob prelomu tisočletja je večina vlad gospodarsko bolj razvitih držav (Nemčija, Velika Britanija in druge) začela promovirati regionalne in lokalne inovacijske sisteme, temelječe na gospodarskih grozdih. Spremembe so temeljile na argumentu, da je geografska bližina med organizacijami pomemben dejavnik, ki lajša ustvarjanje, pridobivanje in uporabo znanja, akumuliranega v podjetjih, v medosebnih odnosih ter v lokalnih procesih učenja (Zabukovec, 2006). Prvi, ki je opredelil inovacijski sistem, je bil Christopher Freeman leta 1987, ki je v knjigi z naslovom "*Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan*" opredelil nacionalni inovacijski sistem kot mrežo javnih in zasebnih institucij, ki s svojo dejavnostjo in medsebojno prepletenostjo ustvarjajo, uvažajo, spreminjajo in razširjajo (difuzija) nove tehnologije (Edquist, 2013). Skupne značilnosti vseh pristopov inovacijskih sistemov so (Edquist, 2013):

1. Najpomembnejšo vlogo imajo inovacije in učenje: glavna vira inovacij sta še vedno raziskovanje v obliki vlaganj v R&R in učenje v obliki formalnega izobraževanja. Vendar pa to nista edina vira inovativnosti v družbi, saj je

mного inovacij posledica vsakodnevnih aktivnosti (angl. *learning by doing, learning by using, learning by interacting*).

2. Pristopi so celoviti in interdisciplinarni: celoviti so zato, ker želijo upoštevati vse pomembne dejavnike, ki vplivajo na inovativnost na nacionalni, regionalni in sektorski ravni.
3. Zgodovinska perspektiva: inovacijski sistem je v veliki meri opredeljen s preteklim dogajanjem, saj se tako inovacije, znanje, organizacije kot pravila s časom razvijajo. Tako zgodovinski pogled ni prednost, temveč nujnost, če želimo razumeti inovacijske sisteme.
4. Velike razlike med inovacijskimi sistemi ter neobstoj optimalnega inovacijskega sistema: med nacionalnimi inovacijskimi sistemi so velike razlike tako v proizvodni strukturi kot v različni vlogi istovrstnih organizacij (univerze imajo v različnih državah različno vlogo pri vplivanju na inovativnost države ali regije), pa tudi v institucijah.
5. Poudarek na medsebojni odvisnosti in na nelinearnosti: podjetje nikoli ne inovira v izolaciji in zato je eden od glavnih elementov koncepta inovacijskih sistemov medsebojna povezanost elementov inovacijskega sistema. Zato ni dovolj le obravnavati elemente inovacijskega sistema, temveč je treba tudi podati njihove medsebojne povezave, ki pa niso linearne.
6. Institucije predstavljajo osrednji del vseh inovacijskih sistemov.
7. Razlike v definicijah: avtorji se ne razlikujejo le v definiciji institucije, temveč tudi v ostalih opredelitvah, kar pa je glede na novost koncepta tudi razumljivo.
8. Inovacijski sistem je predvsem koncept.

Različne ravni inovacijske aktivnosti znotraj in med regijami so spodbudile javne razprave o ustrezni ravni upravljanja pri oblikovanju strateških inovacijskih politik. Razprava se je osredotočila predvsem na regionalno raznolikost in potrebo po kontekstno specifičnih strategijah inovacijske politike. Na teoretični ravni so raziskovalci v zadnjih desetletjih vedno bolj usmerjali svojo pozornost z nacionalnih na regionalne inovacijske sisteme (Ruhrmann idr., 2020). Kot nadaljevanje razvoja koncepta nacionalnega inovacijskega sistema se je na prelomu tisočletja začel uveljavljati koncept regionalnega inovacijskega sistema (RIS). RIS izhaja iz koncepta nacionalnega inovacijskega sistema, vendar se osredotoča na določeno ozemlje. Bil je razvit kot orodje za regionalne in

nacionalne oblikovalce politik za spodbujanje inovacij, saj se zdi, da tržni mehanizmi sami po sebi niso dovolj za omogočanje ustrezne, tekoče in hitre spremembe pri razvoju regij (Pino in Ortega, 2018).

V zgodnjih devetdesetih letih prejšnjega stoletja je v številnih državah potekala regionalizacija na tehnološki, ekonomski in politični ravni, poudarjale pa so se empirične zgodbe o uspehu, kot sta Silicijska dolina (angl. *Silicon Valley*) in Cesta 128 (angl. *Route 128*) (Höglund in Linton, 2018). Geografske meje so torej zastavljene različno – včasih so regije mesta (Montreal, Paris), včasih province ali druge administrativne enote (Toskana, Kalifornija, Wales) ali pa gospodarska območja z relativno dobro definiranimi mejami (Cesta 128, Silicijska dolina). Prav tako je izredno širok spekter politik za podporo RIS, saj vključuje podporo raziskovalnim inštitutom, vladnim laboratorijem in inovativnim podjetjem. Vključuje ustvarjanje industrijskih, znanstvenih in tehnoloških parkov ter politiko spodbud tveganemu kapitalu, kakor tudi spodbujanje razvoja inkubatorjev in drugih podpornih institucij. Vendar pa kljub vsem nejasnostim obstaja dejstvo, da je koncentracija regionalne inovacijske sposobnosti posledica kompleksnega sklopa javnih politik in tržnih vplivov (Zabukovec, 2006).

Koncept RIS je analitični pristop, ki poudarja pomen teritorija za produkcijo znanja in za doseganje ustreznih rezultatov na področju inovativnosti (Morisson in Doussineau, 2019). Pri razvoju in komercializaciji modernih generičnih tehnologij ima dejavnik geografske bližine (angl. *spatial proximity*) pomembno vlogo. Regionalna raven omogoča vzpostavitev bolj primernih instrumentov vodenja inovacijske politike, saj upošteva specifične, med drugim tudi regionalne/sektorske vidike inovacijskih procesov, medtem ko so instrumenti, vzpostavljeni na nacionalni ravni, pogosto zelo splošni. Poudarek ni več na prisotnosti posameznih elementov regionalnega inovacijskega sistema, temveč na obsegu in globini njihovega sodelovanja (angl. *networks*), kjer imajo pomembno vlogo tudi institucije. Regionalni inovacijski sistem je težko natančno opredeliti (Andersson in Karlsson, 2004), vendar predstavlja zelo učinkovito analitično orodje, ki služi analizi, razumevanju procesov in pripravi razvojnih politik/programov/ukrepov, vključno z regionalnimi inovacijskimi strategijami. Inovacijska sposobnost regije je odvisna od pristojnosti regije, od inovacijske sposobnosti regije in tudi od strateških odločitev v regiji, da je spodbujanje inovativnosti prioriteta regije.

Pri opredelitvi RIS-a mnogi avtorji za RIS uporabljajo iste definicije kot za NIS. Torej je RIS isto kot NIS, vendar na regionalni ravni. Nekateri avtorji poudarjajo specifičnosti regionalnega okolja, pri čemer je glavna značilnost RIS-a mreženje, kjer so vključena tudi podjetja. Tako Anderson in Karlsson (2004) ločita tri tipe RIS-ov, ki so predstavljeni v spodnji tabeli.

Tabela 1: Glavne vrste regionalnih inovacijskih sistemov

Glavne vrste RIS-ov	Lokacija institucij znanja	Tok znanja	Glavne spodbude za sodelovanje
Geografsko locirane regionalne inovacijske mreže	Lokalna, vendar le malo ustreznih institucij znanja	Interaktiven	Geografska, družbena in kulturna bližina
Regionalno mrežen inovacijski sistem	Lokalna s tesno povezavo z ostalimi organizacijami	Interaktiven	Načrtovano mreženje
Regionaliziran nacionalni inovacijski sistem	Predvsem izven regije	Linearen	Posamezniki z isto izobrazbo in skupnimi izkušnjami

Vir: Andersson in Karlsson, 2004.

Geografsko locirane regionalne inovacijske mreže nimajo tesne povezanosti z institucijami znanja. Najbolj tipičen primer so industrijska območja, kjer imamo tesno mreženje srednjih in malih podjetij. Poudarek je na inkrementalnih inovacijah. Nevarnost je v možnosti tehnološkega zaostajanja, saj brez sodelovanja z institucijami znanja ni pričakovati radikalnejših inovacij.

Regionalno mrežen inovacijski sistem je idealen RIS. Je nadgradnja prejšnjega, le da je bolj sistematično organiziran in da vsebuje tesnejše povezave z institucijami znanja. Te so lokalno prisotne in tesno vključene v RIS (Etzkowitzeva in Leyderssdorfova regionalna trojna spirala).

Regionaliziran nacionalni inovacijski sistem pa je bolj linearen, ne temelji na kontinuiranem sodelovanju institucij znanja in te so ponavadi locirane izven regije; če pa so locirane v regiji, pa je njihovo sodelovanje z lokalnim gospodarstvom zgolj projektno. Torej ni stalnega sodelovanja (medsebojno učenje), kar zelo zmanjšuje njihov vpliv na razvoj območja.

Zaradi neučinkovitosti nacionalnih inovacijskih sistemov v državah Evropske unije v primerjavi z Združenimi državami Amerike je Evropska komisija v devetdesetih letih prejšnjega stoletja začela razvijati in izvajati regionalne tehnološke načrte in regionalne inovacijske strategije (Zabukovec, 2006). Najbolj odmevni so bili projekti, ki jih je sofinanciral ERDF, in v okviru katerih so bile vzpostavljene naslednje sheme (Kavaš in Koman, 2004):

1. *Regional Technology Plan (RTP)*,
2. *Regional Innovation Strategies (RIS)*,
3. *Regional Innovation and Technology Transfer Strategies and Infrastructure (RITTS)*,
4. *Trans-regional Innovation Projects (TRIP)*.

S pomočjo RTP sheme so bili pripravljene regionalni tehnološki načrti. Cilji so bili naslednji: izboljšati sposobnost regionalnih akterjev, da v svojih politikah in strategijah upoštevajo dejanske potrebe podjetij in izkoristijo regionalne potencialne, ter vzpostaviti ustrezen okvir, ki bi omogočal čim boljše bodoče politike na področju investicij v R&R ter na področju prenosa tehnologije na regionalni ravni. Shemo RTP so nasledili RIS, RITTS in v zadnjih letih tudi TRIP. Medtem ko RIS vsebuje pripravo regionalne inovacijske strategije, pa RITTS želi izgraditi in optimizirati regionalno infrastrukturo, strategije in politike, da bi te spodbujale inovativnost in prenos tehnologije.

Rezultat teh pobud je bila sicer težnja po enotnem pristopu ("ena rešitev za vse"), kjer so se vse regije osredotočale na enake visoko-tehnološke grozde, kar je še dodatno okrepilo prednost osrednjih regij. Izjema v tem kontekstu so bile pilotske akcije regionalne inovacijske strategije. V tej pobudi je bil uporabljen koncept učočih regij kot strategija za razvoj bolj celovitih regionalnih inovacijskih sistemov, kar se močno navezuje na pristop nacionalnih inovacijskih sistemov, kjer imajo zmožnosti učenja osrednjo vlogo (Asheim idr., 2020).

2.3 Strategije pametne specializacije

Neuspešnost pristopov EU k spodbujanju regionalne inovacijske dejavnosti je vodila do iskanja novih rešitev. Potrebna je bila bolj teritorialno zasnovana (angl. *place-based*) in diferencirana regionalna politika, ki bo upoštevala heterogenost evropskih regij. Leta 2004 je Generalni direktorat za raziskave ustanovil strokovno skupino, ki je razvila takšno strategijo, imenovano "konstruiranje regionalne

prednosti" (angl. *Constructing Regional Advantage – CRA*). Glavno sporočilo pristopa CRA je bilo spodbujanje konkurenčne prednosti z inovacijsko usmerjeno strategijo diferenciacije, ki ustvarja edinstvene izdelke in storitve, pri čemer temelji na prepričanju, da je to mogoče doseči v vseh vrstah industrij in regij, vendar na podlagi industrijsko specifičnih načinov inovacij in znanstvenih baz znanja. Pristop CRA je tako predstavljal široko zasnovano inovacijsko politiko. Ta pristop je bil zato ključen pri oblikovanju in izvajanju inovacijsko usmerjene politike za spodbujanje raznolike specializacije. Poleg tega je bil namen pristopa CRA prispevati k razvoju regionalnih inovacijskih strategij, kar ga je postavilo kot ekspliciten prostorski, krajevno osnovan pristop. CRA pristop predpostavlja, da je treba konkurenčno prednost zgraditi na podlagi edinstvenih sposobnosti podjetij in regij. Kot pomembno začetno strategijo za razvoj novih razvojnih poti bi morale regije in države svojo konkurenčno strategijo osnovati na industrijah, v katerih so tradicionalno že uspešne. Pri oblikovanju in izvajanju strategije CRA so imeli regionalni inovacijski sistemi (RIS) ključno vlogo. Pristopu CRA je sledila pametna specializacija (angl. *Smart Specialisation – S3*), ki jo je EU uvedla kot strateški pristop k inovacijsko usmerjeni politiki za regionalni gospodarski razvoj (Asheim idr., 2020). V svoji strategiji *Europe 2020* je Evropska komisija poudarila, da mora vsak RIS temeljiti na specifičnem znanju, ki se nahaja v regiji. Komisija je pametno specializacijo označila za pristop, kjer vsaka regija gradi na lastnih prednostih in znanju v okviru regionalnih inovacijskih strategij. Z izvajanjem te strategije bi morale tudi periferne regije ustvariti regionalno rast (Höglund in Linton, 2018).

Sprejeta strategija pametne specializacije je bila v programskem obdobju 2014–2020 predhodni pogoj za sprostitev sredstev za spodbujanje inovativnosti. Ključno vprašanje v S3 je, kako prepoznati velike potenciale v regijah: katere dejavnosti se lahko štejejo za najbolj obetavne glede na zmogljivosti regije? Literatura se osredotoča predvsem na dva načina določanja visokih potencialov v regijah. Eden od načinov je s procesom podjetniškega odkrivanja, v katerem se lokalne zainteresirane strani na decentraliziran in kolektiven način odločijo, katere dejavnosti veljajo za najbolj obetavne in jih je treba usmeriti v politiko pametne specializacije. Drug način je uporaba in analiza velikih podatkov (na primer podatkov o trgovini, patentih, panogah in poklicih), da se ugotovi, ali ima regija ustrezne zmogljivosti za razvoj nove dejavnosti in s katerimi drugimi regijami se regija lahko poveže, da dobi dostop do komplementarne zmogljivosti (Morisson in Pattinson, 2020).

Strategija pametne specializacije opredeljuje inovacijski sistem kot kolektivno prizadevanje, ki temelji na konceptu četverne vijačnice. Do zdaj se je večina raziskav o regionalnih inovacijskih sistemih (RIS) osredotočala na ključne akterje v regijah, pogosto z uporabo pristopa trojne vijačnice, ki poudarja vloge: 1) akademske sfere, 2) regionalne vlade in 3) industrije ter njihovega medsebojnega sodelovanja. Čeprav se teorija trojne vijačnice že dve desetletji uporablja za analizo inovacij in inovacijskih politik, je bila tudi kritizirana, ker ni prinesla pričakovanih rezultatov. Četrta dimenzija je pogosto opisana kot končni uporabnik, kupec ali skupnost (Höglund in Linton, 2018).

Glavni cilj politike pametne specializacije je koncentracija virov za razvoj tistih dejavnosti, ki bodo verjetno učinkovito preobrazili obstoječe gospodarske strukture z raziskavami in razvojem ter inovacijami. Pristop S3 je sicer morda splošen, ampak načini, na katere se pripravlja in izvaja posamezne strategije S3, pa naj bi odražali socialno-ekonomske in politične razmere, zlasti pa teritorialni kontekst (Aranguren idr., 2023).

Strategija S3 bi morala temeljiti na naslednjih ključnih načelih (OECD, 2020):

- Pametna specializacija je krajevno zasnovan pristop, kar pomeni, da temelji na sredstvih in virih, ki so na voljo regijam in državam članicam EU, ter na njihovih specifičnih socio-ekonomskih izzivih, da bi identificirala edinstvene priložnosti za razvoj in rast.
- Imeti strategijo pomeni narediti izbire za naložbe. Države članice EU in regije bi morale podpreti le omejeno število dobro opredeljenih prioritet za naložbe, ki temeljijo na znanju, in/ali grozde. Specializacija pomeni osredotočanje na konkurenčne prednosti in realistične potencialne za rast, ki jih podpira kritična masa dejavnosti in podjetniških virov.
- Določanje prioritet ne sme biti od zgoraj navzdol usmerjen proces izbire zmagovalcev. Biti mora vključujoč proces, ki vključuje deležnike in temelji na konceptu "podjetniškega odkrivanja". To je interaktiven proces, v katerem tržne sile in zasebni sektor odkrivajo in ustvarjajo informacije o novih dejavnostih, vlada pa ocenjuje rezultate in krepi vlogo tistih akterjev, ki so najbolj sposobni uresničiti ta potencial.
- Strategija mora vključevati širok pogled na inovacije, ki podpira tehnološke, kot tudi na praksi temelječe in socialne inovacije. To omogoča

vsaki regiji in državi članici, da oblikujejo politične izbire v skladu s svojimi edinstvenimi socio-ekonomskimi pogoji.

- Nazadnje mora dobra strategija vključevati zanesljiv sistem spremljanja in ocenjevanja ter mehanizem za revizijo, ki omogoča posodabljanje strateških odločitev.

Čeprav je še prezgodaj, da bi celovito ovrednotili koncept S3 v obdobju 2014–2020, pa analiza, ki so jo naredili Di Cataldo, Monastiriotis in Rodríguez-Pose (2022), ugotavlja, da so strategije S3 večinoma zelo ohlapno povezane z značilnostmi regij. Praviloma ne izražajo značilnosti posamezne regije. Le regije z boljšimi administrativnimi sposobnostmi imajo bolj osredotočene S3. To pomeni, da ta območja sledijo jasnejšim in manj kompleksnim strategijam z bolj realističnim in obvladljivim številom prioritet. Ostale regije pri pripravi niso izhajale iz značilnosti posameznih regij, temveč so v veliki meri posnemala, kar počnejo sosednje regije. Do podobnih ugotovitev so prišli Marrocu, Pacib, Rigby in Usaid (2023). Ugotovili so, da odločitve regij pri izbiri ciljnih sektorjev za S3 niso bile skladne z njihovimi trenutnimi ali potencialnimi vzorci specializacije. Le malo regij je izbralo poti S3, ki temeljijo tako na njihovih trenutnih specializacijah kot na povezanih dejavnostih; večina regij je dala prednost različnim kombinacijam nespecializiranih ali nepovezanih sektorjev, kar omejuje rastni potencial njihovih političnih odločitev v okviru S3.

V zadnjih letih se države in regije v Evropi vse bolj vključujejo v nove pristope k raziskovalnim in inovacijskim politikam, ki so usmerjene v reševanje družbenih izzivov in doseganje ambicioznih ciljev trajnosti. To je deloma odziv na vse večjo resnost in nujnost teh izzivov, s katerimi se sooča Evropa, deloma pa posledica strategij EU in mednarodnih politik, zlasti Evropskega zelenega dogovora (EGD) in Agende Združenih narodov 2030. Tako so v zadnjih letih strategije pametne specializacije (S3) postale pomemben poligon za preizkušanje nove generacije raziskovalnih in inovacijskih politik, usmerjenih v izzive. Nacionalne in regionalne vlade uporabljajo pametno specializacijo kot politični prostor za eksperimentiranje in uvajanje novih pristopov za podporo preobrazbenim inovacijam ter za spodbujanje sistemskih sprememb v smeri trajnosti (Reid idr., 2023).

Evropska komisija pa ne spodbuja transformativne inovacijske politike (misije) le na EU in nacionalni ravni, temveč v okviru Partnerstva za regionalne inovacije

spodbuja koncept majhnih misij na regionalni ravni. Vzpostavila je je koncept partnerstev za inovacije, usmerjenih v izzive (angl. *CHOIRs – Challenge-Oriented Innovation Partnerships*). Te mini misije vključujejo partnerstva med več deležniki, različnimi vladnimi oddelki in so zasnovane za reševanje specifičnih krajevnih izzivov v določenih časovnih okvirih. Za razliko od tradicionalnih misij te mini misije dajejo prednost dogovoru, sooblikovanju in solastništvu. Dopolnjevale bi obstoječe operativne dogovore ter povezovala raznolike politične ukrepe in sredstva pod skupnimi cilji, s čimer bi spodbujale prilagojene in pravočasne rešitve. Mini misije sledijo strategiji "majhnih zmag", ki se osredotoča na majhne in spodbudno naravnane pobude, usmerjene od spodaj navzgor, z usklajenim programom za reševanje družbenih izzivov, namesto na drzne in radikalne spremembe, značilne za inovacijski pristop, usmerjen v misije. Koncept strategije "majhnih zmag" lahko regionalnim oblikovalcem politik ponudi možen način za napredovanje, ki temelji na »logiki spodbujanja razpršenih prizadevanj za inovacije, da bi postopoma, a temeljito dosegli spremembe v zeleni smeri«. Takšen pristop bi bil na subnacionalni ravni bolj praktičen in izvedljiv kot velike, radikalne in široke misije (Morisson in Pattinson, 2023).

Potreba po izboljšanju inovacijske uspešnosti regij se povečuje. Inovacije so ključne za rast v vseh vrstah regij, vendar se številne regije soočajo s težavami pri prehodu na nove priložnosti za rast in pri izkoriščanju prednosti, ki jih ponuja nenehno širjenje globalne baze znanja (OECD, 2020).

Pri tem ne obstaja ena sama "najboljša praksa", ki bi zagotavljala, da vse vrste regij v celoti izkoristijo svoj inovacijski potencial. Namesto tega politika zahteva prilagojen pristop, ki upošteva in se prilagaja lokalnim prednostim, kot so gospodarske osnove regije, dobra prometna dostopnost, razpoložljivost talentov, vlagateljev, inkubatorjev ali mestno-kulturnih in drugih ugodnosti. Ta pristop ne bi smel biti izključno v domeni javnega sektorja, temveč mora vključevati lokalne akterje, ki ustvarjajo, delijo in distribuirajo znanje. Ti akterji prihajajo iz različnih delov regionalnega okolja: so podjetja v zasebnem sektorju, akademiki na lokalnih univerzah, oblikovalci politik v javnem sektorju ali organizacije civilne družbe (vključno s poslovnimi mrežami in panožnimi združenji). Skupaj z medsebojnimi formalnimi in neformalnimi povezavami tvorijo regionalni inovacijski sistem (OECD, 2020).

Zaradi velikih regionalnih razlik v inovacijski uspešnosti lokalne značilnosti vse bolj vplivajo na uspeh politik. Vnaprej pripravljene politične rešitve imajo veliko možnosti, da propadejo v fazi izvajanja. Prilagajanje regionalnim kontekstom je bistvo strategij pametne specializacije, ki so del kohezijske politike Evropske unije. Številni dejavniki, ki podpirajo inovacije, imajo pomembno prostorsko dimenzijo, zato morajo politike preprečiti enotne rešitve za vse in se prilagoditi specifičnim lokalnim izzivom in priložnostim, s katerimi se regije soočajo. Na primer, kar deluje v regijah z nizkimi dohodki, je po svoji naravi precej drugačno od tistega, kar deluje v regijah na tehnološki meji (OECD, 2020).

Velik pomen ima vzpostavitev kulture inovacij, s katero se spodbuja k eksperimentiranju, tveganju in učenju – ob tem je neuspeh ključni dejavnik in gonilo inovacij. Raziskava OECD/Bloomberg o inovacijskih zmogljivostih mest, narejena leta 2019, je ugotovila, da ima več kot tri četrtine od 89 anketiranih mest finančna sredstva, namenjena podpiranju izgradnje inovacijske zmogljivosti. Finančna sredstva večinoma prihajajo iz občinskih proračunov, vendar mesta uporabljajo tudi ostale finančne vire, kot je zasebno in državno financiranje. Večina prizadevanja za inovacije so prilagojena izboljšanju zagotavljanja storitev (npr. za nujne storitve, stanovanja, mobilnost in socialne storitve), za izboljšanje notranjih procesov (npr. racionalizacija proračunskih procesov in delovnih tokov ter spodbujanje sodelovanja med agencijami) ter za izboljšanje kakovosti življenja stanovalcev (npr. zdravje in rezultati dela (OECD, 2020).

Zdi se, da v akademskih in političnih krogih vlada široko soglasje, da spodbujanje obstoječih gospodarskih moči in specializacij ni več dovolj za zagotavljanje dolgoročne konkurenčnosti regij. Novi politični koncepti, kot je pametna specializacija, poudarjajo potrebo po prekinitvi s preteklimi praksami ter oblikovanju in izvajanju inovacijskih strategij, ki pospešujejo regionalne strukturne spremembe, tj. politik, ki podpirajo prenovu industrijske osnove regionalnih gospodarstev z diverzifikacijo v nova, a povezana gospodarska področja ali z ustvarjanjem povsem novih sektorjev. Ta nova strateška usmeritev regionalnih inovacijskih politik temelji na evolucijski ekonomski geografiji, ki ponuja nove vpogled v to, kako se regionalna gospodarstva spreminjajo skozi čas in kako nastajajo nove poti rasti. Uporaba perspektive regionalnega inovacijskega sistema je v nedavnih raziskavah izboljšala naše razumevanje, kako se procesi regionalnih gospodarskih sprememb razlikujejo med različnimi vrstami regij. RIS se močno razlikujejo v svoji sposobnosti razvijanja novih poti rasti zaradi izrazitih razlik v

endogenih potencialih in različnih zmožnostih privabljanja ter absorbiranja eksogenih virov za razvoj novih poti. Politične implikacije, ki izhajajo iz teh ugotovitev o neenakomerni geografiji razvoja novih poti, do zdaj še niso bile temeljito obravnavane. Splošne trditve, kot je potreba po izogibanju "ena rešitev za vse" strategijam in razvoju krajevno specifičnih politik za regionalne industrijske spremembe, ostajajo nejasne in v tem kontekstu ne ponujajo veliko usmeritev (Isaksen idr., 2018).

3 PAMETNA REGIJA

Pojem pametnih mest in regij ni nov. Od devetdesetih let prejšnjega stoletja so mesta in regije iskale načine za izboljšanje kakovosti življenja s pomočjo tehnologije in pogosto z veliko vnemo prilagodile oznako »pametno« za opis dejavnosti, katerih cilj je povečati učinkovito upravljanje mesta, gospodarski razvoj in prepoznavnost območja. Ta pristop »z orodji in tehnologijo« je prinesel nekaj impresivnih rezultatov, vendar zdaj velja za pomanjkljivega zaradi več vzrokov: začena se namreč s tehnologijo in ne z družbenimi izzivi, premalo se uporabljajo ali zbirajo informacije o tem, kaj dejansko deluje pri reševanju resničnih izzivov, pomanjkljivo pa je tudi vključevanje prebivalcev (Markkula in Kune, 2015).

Je pa proučevanje »pametnega« prostora v zadnjih treh desetletjih predmet številnih raziskovalcev in oblikovalcev politik. To je v veliki meri posledica hitrega razvoja digitalnih tehnologij. Pravzaprav se je pojavila nova ideologija prihodnosti, ki temelji na razumevanju vloge digitalnih komunikacij in razvoja gospodarstva na podlagi digitalnih tehnologij. S praktičnega vidika je (bilo) največ pozornosti namenjene konceptualnemu uresničevanju in praktičnemu izvajanju projektov pametnih stavb in pametnih mest zaradi njihovega največjega praktičnega učinka. Zato so v sodobnem spreminjajočem se svetu vse bolj priljubljeni izrazi pametno mesto, pametna regija, pametni prostori in pametna družba. Toda kakšno je razumevanje teh izrazov? Tehnologija, komunikacije, inovacije, vlada, infrastruktura, promet, gospodarstvo, naravni viri, družba, kakovost bivanja, znanost itd. so značilnosti, s katerimi lahko opredelimo pametno mesto, pametno regijo ali pametni prostor. Ker se v monografiji osredotočamo na regijo, je treba poudariti, da v literaturi ni enotne in standardizirane definicije pametne regije. Se pa ob vprašanju opredelitve večina raziskovalcev strinja, da je pametna regija nekaj več kot le digitalni podatki, tehnološke rešitve in učinkovitost; ustvarja tudi medsebojne odnose med regijo in njenimi prebivalci, zato je treba upoštevati tudi vlogo človeškega kapitala in izobraževanja, socialnega ter relacijskega kapitala¹ ter okoljskega vidika (Bauer

¹ Relacijski kapital se nanaša na vrednost, ki jo podjetja, organizacija ali posamezniki pridobijo iz odnosov z zunanjimi deležniki, kot so stranke, dobavitelji, partnerji, vlagatelji, skupnost in druge zainteresirane strani. Gre za neotipljivo sredstvo, ki temelji na zaupanju,

idr., 2019; Colantonio in Cialfi, 2016). Kot ugotavljata Colantonio in Cialfi (2016), pa oblikovalci politik na vseh ravneh svojim politikam in programom pogosto nekritično pripisujejo pojem »pametnosti« z namenom, da bi jih javnosti predstavili kot usmerjanje v trajnostni razvoj, gospodarsko rast, boljšo kakovost življenja prebivalcev in ustvarjanje sreče.

Tako Sutriadi (2018) opredeljuje pametno regijo kot inovacijo trajnostnega pristopa k načrtovanju na regionalni ravni, ki spodbuja razvoj, temelječ na znanju, skozi neprekinjeno učenje človeških virov kot integrativnega dela razvoja regionalnih virov. Posebno se osredotoča na spodbujanje usklajevanja med območji ohranjanja in razvojnimi območji v kontekstu nacionalnega sistema prostorskega načrtovanja. To vodi k učinkovitemu regionalnemu razvoju gospodarskih sektorjev, podprtemu z ustreznimi tehnološkimi rešitvami, ki predstavlja rezultat nenehnega učenja. Turečkova in Nevima (2018) ugotavljata, da gre za nov pristop v regionalnem razvoju posameznih regij, ki ima osnovo v tehnoloških in netehnoloških inovacijah, z naslednjimi značilnostmi:

- poudarek na inovativnih rešitvah,
- maksimalna izkoriščenost virov,
- odgovornost do širšega območja,
- skrb za okolje,
- dinamičnost in sposobnost hitrega odzivanja na nove izzive,
- iskanje domiselnih in kompleksnih načinov za reševanje izzivov v zvezi z razvojem družbe.

Avtorja pojasnjujeta, da koncepta pametne regije ni mogoče nedvoumno opredeliti, saj je vedno odraz konkretnega stanja in področij zadevnih dejavnosti. Na splošno opredeljujeta, da koncept predstavlja »inovativen in funkcionalen pristop, ki odgovorno obravnava izzive posamezne regije in pozitivno vpliva na družbo«. Osrednji element pametne regije so ljudje, torej vsi subjekti v regiji, ki

sodelovanju, zvestobi in dolgoročnih povezavah med podjetjem ali posameznikom in njihovimi zunanjimi partnerji. Predstavlja strateški vir ustvarjanja dolgoročne konkurenčne prednosti, saj omogoča boljše sodelovanje, prenos znanja in informacij ter zmanjšuje stroške transakcij in tveganj. Primeri relacijskega kapitala vključujejo dolgoročne odnose s strankami, partnerstva z dobavitelji ali strateške alianse, ki prinašajo vrednost vsem stranem. V tem kontekstu se v literaturi pogosto omenja dožemanje organizacije in njenih izdelkov, blagovnih znamk, ugleda in podobe kot delov relacijskega kapitala (Radaković, 2020).

so vključeni v reševanje določenega izziva znotraj regije. Sposobnost konceptualnega povezovanja vseh sfer prebivalstva, predstavnikov poslovnega sektorja in predstavnikov javne uprave je odvisna od ravni in načinov njihove medsebojne komunikacije, izmenjave informacij in izkušenj, poguma za drugačno in inovativno ravnanje ter soočanja z običajno rutino. Glavno orodje pristopa je torej pregledna in odprta informacijska platforma, glavno sredstvo pa odprta in zelo učinkovita komunikacija na ravni socialnega dialoga med vsemi vključenimi akterji regionalnega razvoja. Pametni pristop, ki se uporablja pri aktivnostih regionalnega razvoja mora pozitivno vplivati ne le na prebivalce določene regije, temveč tudi na podjetniški sektor in obiskovalce iz drugih regij – tako izboljšuje življenjski standard prebivalstva, izboljšuje kakovost poslovnega okolja ter izboljšuje zadovoljstvo obiskovalcev.

Bauer s sodelavci (2019) pametno regijo razume kot regijo, ki rešuje naloge in izzive s pametno uporabo novih tehnologij, z drugačno organizacijo procesov in/ali s sprejemanjem pametnih, na prihodnost usmerjenih odločitev. Pametna regija pomeni več kot le tehnološke rešitve in učinkovitost; pomeni tudi medosebne odnose med regijo in njenimi prebivalci ter kakovost življenja. Podobno jo opredeljujeta Markkula in Kune (2015), ki razumeta »pametnost« regije kot njeno sposobnost izkoriščanja človeškega, strukturnega² in relacijskega kapitala ter sposobnost vključevanja različnih akterjev v inovacijsko prakso v regiji. To z drugimi besedami pomeni učinkovito medsebojno delovanje in vzajemnost sposobnosti razmišljanja/načrtovanja in tehnologije pri izboljšanju kakovosti življenja v regiji. Pametnost interpretirata kot sposobnost razumevanja in učinkovite uporabe znanja ter sposobnost uporabe digitalnih medijev za ustvarjanje dodane vrednosti v vsakdanjem življenju in delu. Samo strojna in programska oprema še ne predstavljata pametnosti; pametnost je zmožnost posameznikov, organizacij in regij, da razumejo in obdelujejo znanje, ustvarjajo novo znanje in to znanje prenašajo v prakso. To zmožnost lahko podpirajo informacijske in komunikacijske tehnologije, vendar je v prvi vrsti odvisna od sposobnosti ljudi, da razmišljajo in učinkovito uporabljajo miselne veščine. Temu

² Strukturni kapital je pomemben strateški vir, ki zajema neopredmetena sredstva, kot so organizacijske strukture, poslovni procesi (priročniki), organizacijske rutine, upravni sistemi, distribucijska omrežja, komunikacije, zbirke podatkov in informacijsko-komunikacijske tehnologije. Predstavlja razvito organizacijsko znanje, ki je neločljivo povezano z organizacijo (Radaković, 2020).

pritrjujeta tudi Kormann-Hainzl in Ruiz-Torrubiano (2023), ki ugotavljata, da si pametne regije prizadevajo izboljšati kakovost življenja z učinkovitim prepletanjem tehnologije in sposobnosti vključenih posameznikov in organizacij za ustvarjanje in upravljanje znanja ter njegovo uporabo v praksi.

Podobno, a malce podrobneje, opredeljujeta pametno regijo Ikouta Mazza in Mavri (Ikouta Mazza in Mavri, 2019) kot dinamično geografsko enoto s skupnimi ali dopolnjujočimi se značilnostmi prostorskih enot, iz katerih je sestavljena, ki vplaga v človeški in socialni kapital ter fizično in tehnološko (predvsem IKT) infrastrukturo ter si prizadeva za trajnostno gospodarsko rast in visoko kakovost življenja s pametnim upravljanjem naravnih virov prek participativnega upravljanja.

Norveška opredelitev pametne regije (Design and Architecture Norway idr., 2019) identificira njene ključne elemente in tako oblikuje celovito, splošno definicijo, ki povzema bistvene značilnosti in ponuja posplošeno formulacijo pojma:

»Pametne regije³ se osredotočajo na ljudi, medtem ko uporabljajo nove tehnologije, inovativne pristope, sodelovanje in soustvarjanje, da postanejo bolj trajnostne, privlačne, produktivne in odporne.«

Kot smo že zapisali, pri konceptu pametne regije ne gre primarno za tehnologijo, saj tehnologija samo omogoča ukrepe/projekte, ki rešujejo gospodarske, družbene in okoljske izzive. Resnični poudarek je na celostnem pristopu k izboljšanju kakovosti življenja, spodbujanju trajnostnega razvoja in krepitvi odpornosti skupnosti, tehnologija pa služi le kot podpora temu. Pametne rešitve torej temeljijo na usklajenosti tehnoloških inovacij z lokalnimi potrebami in izzivi, s ciljem ustvariti bolj povezano, vključujočo in trajnostno regijo. V skladu z ISO standardom 37122 (Santos idr., 2018), ki opredeljuje kazalnike za pametno mesto, lahko teme pristopa pametne regije razdelimo na 6 tematskih ciljev (področij):

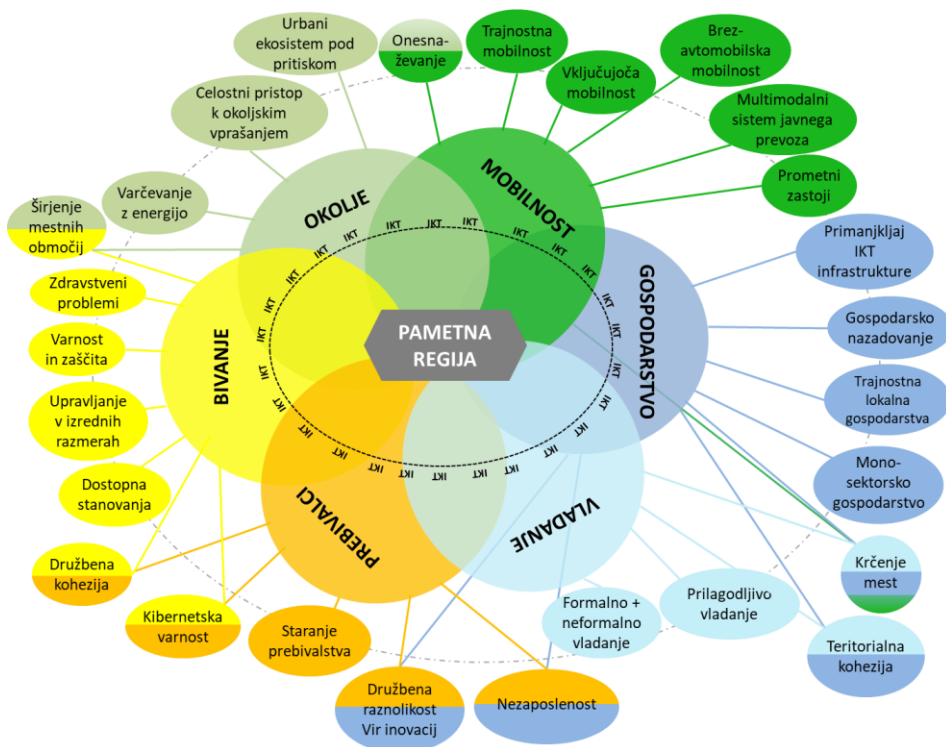
- pametno vladanje (upravljanje),
- pametno gospodarstvo,
- pametna mobilnost,
- pametno okolje,
- pametni prebivalci,

³ Podobno splošno opredelitev lahko uporabimo za pametna mesta, skupnosti, prostore ipd.

- pametno bivanje.

Teh šest značilnosti sestavlja osnovno kolesje oziroma ogrodje pametne regije, ki so ga različne skupnosti (raziskovalne, poslovne, vladne, nevladne) prilagodile za svoje namene (Soe, 2023). Spodnja slika prikazuje primer takšne sheme, kjer so opredeljeni podrobnejši elementi pametne regije z navezavami na 6 osnovnih tematskih ciljev.

Slika 1: Področja (elementi) pametne regije

Vir: Prilagojeno po Monzon, 2015.

Regionalna inovacijska strategija, zasnovana na principih pametne regije, omogoča, da regija postane odporna, inovativna in privlačna za življenje ter delo. Ta pristop namreč zagotavlja, da se regija ne razvija le glede na trenutne potrebe, temveč ostaja pripravljena tudi na prihodnje izzive in priložnosti.

4 METODOLOGIJA PRIPRAVE REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE NA PODLAGI KONCEPTA PAMETNE REGIJE

Osnovno izhodišče priprave regionalne inovacijske strategije temelji na analizi in razumevanju odgovorov na tri ključna vprašanja: Zakaj?, Kaj? in Kako?. Ta vprašanja pomagajo oblikovati strateški okvir, ki zagotavlja smiselnost, usmerjenost in izvedljivost strategije. Prvo vprašanje, 'Zakaj?', osvetljuje razlog in potrebo po inovacijah na regionalni ravni, pri čemer se osredotoča na specifične izzive in razvojne cilje, ki jih regija želi doseči. Drugo vprašanje, 'Kaj?', določa konkretna področja in cilje inovacijske politike, ki jih je potrebno razvijati in krepiti, da bi regija dosegla konkurenčno prednost in dolgoročno rast. Tretje vprašanje, 'Kako?', pa se nanaša na metode, sredstva in korake, ki so potrebni za učinkovito izvedbo strategije, vključno s sodelovanjem ključnih deležnikov, uporabo virov ter vzpostavitvijo podpornih mehanizmov za inovacije. Celoten proces je povzet in prikazan na spodnji sliki, ki ponazarja povezave med temi tremi vprašanji ter njihov pomen za uspešno izvedbo regionalne inovacijske strategije.

Slika 2: Temeljna vprašanja, na katera je treba odgovoriti s pripravo regionalne inovacijske strategije

Vir: Prilagojeno po Regional Innovation Ecosystem: Learning from EU's Cities and Regions (Evropska unija, 2016).

V kontekstu priprave regionalne inovacijske strategije so možni nabori odgovorov različni in številčni, v nadaljevanju pa navajamo nekaj primerov.

ZAKAJ: odgovori pomagajo opredeliti strateške razloge za regionalno usmeritev v inovacije in pojasnjujejo, zakaj je regionalna inovacijska strategija ključna za dolgoročno trajnostno rast:

- Spodbujanje gospodarske rasti in konkurenčnosti: inovacijska strategija je ključna za pospeševanje gospodarskega razvoja regije, saj inovacije pripomorejo k povečanju produktivnosti, ustvarjanju novih delovnih mest in izboljšanju konkurenčnosti na globalnem trgu. Izkoristiti je treba potenciale regije in njene konkurenčne prednosti.
- Naslavljanje specifičnih regionalnih izzivov: strategija omogoča usmerjen razvoj na področjih, kjer regija sooča z izzivi, kot so nizka stopnja inovacij, pomanjkanje tehnoloških rešitev, izzivi v določeni industriji (npr. prehod na trajnostno energijo), negativna demografska gibanja in podobno. Pri tem je treba izkoristiti priložnosti in minimizirati tveganja ter s tem okrepiti odpornost regije.
- Izboljšanje kakovosti življenja in trajnostni razvoj: inovacije lahko izboljšajo kakovost bivanja z razvojem novih, trajnostnih tehnologij, ki vplivajo na okolje, zdravje, izobraževanje in druge ključne družbene sisteme.
- Zmanjševanje izseljevanja in privabljanje talentov: z inovacijsko strategijo regija postane bolj privlačna za visoko usposobljeno delovno silo, saj lahko ustvarja kakovostne priložnosti in pogoje za delo, kar zmanjšuje izseljevanje mladih in privablja nove strokovnjake.
- Spodbujanje sodelovanja med institucijami: strategija lahko okrepi sodelovanje med raziskovalnimi inštituti, univerzami, podjetji in vlado, kar prispeva k večji sinergiji in boljšemu izkoriščanju obstoječih virov ter znanja.
- Povečevanje odpornosti na krize: razvoj inovacijskih zmogljivosti omogoča regiji, da se bolje odziva na različne krize (ekonomske, okoljske, zdravstvene) in izboljšuje svojo sposobnost prilagajanja hitrim spremembam.

KAJ – IZZIVI IN CILJI REGIJE: odgovori na to vprašanje opredeljujejo konkretne cilje in področja ukrepanja, ki jih je treba razvijati, da bi se soočili z najpomembnejšimi izzivi regije.

Regije se namreč soočajo z različnimi izzivi, ki so lahko specifični za posamezna območja, vendar pa obstajajo številni skupni trendi, ki se pojavljajo praktično povsod. Tako so glavni družbeni, ekonomski, tehnološki, okoljski in politični izzivi naslednji:

1. Družbeni izzivi

- Demografske spremembe: soočamo se s staranjem prebivalstva in nizko stopnjo rodnosti, kar ustvarja pritisk na socialne sisteme in povečuje potrebo po dolgotrajni oskrbi starejših. Nekatere regije se soočajo tudi z odseljevanjem mlajših generacij, kar negativno vpliva na gospodarstvo in družbeno dinamiko.
- Migracije: povečane migracije v in znotraj Evrope ustvarjajo izzive na področju integracije, stanovanjskih kapacitet in dostopa do zaposlitve ter storitev za migrante.
- Družbena neenakost: narašča tudi razlika med bogatimi in revnimi, kar se odraža v neenakem dostopu do kakovostnega izobraževanja, zdravstva in delovnih mest.

2. Ekonomski izzivi

- Gospodarska neenakost med regijami: tako v Evropi kot tudi v Sloveniji obstajajo velike razlike med bolj razvitimi ter manj razvitimi regijami. To vodi v neenakomeren gospodarski razvoj in omejuje priložnosti v manj razvitih območjih.
- Prestrukturiranje gospodarstva: tradicionalne industrije v nekaterih regijah izumirajo ali se selijo, kar pomeni izgubo delovnih mest. Prehod na zeleno gospodarstvo zahteva tudi prestrukturiranje delovnih mest in novih znanj.
- Nizka produktivnost in inovacijski zaostanek: nekatere regije zaostajajo pri inovacijah in produktivnosti, kar omejuje njihovo globalno konkurenčnost in prilagodljivost v digitalni ekonomiji.

3. Tehnološki izzivi

- Digitalizacija: digitalna preobrazba vpliva na vse sektorje, vendar je njena implementacija neenakomerna. Manj razvite regije pogosto nimajo ustrezne infrastrukture ali usposobljene delovne sile za t. i. digitalna delovna mesta.
- Avtomatizacija in izguba delovnih mest: napredki v tehnologiji in avtomatizaciji ogrožajo tradicionalna delovna mesta, predvsem v proizvodnji in sektorjih, ki zahtevajo nižje kvalificirano delovno silo.
- Kibernetska varnost in varstvo podatkov: z večanjem uporabe digitalnih tehnologij narašča tveganje za kibernetske napade, kar predstavlja tveganje za podjetja, posameznike in javni sektor.

4. Okoljski izzivi

- Podnebne spremembe: ekstremne vremenske razmere, kot so poplave, suše in vročinski valovi, so v porastu. Podnebne spremembe prizadenejo predvsem kmetijstvo, turizem in infrastrukturo.
- Energetska preobrazba: prehod na obnovljive vire energije predstavlja izziv, saj nekatere države in regije temeljijo na premogu ali drugih fosilnih gorivih. To zahteva velike naložbe v čistejšo vire energije.
- Onesnaževanje: kljub napredku na področju okoljske zakonodaje onesnaženost zraka in vode ostaja resen problem, zlasti v mestih in industrijskih regijah.

5. Politični in institucionalni izzivi

- Politična negotovost in nestabilnost: neenotnost glede migracijske politike, gospodarskih strategij in podnebnih ukrepov predstavlja izziv za kohezijo znotraj posameznih držav in tudi EU.
- Regionalna avtonomija: nekatere regije si prizadevajo za večjo avtonomijo ali celo neodvisnost, kar lahko povzroči politične napetosti in ovira enoten gospodarski razvoj.
- Pravice in vključenost: naraščajoči populizem in nacionalizem v nekaterih državah ogrožata človekove pravice, enakost in spoštovanje različnosti, kar vpliva na stabilnost.

Cilji regije, ki želi postati pametna regija, morajo biti usmerjeni v celostno obravnavo pred tem opredeljenih izzivov:

1. Družbeni cilji

- Povečanje kakovosti življenja: zagotavljanje dostopa do javnih storitev visoke kakovosti, kot so zdravstvo, izobraževanje, promet in socialna oskrba, ob hkratnem zmanjšanju birokratskih ovir z digitalnimi rešitvami.
- Spodbujanje vključenosti in enakosti: razvoj dostopnih digitalnih platform za vse prebivalce, vključno s starejšimi in ljudmi z omejenimi možnostmi, ter zmanjševanje digitalne ločnice med urbanimi in podeželskimi območji.
- Podpora aktivnemu prebivalstvu: razvoj programov, ki spodbujajo vključitev starejših v družbo, hkrati pa mlajšim generacijam omogočajo dostop do priložnosti, kot so usposabljanja in zaposlitve v lokalnem okolju.

2. Ekonomski cilji

- Spodbujanje digitalne ekonomije: privabljanje podjetij, ki delujejo na področju digitalnih tehnologij, in ustvarjanje novih delovnih mest v sektorjih, kot so umetna inteligenca, IoT (internet stvari) in pametna infrastruktura.
- Podpora podjetništvu in inovacijam: ustanovitev/širitev tehnoloških parkov, inkubatorjev za zagona podjetja (»start-up« inkubatorjev) in razvojnih centrov, ki omogočajo podjetnikom dostop do finančnih sredstev, podpornih storitev in kadrovske vire za rast inovativnih rešitev.
- Krepitev produktivnosti in konkurenčnosti: uporaba pametnih rešitev za izboljšanje produktivnosti v tradicionalnih sektorjih (npr. kmetijstvo, proizvodnja) in spodbujanje digitalizacije majhnih in srednje velikih podjetij.

3. Tehnološki cilji

- Digitalna infrastruktura: razvoj visoko zmogljive digitalne infrastrukture, kot so omrežja 5G, optična omrežja in internet stvari, ki omogočajo povezanost na celotnem območju regije.

- Pametno upravljanje mest in regij: uporaba podatkovnih analitik in pametnih senzorjev za optimizacijo delovanja javnih storitev, kot so upravljanje prometa, ravnanje z odpadki, javna razsvetljava in varnost.
- Razvoj digitalnih kompetenc: izvajanje programov izobraževanja in usposabljanja prebivalcev z namenom izboljšanja digitalne pismenosti, ki bo omogočila vključitev vseh prebivalcev v digitalno transformacijo regije.

4. Okoljski cilji

- Trajnostna mobilnost: spodbujanje uporabe okolju prijaznih prevoznih sredstev, kot so električni avtobusi, e-kolesa, e-vozila, ter razvoj pametne prometne infrastrukture, ki zmanjšuje prometne zamaške in emisije.
- Zelena energija in energetska učinkovitost: prehod na obnovljive vire energije, vključno s sončnimi paneli, vetrnimi elektrarnami in pametnimi omrežji, ki omogočajo učinkovitejšo porabo energije in zmanjšujejo odvisnost od fosilnih goriv.
- Varstvo naravnih virov: uporaba pametnih rešitev za trajnostno upravljanje voda, zmanjšanje onesnaževanja zraka in optimizacijo uporabe zemljišč ter drugih naravnih virov.

5. Upravljanje in vključevanje skupnosti

- Transparentno in vključujoče odločanje: uporaba digitalnih platform za participativno načrtovanje in vključevanje prebivalcev v proces odločanja o projektih, povezanih z razvojem regije.
- Pametno upravljanje podatkov: razvoj centraliziranih, varnih in odprtih platform za deljenje podatkov med javnimi institucijami, ki omogočajo hitrejše odzivanje na potrebe in razvoj politik, podprtih s podatki.
- Razvoj partnerskih omrežij: povezovanje z univerzami, raziskovalnimi inštituti in mednarodnimi partnerji za razvoj in prenos dobrih praks, izmenjavo znanja in pridobivanje sredstev za nadaljnji razvoj.

Pametna regija tako stremi k celostnemu razvoju, ki ne upošteva samo tehnološkega napredka, ampak tudi trajnost, kakovost življenja, vključevanje vseh prebivalcev ter oblikovanje odpornega in prilagodljivega okolja za soočanje s prihodnjimi izzivi.

KAKO – IZVEDBA: predstavljajo konkretne ukrepe in mehanizme za izvedbo strategije, ki omogočajo prehod od načrtovanja k praktični realizaciji inovacijskih ciljev. Izhodišča za odgovore na vprašanje "Kako?" se osredotočajo na osnovna načela, ki omogočajo učinkovito in trajnostno izvedbo inovacijske strategije:

1. Dostopnost in enostavnost: ukrepi morajo biti oblikovani tako, da so dostopni za širok spekter podjetij, organizacij in posameznikov, zlasti malih in srednjih podjetij, ki imajo pogosto omejene vire. To zahteva enostavne in pregledne postopke za prijavo na financiranje, enostaven dostop do informacij in orodij ter zmanjšanje administrativnih ovir.
2. Sodelovanje in mreženje: poudarek je na vzpostavljanju povezav med ključnimi deležniki – podjetji, raziskovalnimi organizacijami, javnimi institucijami in nevladnimi organizacijami. Inovacije pogosto izhajajo iz sinergij med različnimi področji in sektorji, zato je mreženje bistveno za prenos znanja in izkušenj.
3. Trajnost in dolgoročni učinki: inovativni ukrepi morajo slediti načelom trajnostnega razvoja in imeti dolgoročne pozitivne vplive na gospodarstvo, okolje in družbo. To vključuje vlaganje v zelene tehnologije, digitalizacijo ter krepitev kompetenc, ki bodo pomembne tudi v prihodnosti.
4. Merljivost in prilagodljivost: pomembno je vzpostaviti jasne kazalnike, s katerimi lahko merimo uspešnost in učinkovitost ukrepov, ter mehanizme za spremljanje napredka. S tem je omogočeno sprotno prilagajanje strategije glede na dosežene rezultate, kar prispeva k stalnemu izboljševanju.
5. Podpiranje podjetniškega značaja in inovativne kulture: izhodišče za odgovore na vprašanje "Kako?" vključuje tudi spodbujanje podjetniškega značaja in kulture inovativnosti v regiji. To pomeni ustvarjanje okolja, kjer so ideje, tveganje in neuspeh obravnavani kot del procesa učenja in napredka.
6. Finančna vzdržnost: razpoložljiva sredstva za izvajanje strategije morajo biti uravnotežena z dolgoročnim ciljem ohranjanja inovacijske podpore. To pomeni, da so potrebni stabilni viri financiranja ter učinkovito načrtovanje porabe sredstev, da strategija ostane finančno vzdržna skozi celoten čas izvajanja.
7. Uporaba lokalnih posebnosti in virov: izhodišče strategije mora temeljiti na razumevanju specifičnih značilnosti regije, kot so naravni viri, lokalna znanja, industrijske posebnosti in kulturne značilnosti. S tem se lahko oblikujejo ukrepi, ki so prilagojeni lokalnim potrebam in izkoristijo obstoječe prednosti regije.

Ta izhodišča omogočajo oblikovanje konkretnih korakov in mehanizmov, ki bodo učinkovito podpirali izvedbo strategije ter zagotovili, da bo imela pozitiven vpliv na inovacijski potencial regije.

Pred pripravo kakršnih koli strateških dokumentov pa je nujno, da proučimo globalne trende (megatrende), saj predstavljajo tako priložnosti kot tudi tveganja. V zadnjih desetletjih smo priča mnogim megatrendom, ki jih različne mednarodne organizacije različno opredeljujejo. Svetovalna hiša PwC izpostavlja naslednje megatrende (PwC, 2022):

1. Podnebne spremembe: naraščajoče temperature in pogostejši ekstremni vremenski dogodki ogrožajo ekosisteme, vire hrane in življenjske pogoje ljudi. Države in podjetja se soočajo z nujno potrebo po trajnostnih praksah in zmanjševanju emisij, saj je ogrožena stabilnost življenjskih pogojev na Zemlji.
2. Tehnološki pretresi: hiter razvoj umetne inteligence, robotike in biotehnologije revolucionira sektorje, vendar prinaša tudi izzive, kot so izguba delovnih mest, varnostni problemi in vprašanja o zasebnosti ter človeškosti v tehnološko prežetem svetu.
3. Demografske spremembe: v starajočih se družbah upada število delovno aktivnih prebivalcev, kar obremenjuje socialne sisteme, medtem ko mlade družbe trpijo zaradi visoke brezposelnosti. To prinaša potrebo po prilagajanju ekonomskih in socialnih struktur.
4. Delitev sveta: narodi se vse bolj osredotočajo na nacionalno odpornost in lokalizacijo proizvodnje, kar povzroča razdrobljenost globalnih trgov ter povečuje politične napetosti in tveganja za konflikte.
5. Družbeno-politična nestabilnost: naraščajoča neenakost, polarizacija in erozija zaupanja v institucije povečujejo socialne nemire in pritiskajo na vlade ter podjetja, da naslovijo družbene izzive in obnovijo zaupanje ljudi.

Svetovalna hiša Ernst in Young (2020) kot glavne sile sprememb, ki delujejo kot osnova za nastajanje novih megatrendov in oblikujejo prihodnost, omenja:

1. Tehnologijo: napredne tehnologije, kot so umetna inteligenca, 5G in robotika, spreminjajo načine dela, interakcije in inovacij, kar vpliva na vse vidike družbe.
2. Globalizacijo: tokovi kapitala, ljudi in informacij postajajo bolj fragmentirani zaradi vse večjega protekcionizma in nacionalizma, kar oblikuje novo globalno dinamiko.

3. Demografijo: naraščanje števila ljudi na svetu in staranje populacij ter generacijski premiki, kot je vzpon generacije Z, ustvarjajo nove potrebe in pričakovanja v gospodarstvu.
4. Okolje: eksponentne podnebne spremembe in degradacija okolja zahtevajo prehod na trajnostne prakse za ohranitev virov in prilagoditev na ekstremne vremenske razmere.

Te sile bodo oblikovale megatrende, kamor (Ernst & Young, 2020) uvršča:

1. Dekarbonizacijo, kjer je poudarek na prehodu v brezogljčno gospodarstvo, saj podnebne spremembe zahtevajo nujne ukrepe za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Cilj je doseči trajnostni razvoj z uporabo obnovljivih virov energije in naprednimi tehnologijami za zajem ogljika.
2. Tehnoekonomsko hladno vojno, saj globalna tekma za prevlado v tehnološki infrastrukturi, kot sta umetna inteligenca in 5G, povzroča večjo napetost med državami. Ta konflikt vključuje zaščitne ukrepe, kot so tarife in sankcije, ter vpliva na širšo geopolitično dinamiko.
3. Vedenjsko gospodarstvo: z razvojem naprednih tehnologij se zbirajo podatki o vedenju ljudi, kar omogoča natančno ciljanje in vplivanje na potrošniške odločitve. To prinaša izzive glede zasebnosti in regulacije.
4. Sintetične medije: razvoj tehnologij, kot so globoki ponaredki (t. i. »deepfake«) in digitalna manipulacija, predstavlja tveganje za zaupanje v informacije. Avtentifikacija vsebin postaja vse pomembnejša za boj proti dezinformacijam in lažnim novicam.
5. Prihodnost dela in življenja brez meja: tradicionalne meje med delom, prostim časom in učenjem se brišejo, kar vodi do novih modelov dela, ki omogočajo večjo fleksibilnost in prilagajanje.

Tudi ostale raziskovalne in svetovalne organizacije poudarjajo podobne trende, vse pa poudarjajo pomen demografskih sprememb, tehnološkega razvoja in podnebnih sprememb (Deloitte, 2023; Gaub, 2019; United Nations, 2020). Še bolj podrobno razdelavo trendov je pripravil Deloitte v publikaciji »Analysis of future growth conditions and potentials in Greater Copenhagen« (Deloitte, 2018), kjer so izpostavljeni in podrobneje analizirani družbeni, tehnološki, gospodarski, okoljski in politični trendi:

1. Spreminjajoča demografija: vključuje staranje prebivalstva, povečane migracijske tokove in naraščanje mestne populacije, kar vpliva na strukturo povpraševanja in potrebe po infrastrukturi.
2. Tehnološki napredek: vključuje digitalizacijo, napredke na področju IKT in povezanosti, kar prinaša nove poslovne modele in večje priložnosti za inovacije.
3. Gospodarski premiki moči: premik ekonomske moči proti vzhodu in jugu ter globalizacija ustvarjata nove trgovinske poti in povpraševanje.
4. Okoljski in trajnostni trendi: podnebne spremembe in pomanjkanje virov zahtevajo prehod na trajnostno gospodarstvo z obnovljivimi viri energije.
5. Politična polarizacija in regulacija: naraščajoča politična napetost in povečana regulativna preverjanja povzročajo večjo kompleksnost poslovnega okolja in zahtevajo prilagoditve v poslovnih strategijah.

Tudi svetovalna hiša Roland Berger (Roland Berger, 2023) je identificirala trende do leta 2050, in sicer:

1. Ljudje in družba:
 - Demografske spremembe vključujejo hitro staranje prebivalstva, še posebej v razvitih državah, kar pomeni večjo potrebo po zdravstvenih in socialnih storitvah. Nasprotno pa v nekaterih razvijajočih se državah populacija narašča, kar ustvarja priložnosti, a tudi pritiske na infrastrukturo in zaposlovanje.
 - Naraščajoče migracije, bodisi zaradi ekonomskih, okoljskih ali političnih razlogov, bodo vplivale na socialno kohezijo in oblikovale potrebe po politikah integracije.
 - Spreminjajoče se vrednote in večja osredotočenost na enakost, trajnost in osebno svobodo bodo oblikovali zahteve po odgovornem poslovanju in transparentnem delovanju institucij.
 - Izobraževanje in spretnosti se prilagajajo potrebam novih tehnologij in digitalnega gospodarstva, kar pomeni tudi preobrazbo tradicionalnih modelov izobraževanja.
2. Politika in upravljanje:
 - Geopolitika postaja vse bolj kompleksna zaradi rivalstva med velikimi silami, kot sta ZDA in Kitajska, kar vpliva na globalno trgovino, investicije in stabilnost regij.

- Globalna tveganja, kot so podnebne spremembe in digitalna varnost, zahtevajo mednarodno sodelovanje, ki pa postaja čedalje bolj ovirano zaradi naraščajočih nacionalističnih politik in protekcionizma.
 - Prihodnost demokracije je pod vprašajem, saj rastejo avtoritarne težnje v nekaterih državah, kar vodi v povečanje družbene polarizacije in znižanje zaupanja v institucije.
3. Okolje in viri:
- Podnebne spremembe so med največjimi grožnjami, saj segrevanje ozračja povzroča pogostejše ekstremne vremenske pojave, dvig morske gladine in zmanjševanje biotske raznovrstnosti.
 - Izguba biodiverzitete je kritičen problem, saj številne vrste izgubljajo habitate zaradi človeških aktivnosti, kar ogroža ekosisteme in prehranske verige.
 - Viri, kot so voda, rudnine in fosilna goriva, postajajo vse bolj redki, kar vodi do večjega poudarka na trajnostnem gospodarjenju z naravnimi viri in reciklaži.
4. Gospodarstvo in posel:
- Globalne verige vrednosti se preoblikujejo zaradi premika proti lokalizaciji proizvodnje in zmanjševanja odvisnosti od tujih virov, kar povzroča nove gospodarske odnose.
 - Premik ekonomskih moči proti Aziji in hitrorastočim trgom vodi v vzpon novih gospodarskih središč, ki izpodrivajo tradicionalne zahodne gospodarske velesile.
 - Energetska transformacija zahteva prehod na obnovljive vire energije in elektrifikacijo, da bi zmanjšali odvisnost od fosilnih goriv in dosegli cilje glede emisij.
 - Dolg, ki ga poganja povečano zadolževanje držav za spopadanje s krizo covid-19 in drugimi izzivi, predstavlja tveganje za finančno stabilnost na dolgi rok.
5. Tehnologija in inovacije:
- Napredek v umetni inteligenci (UI), robotiki, kvantnem računalništvu in biotehnologiji ustvarja priložnosti za izboljšanje učinkovitosti, zdravstva in produktivnosti, hkrati pa prinaša etična in varnostna vprašanja.
 - Napredne tehnologije, kot so avtomatizacija, IoT, in gensko urejanje, preoblikujejo sektorje, kot so zdravstvo, proizvodnja in kmetijstvo.

- Razmerje med ljudmi in stroji se razvija; UI in roboti bodo vedno bolj sodelovali z ljudmi pri opravljanju kompleksnih nalog, kar postavlja vprašanja o delovnih mestih in prihodnosti dela.
6. Zdravje in skrb za ljudi:
- Globalno zdravje je pod vedno večjimi pritiski zaradi staranja prebivalstva in naraščajočih bolezni, kot so sladkorna bolezen, srčno-žilne bolezni in duševne bolezni.
 - Inovacije v zdravstvenih tehnologijah, kot so digitalno zdravje, telemedicina in personalizirana medicina, omogočajo izboljšanje dostopnosti in učinkovitosti zdravstvenih storitev.
 - Skrb za starejše postaja vse bolj pomembna, saj narašča delež starejšega prebivalstva, kar zahteva nove modele dolgotrajne oskrbe in prilagoditve zdravstvenih sistemov.

Poročilo o strateškem predvidevanju za leto 2021, ki ga je za potrebe Evropske komisije pripravil Joint Research Centre (JRC), se osredotoča na ključne svetovne megatrende, ki bodo v prihodnjih desetletjih vplivali na EU: od podnebnih sprememb, pospeševanja tehnološkega razvoja in digitalizacije do velikih gospodarskih, geopolitičnih in demografskih sprememb. To so (Cagnin idr., 2021):

1. Podnebne spremembe in drugi okoljski izzivi: globalno segrevanje bo v naslednjih 20 letih verjetno presešlo 1,5 °C in se do sredine stoletja približalo 2 stopinjama, kar bo še povečalo pritisk na varno preskrbo s hrano in vodo po vsem svetu. Do leta 2050 bo 200 milijonov ljudi potrebovalo humanitarno pomoč, delno tudi zaradi ekoloških posledic.
2. Digitalna hiperpovezljivost in tehnološke spremembe: število povezanih naprav po vsem svetu bi se lahko povečalo s 30,4 milijarde leta 2020 na 200 milijard leta 2030. Večja povezljivost naprav, krajev in ljudi bo privedla do novih izdelkov, storitev, poslovnih modelov ter življenjskih in delovnih vzorcev. Evropa si prizadeva, da ohrani vodilni položaj na področju dvojnega prehoda (t. i. »twin transition« se nanaša na vzporedni proces digitalne in zelene preobrazbe) in umestitev na nastajajoči dobičkonosni trg ter ustvari nove oblike dela, denimo zelena delovna mesta, in sicer tako v uveljavljenih kot v razvijajočih se sektorjih.
3. Pritisk na demokracijo in vrednote: leta 2020 je 34 % svetovnega prebivalstva živelo v državah, v katerih so zaznali upad demokratičnega upravljanja. Samo v 4 % držav se je raven demokracije okrepila. Zavajajoče informacije, ki se

širijo s pomočjo novih orodij in spletnih platform, bodo predstavljale čedalje večje izzive za demokratične sisteme in pomenijo novo osnovo za informacijsko vojskovanje.

4. Spremembe v svetovni ureditvi in demografiji: svet je čedalje bolj večpolaren. Kitajska bo predvidoma pred koncem tega desetletja postala največje svetovno gospodarstvo, Indija bo v naslednjih 20 letih verjetno prehitela EU. Število svetovnega prebivalstva bo do leta 2030 predvidoma doseglo 8,5 milijarde, leta 2050 pa 9,7 milijarde, medtem ko naj bi se število prebivalcev v EU do leta 2050 zmanjšalo za 5 %, in sicer na nekaj več kot 420 milijonov.

Trendi so globalni, kontinentalni (na primer Evropa), nacionalni, regionalni, sektorski in vsi vplivajo na naš sedanji in prihodnji razvoj. Prihodnost je nepredvidljiva in hitrost sprememb, ki smo ji priča v zadnjih letih, otežuje njeno napovedovanje. Pri tem velja, da ljudje vedno podcenjujemo spremembe, tako po obsegu in vplivu kot hitrosti. Dodatna težava je dejstvo, da so spremembe v zadnjih tridesetih letih hitre in nelinearne ter medsebojno prepletene, kar omejuje napovedovanje in pri ljudeh vzbuja strah ter nelagodje, saj se ljudje bojimo neznanega in sprememb.

Pandemija covid-19, razvoj tehnologije in demografske spremembe (npr. generacija Z) bodo vplivale na pospešeno uporabo novih tehnologij v gospodarstvu in v družbi. K temu moramo dodati še obrat EU k zelenemu, kar bo tudi vplivalo na razvoj tehnologije, gospodarstva ter mest in regij v naslednjih letih. Digitalno in zeleno bosta v naslednjih letih ključni besedi, kar je razvidno tudi iz politik EU. To bo zahtevalo prilagoditev gospodarstva, javnega sektorja in opolnomočenje prebivalstva v smeri pametnega (SMART), digitalnega (DIGITAL) in zelenega (GREEN).

5 REGIONALNA INOVACIJSKA STRATEGIJA LJUBLJANSKE URBANE REGIJE

5.1 Analiza regionalnega konteksta in opredelitev temeljnih izzivov regije

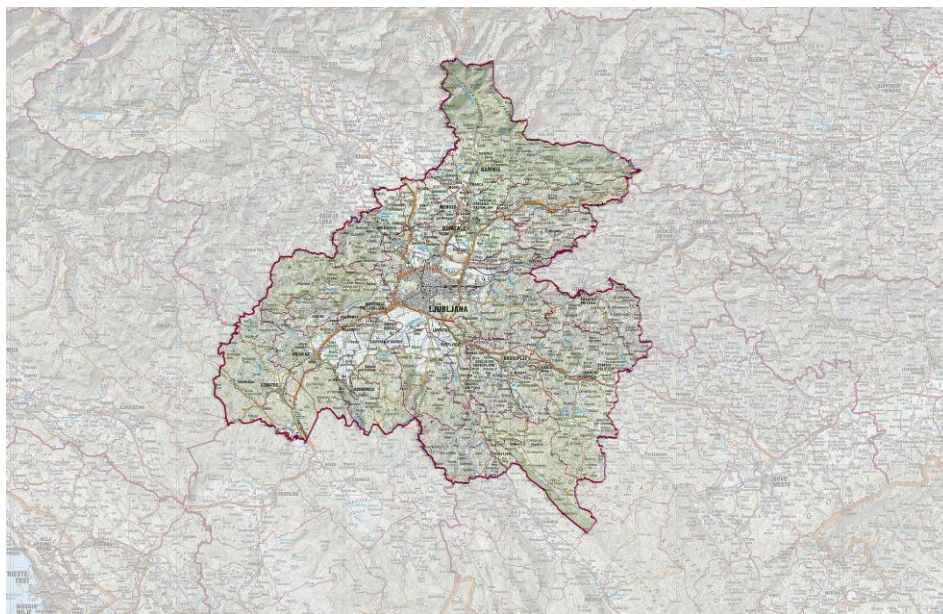
Ljubljanska urbana regija (LUR) je del kohezijske regije Zahodna Slovenija in sovпада z osrednjeslovensko statistično regijo. Regijo sestavlja 25 občin s skupno 556.862 prebivalci (leto 2022), kar je več kot četrtina prebivalcev Slovenije (26,4 %) in obsega 2.334 km² oziroma 11,5 % celotne površine slovenskega ozemlja. Območje priprave regionalne inovacijske strategije Ljubljanske urbane regije (RIS LUR) obsega vseh 25 občin, in sicer: Občina Borovnica, Občina Brezovica, Občina Dobrepolje, Občina Dobrova-Polhov Gradec, Občina Dol pri Ljubljani, Občina Domžale, Občina Grosuplje, Občina Horjul, Občina Ig, Občina Ivančna Gorica, Občina Kamnik, Občina Komenda, Mestna Občina Ljubljana (MOL), Občina Logatec, Občina Log-Dragomer, Občina Lukovica, Občina Medvode, Občina Mengeš, Občina Moravče, Občina Škofljica, Občina Šmartno pri Litiji, Občina Trzin, Občina Velike Lašče, Občina Vodice in Občina Vrhnika.

Regija je z 2.334 km² druga največja za jugovzhodno Slovenijo in obsega 11,5 % površine Slovenije. Leta 2022 je v njej živel 556.862 prebivalcev, kar predstavlja približno četrtino prebivalcev Slovenije (26,4 %). Na kvadratni kilometer njene površine je živel povprečno 239 prebivalcev, s čimer je bila najgosteje poseljena regija (SURS, b. d.-a).

Več kot polovica prebivalcev LUR (52,9 %) je na sredini leta 2022 živela v občini Ljubljana (293.845). Druga največja po številu prebivalcev je bila občina Domžale s 37.179 prebivalci. Šest občin v regiji je imelo manj kot 5.000 prebivalcev, najmanj občina Horjul s 3.004 prebivalci. Občina Ljubljana je z 275 km² vodilna v regiji tudi po površini, na ravni države pa tudi po gostoti poseljenosti. S 1.068 prebivalci na km² je bila najgosteje poseljena občina v Sloveniji (SURS, b. d.-a).

Slika 3: Območje priprave RIS LUR 2021–2027

Vir: GURS, 2022; LUR, 2022.

Povprečna starost tukajšnjih prebivalcev je bila sredi leta 2022 najnižja (42,3 leta) med vsemi regijami. Imela je najvišji naravni prirast (–0,3 na 1.000 prebivalcev), čeprav je bil tudi tukaj negativen. Najvišja med regijami sta bila tukaj tudi skupni selitveni prirast (11,5 na 1.000 prebivalcev) ter skupni prirast prebivalstva (11,2 na 1.000 prebivalcev). V letu 2022 je imela tudi najvišji indeks feminitete (102,3), kar pomeni, da sta v regiji na 100 moških prebivali 102 ženski. Delež tujih državljanov med prebivalci je bil drugi največji; z 10,0 % se je uvrstila za obalno-kraško, kjer je delež znašal 13,9 %.

Starostna sestava prebivalstva je bila ugodna. Delež prebivalcev, starih 65 let ali več, je bil v primerjavi z drugimi regijami najnižji (19,4 %), delež prebivalcev, starih 0–14 let, pa sta imeli skupaj z gorenjsko drugi najvišji (15,8 %). Leta 2022 rojeni dečki v tej regiji lahko pričakujejo, da bo njihovo življenje trajalo povprečno 79,6 leta (največ med regijami), deklice pa 84,2 leta (drugo mesto med regijami).

Po izobrazbeni sestavi prebivalcev je izstopala med regijami: 40,8 % prebivalcev (25–64 let) je namreč imelo višje- ali visokošolsko izobrazbo. Po tem deležu je bila vodilna (8,1 odstotne točke več od povprečja). Poleg tega je imela najmanjši delež

prebivalcev s končano največ osnovno šolo (10,0 %). Ta je bil za 6,5 odstotne točke manjši kot v pomurski regiji, kjer je bil delež največji v Sloveniji. Okoli polovica (49,2 %) preostalih prebivalcev je imela srednješolsko izobrazbo, kar je bil prav tako najnižji delež med regijami. V LUR je bilo na 1.000 prebivalcev 37 študentov, kar je bilo največ med regijami. LUR je imela med regijami najvišji delež otrok, starih 1–5 let, vključenih v vrtce (83,7 %) (SURS, b. d.-a).

LUR je raziskovalno in izobraževalno središče Slovenije. Regija tako izstopa po veliki koncentraciji višjih in visokih šol ter fakultet in raziskovalnih inštitutov, ki jih je večina skoncentriranih v Mestni občini Ljubljana. Največji raziskovalno-razvojni potencial v državi ima Univerza v Ljubljani, ki se uvršča med 500 najboljših univerz na svetu (Univerza v Ljubljani, 2023). Izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost so v LUR predstavljali leta 2022 skoraj 57 % vseh slovenskih izdatkov. Več kot 500.000 prebivalcev z visoko stopnjo izobrazbe, kreativnosti, inovativnosti in podjetniške naravnosti ustvarja najvišjo dodano vrednost na zaposlenega v Sloveniji (SURS, b. d.-b).

Zaradi ugodne lege, dobre prometne povezanosti in lokacije glavnega mesta je ena izmed najprivlačnejših regij z vidika zaposlitve in bivanja. S prestolnico Ljubljano je hkrati tudi državno središče z najpomembnejšimi funkcijami in institucijami. Sicer pa LUR svoj trajnostni razvoj gradi na znanju, inovativnosti, kreativnosti ter sinergiji ključnih deležnikov in sektorjev. Svojo konkurenčnost povečuje s prenovno prometne, okoljske, informacijsko-komunikacijske in družbene infrastrukture ter z razvojem človeških potencialov. Ob tem posebno pozornost namenja razvoju gospodarstva, ki je skladen z razpoložljivimi okoljskimi zmogljivostmi prostora. Z varovanjem naravnih danosti, ustreznim prostorskim načrtovanjem, prenovno obstoječega stavbnega fonda in naselij ter s sonaravno samooskrbo zagotavlja zdravo in kakovostno bivalno okolje (LUR, 2022).

V LUR se nahajajo najpomembnejše kulturne institucije v državi kot tudi veliko število kulturnih domov, kar omogoča bogato kulturno ponudbo. Ne le da se v regiji nahaja prestolnica Slovenije – Ljubljana, regijo odlikujejo tudi dobro ohranjeno in lahko dostopno naravno okolje, velika biotska raznovrstnost in pestra krajina. Prav zaradi bližine kakovostnih območij narave ter prepletenosti grajenega in naravnega okolja je edinstvena med evropskimi metropolitanskimi regijami (RRA LUR, b. d.).

LUR je med dvanajstimi regijami v Sloveniji gospodarsko najbolj razvita, saj je bil v letu 2022 bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca z 39.367 EUR najvišji med regijami in za 45,6 % višji od državnega povprečja. To je bila edina regija, v kateri je bil BDP na prebivalca višji od povprečja v Sloveniji. LUR je ustvarila 38,4 % slovenske bruto dodane vrednosti (BDV). Največji delež BDV, 45,3 %, je ustvarila v storitvenih dejavnostih. Razpoložljivi dohodek na prebivalca je bil v tej regiji drugi najvišji in je znašal 15.656 EUR. Od povprečja na ravni države (15.193 EUR) je bil višji za 3,1 %. V LUR je delovalo tudi največ podjetij, nekaj več kot 75.400 oziroma okoli tretjina vseh v Sloveniji. Skupaj so zaposlovala nekaj manj kot 390.000 ljudi oziroma vsako povprečno 5,2 osebe, kar je bilo prav tako najvišje povprečje med regijami (SURs, b. d.-a).

Po indeksu delovne migracije (132,7) je bila v 2022 LUR izrazito delovna regija. Število delovno aktivnih prebivalcev, zaposlenih v tej regiji, je bilo namreč precej večje od števila delovno aktivnih prebivalcev, ki so v tej regiji prebivali. LUR je torej z zaposlitvenega vidika zelo pomembna tudi za prebivalce drugih regij. V regiji je prebivalo 248.761 delovno aktivnih, 223.114 (ali 89,7 %) pa jih je v njej tudi delalo. Je edina regija s presežkom delovnih mest; vsak dan je v to regijo na delo prihajalo okoli 107.000 dnevnih migrantov, največ iz gorenjske (23.655) in savinjske regije (14.095) ter jugovzhodne Slovenije (13.634). Stopnja delovne aktivnosti je bila z 69,7 % na šestem mestu (Slovenija 68,6 %), stopnja brezposelnosti pa je bila s 3,9 % ravno pod državnim povprečjem (4,0 %). Povprečna mesečna neto plača zaposlenih v tej regiji je bila na ravni regij najvišja; znašala je 1.437 EUR in je bila za 9 % oziroma 118 EUR višja od letnega povprečja mesečnih plač v celotni Sloveniji (SURs, b. d.-a).

LUR je bila v letu 2022 prva tudi po številu hitrorastočih podjetij (34,1 %). Posebnost LUR je, da je zaradi glavnega mesta Slovenije, ki leži v tej regiji, zanimiva za večino ekonomskih dejavnosti, še posebno storitvenih. V dodani vrednosti storitvenih dejavnosti slovenskih regij je bil namreč njen delež več kot 45-odstoten (SURs, b. d.-b).

5.1.1 *Gospodarstvo*

V letu 2022 so družbe Ljubljanske urbane regije predstavljale 42,6 % vseh družb, ki so ustvarile 48,7 % vseh prihodkov in 41,1 % neto dodane vrednosti. Zaposlovale so 38,3 % vseh zaposlenih. Družbe v letu 2022 niso nadaljevale s pozitivnimi trendi poslovanja kot v preteklih letih, saj so se v primerjavi z letom

poprej neto dodana vrednost, neto dodana vrednost na zaposlenega in neto čisti dobiček realno znižali. Niso pa bili vsi kazalniki negativni, saj so družbe glede na prejšnje leto močno zvišale prihodke, odhodke in število zaposlenih.

Tabela 2: Pomembnejši podatki o poslovanju družb

POSTAVKE POSLOVNEGA IZIDA	Znesek v tisoč EUR					
	Letno poročilo za leto 2022		Letno poročilo za leto 2021		Letno poročilo za leto 2020	
	2022	2021*	2021**	2020***	2020****	2019
Število družb	29.880	29.880	29.614	29.614	29.272	29.272
<i>od tega: ustanovljenih pred letom poročanja</i>	28.298	28.298	28.045	28.045	27.848	27.848
<i>od tega: ustanovljenih v letu poročanja</i>	1.582	1.582	1.569	1.569	1.424	1.424
Število zaposlenih	205.079	198.286	200.859	194.120	196.461	195.689
Prihodki	71.579.058	55.751.482	56.458.409	45.127.395	45.474.888	48.563.666
Odhodki	68.552.388	52.587.797	53.246.390	43.396.140	43.745.549	43.745.549
Neto celotni dobiček	3.026.670	3.163.685	3.212.019	1.731.255	1.729.339	1.729.339
Čisti dobiček	3.278.823	3.065.227	3.103.170	2.156.176	2.184.193	2.184.193
Čista izguba	772.524	414.870	408.510	809.252	843.928	843.928
Neto čisti dobiček	2.506.300	2.650.357	2.694.660	1.346.923	1.340.265	1.340.265

Opombe: * Podatki za leto 2021 iz letnih poročil za leto 2022; ** Podatki za leto 2021 iz letnih poročil za leto 2021; *** Podatki za leto 2020 iz letnih poročil za leto 2021; **** Podatki za leto 2020 iz letnih poročil za leto 2020.

Vir: Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v osrednjeslovenski regiji (AJPES, 2022, 2023).

Banke, zavarovalnice, družbe za upravljanje in nekatere druge finančne in investicijske družbe, ki ne poslujejo po kontnem načrtu za družbe, podatkov iz letnih poročil za državno statistiko ne predlagajo, ker zanje ni primerna predpisana vsebina podatkov iz letnih poročil na poenotenih obrazcih. Te družbe imajo v precejšnjem deležu sedež v Ljubljani, kar pomeni, da je dejanska ekonomska moč LUR še veliko večja, kot prikazujejo podatki AJPES.

Najhitreje rastoča podjetja po produktivnosti (5 % najhitreje rastočih družb v Sloveniji)⁴ prihajajo iz vseh statističnih regij (UMAR, 2021): skoraj polovica jih je iz osrednjeslovenske regije, po deležu med vsemi podjetji v regiji pa je največ hitrorastočih v primorsko-notranjski regiji. Največ hitrorastočih podjetij, tj. 48 %,

⁴ Za uvrstitev med 5 % najhitreje rastočih družb v Sloveniji se je morala, skladno z opredeljeno metodologijo, produktivnost družbe bodisi absolutno povečati za vsaj 22.760 evrov oz. v povprečju za okoli 7.600 evrov letno oz. se je morala ta v obravnavanem obdobju relativno povečati za vsaj 61 % (UMAR, 2021).

je torej v osrednjeslovenski regiji, sledijo pa podravska, gorenjska in savinjska regija (s po 11, 9 in 8 % vseh). V skupini 25 % najuspešnejših velikih podjetij⁵ sta v primerjavi z regionalno pokritostjo 5 % najuspešnejših podjetij nadpovprečno zastopani savinjska in posavska regija, medtem ko v koroški, primorsko-notranjski, zasavski ter obalno-kraški regiji ni nobenega velikega dinamičnega podjetja. Z vidika regionalne pokritosti (glej tabelo 3) ima osrednjeslovenska regija s 47 % primerljiv delež najbolj dinamičnih velikih podjetij, kot to velja za najboljših 5 % podjetij.

Tabela 3: Struktura 5 % najbolj dinamičnih podjetij ter 25 % najbolj dinamičnih velikih podjetij po statističnih regijah

Regija	5 % vseh			25 % velikih		
	Število	% vseh podjetij	% podj. v regiji	Število	% vseh podjetij	% podj. v regiji
Pomurska	7	2 %	3 %	1	3 %	14 %
Podravska	41	11 %	4 %	3	10 %	21 %
Koroška	6	2 %	3 %			
Savinjska	29	8 %	4 %	4	13 %	21 %
Zasavska	3	1 %	3 %			
Posavska	2	1 %	1 %	2	7 %	50 %
JV Slovenija	26	7 %	6 %	2	7 %	22 %
Osrednjeslovenska	172	48 %	7 %	14	47 %	24 %
Gorenjska	31	9 %	4 %	3	10 %	16 %
Primorsko-notranjska	12	3 %	8 %			
Goriška	10	3 %	3 %	1	3 %	11 %
Obalno-kraška	21	6 %	5 %			
Skupaj	360	100 %	5 %	30	100 %	20 %

Vir: UMAR, 2021.

Pri razvrstitvi po statističnih regijah je bila v proučevanem obdobju največja koncentracija vrednosti tujih neposrednih naložb v osrednjeslovenski regiji, kjer je bilo konec leta 2022 58,4 % vseh investicij. Po velikosti tujih neposrednih naložb so ji sledile regije: podravska z 10,4 %, gorenjska s 7,5 %, obalno-kraška s 5,0 % ter savinjska s 4,2 %. Preostalih osem regij je skupaj privabilo 14,4 % vseh tujih neposrednih naložb. Regionalna razdelitev se od začetka spremljanja statistike tujih neposrednih naložb bistveno ne spreminja. V absolutnem znesku povečanja

⁵ Skupaj je merila izpolnjevalo 30 podjetij, ki so za uvrstitev na seznam morala v obdobju 2017–2019 glede na obdobje 2014–2016 produktivnost povečati absolutno za vsaj 6.841 evrov oz. relativno za vsaj 18 %, pri čemer je povprečno povečanje produktivnosti v tej skupini po absolutnem kriteriju znašalo 13.302 evra, relativno pa 30 %.

je v letu 2021 osrednjeslovenska regija prejela največ neposrednih naložb, in sicer se je vrednost neposrednih naložb povečala za 640 mio EUR oziroma 5,7 %, na 11,8 mrd EUR; sledi gorenjska regija (povečanje za 270 mio EUR oziroma 21,7 %). Najmanjši delež neposrednih naložb beleži konec leta 2022 Koroška z 0,3-odstotnim deležem neposrednih naložb (68 mio EUR), sledita primorsko-notranjska kot druga najmanjša regija glede neposrednih naložb (0,6 % oziroma 128 mio EUR) ter zasavska (0,8 % oziroma 153 mio EUR) (Banka Slovenije, 2023).

Tabela 4: Tuje neposredne naložbe po statističnih regijah (v mio EUR)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SKUPAJ	8.896,5	10.201,6	11.612,0	12.970,5	13.956,9	15.254,2	16.178,7	16.663,8	18.778,1	20.199,7
Gorenjska	363,3	632,3	696,0	779,7	813,7	918,6	918,5	927,6	1.248,3	1.518,7
Goriška	161,1	288,8	272,1	281,9	320,3	425,9	498,2	520,5	598,7	746,1
Jugovzhodna Slovenija	352,5	303,4	296,0	300,0	373,5	441,9	307,6	231,5	165,5	278,6
Koroška	45,1	55,1	53,9	60,6	76,6	98,8	97,5	79,3	79,1	68,2
Obalno-kraška	578,8	621,2	694,8	789,8	838,8	831,7	940,3	817,0	929,0	1.015,9
Osrednjeslovenska	5.597,3	6.394,0	7.525,9	7.843,8	8.353,2	8.821,6	9.296,8	9.635,0	11.162,2	11.802,8
Podravska	528,7	572,1	649,1	1.363,5	1.383,2	1.444,1	1.717,6	1.980,8	2.040,8	2.100,9
Pomurska	142,2	190,1	268,5	289,6	286,1	332,4	351,5	357,5	388,5	444,2
Posavska	345,8	348,6	338,1	357,5	349,9	354,9	348,7	385,9	365,2	363,9
Primorsko-notranjska	59,4	62,3	71,6	66,4	65,9	74,1	94,2	95,4	111,6	128,6
Savinjska	394,9	411,3	430,8	471,6	548,2	888,7	908,2	894,9	891,1	847,9
Zasavska	100,6	102,4	77,5	102,3	103,6	111,9	113,3	119,9	131,0	153,5
Nerazporejeno	226,9	220,1	237,8	263,7	443,9	509,6	586,4	618,6	667,3	730,3

Vir: Banka Slovenije, 2023.

Tudi po številu hitrorastočih podjetij je osrednjeslovenska regija v dobrem položaju. Hitro rastoča podjetja veliko prispevajo ne samo k zaposlenosti, temveč so pomemben dejavnik gospodarskega razvoja v celoti.⁶ Hitro rastoča podjetja so v letu 2022 ustvarila 12,3 % čistih prihodkov od prodaje ali 17,2 milijarde evrov in prispevala 12,8 % k neto čistemu dobičku slovenskega gospodarstva ali 1,6 milijarde evrov. Največ jih posluje v osrednjeslovenski regiji. Najvišji delež med vsemi poslujočimi podjetji pa sta tako kot v preteklih letih imeli koroška regija (3,3 %), jugovzhodna Slovenija (2,9 %) in primorsko-notranjska (2,9 %), najnižji pa

⁶ Na podlagi kriterijev Ministrstva za gospodarstvo in razvoj so se med hitro rastoča uvrstila tista slovenska podjetja, ki so uspešno poslovala vsaj 4 leta, v tem obdobju povečala število zaposlenih ter za dvakrat presegla povprečno rast prihodkov slovenskega gospodarstva v obdobju 2018–2022. Dodatno so morala v letu 2022 ustvariti več kot 192.000 evrov čistega prihodka ter vsaj 32.600 evrov dodane vrednosti na zaposlenega (AJ PES, 2023b).

pomurska regija (2,0 %). Gonilno silo predstavljajo predvsem majhna in srednje velika podjetja, ki poslujejo v dejavnosti trgovine in vzdrževanja motornih vozil ter v predelovalnih dejavnostih (AJPES, 2023b).

Tabela 5: Hitrorastoča podjetja po statističnih regijah

Regija	Število podjetij	HRP		HRP / št. podjetij v %
		število	delež v %	
Pomurska	4.192	85	2,8	2,0
Podravska	16.657	464	15,1	2,8
Koroška	2.989	99	3,2	3,3
Savinjska	13.850	375	12,2	2,7
Zasavska	2.279	55	1,8	2,4
Posavska	3.436	72	2,3	2,1
Jugovzhodna Slovenija	6.030	177	5,8	2,9
Osrednjeslovenska	42.261	1.074	34,9	2,5
Gorenjska	11.088	272	8,8	2,5
Primorsko-notranjska	2.553	73	2,4	2,9
Goriška	6.289	158	5,1	2,5
Obalno-kraška	8.086	170	5,5	2,1
SKUPAJ	119.710	3.074	100,0	2,6

Vir: AJPES, 2023b.

5.1.2 Trajnostna mobilnost

Z lego na stičišču evropskih prometnih koridorjev (balkansko-jadranski in mediteranski koridor) je LUR pomemben povezovalni člen različnih kohezijskih območij EU. Z železniškim tovornim in potniškim vozliščem v Ljubljani, bližino kopskega tovornega pristanišča ter mednarodnega letališča Jože Pučnik Ljubljana ima LUR pomembno vlogo pri gospodarskem povezovanju srednje z jugovzhodno Evropo ter Alp z Jadranom. Vpliv LUR na globalni, evropski, medregionalni in nacionalni ravni se kaže tudi v pomenu cestnega blagovnega prevoza, ki je med letoma 2019 in 2022 z vidika tonskih kilometrov zabeležil 17,8 % rast, kar je precej nad slovenskim povprečjem (5,6 % rast) (SURS, b. d. -b).

Na prometni in gospodarski razvoj LUR sta v zadnjem desetletju najbolj vplivala predvsem dokončanje avtocestnega cestnega križa in uvedba vinjetnega sistema cestninjenja. S povečanjem vplivnega zaledja LUR so se spremenili predvsem poselitveni in dnevni migracijski vzorci prebivalstva. Čeprav je velik del prebivalstva LUR zgoščen v Ljubljani (53 %), se zgostitev prebivalstva izven

Ljubljane oblikuje predvsem ob glavnih prometnicah v smeri proti Vrhniki, Medvodam, Domžalam in Kamniku ter Grosuplju in Ivančni Gorici.

LUR je z glavnim mestom Ljubljano zaradi številnih delovnih mest in šolskih ustanov najpomembnejši cilj migracijskih tokov v Sloveniji. Njena privlačnost, urejenost in številne možnosti, ki jih ponuja več kot 550.000 prebivalcem regije, nekaj manj kot 28.000 študentom iz drugih regij (LUR, 2022) ter številnim drugim obiskovalcem, pomenijo tudi velike izzive na področju mobilnosti, ki je eden glavnih dejavnikov razvoja. Podatki SURS iz leta 2022 kažejo, da je v Ljubljani več kot četrtnina vseh delovnih mest v državi, kar pomeni, da se preko 142.444 delovno aktivnega prebivalstva Slovenije dnevno pripelje v Ljubljano (od tega se jih približno 25 % v Ljubljano pripelje iz drugih občin LUR). Prometni zastoji v konicah so posledica prevelikega deleža uporabe avtomobila pri dnevni delovni migraciji. Proces centralizacije pa se ne ustavlja. Podatki o indeksu delovne migracije (porast indeksa med letoma 2019 in 2022 s 127,9 na 133) kažejo, da LUR postaja vse bolj privlačna za delo in šolanje (SURS, b. d.-b).

Javni potniški promet (PP), ki ga predstavljata avtobusni in železniški potniški promet, je trenutno največji potencial razvoja trajnostne mobilnosti v LUR. Analize dostopnosti v LUR in Ljubljani so pokazale, da je LUR relativno dobro pokrita z javnimi prevoznimi sredstvi, vendar pa število uporabnikov stagnira. Povezljivost storitev JPP in osebnih motornih vozil v LUR dopolnjuje 11 delujočih sistemov Parkiraj in se pelji (P+R), katerih namen je zaustaviti motorni promet čim bližje njegovemu izvoru in preusmeritev potnikov na JPP (LUR, 2022).

5.1.3 *Okolje*

Zmogljivosti našega okolja so omejene, na spremembe v okolju pa močno vpliva naš način bivanja, delovanja, izkoriščanja in ravnanja/upravljanja z okoljem in njegovimi viri. Zaradi dolgoročno nevzdržno naraščajočih obremenitev okolja je nujna tranzicija v inovativno krožno gospodarstvo. To pomeni trajnostno upravljanje z viri, ponovno uporabo odpadkov v proizvodnih procesih, varovanje biotske raznovrstnosti in zavedanje o vrednosti ekosistemov in njihovega prispevka h gospodarskemu napredku ter splošni blaginji.

Pomemben vidik okolja je kakovost zraka, ki vpliva na zdravje prebivalcev in na kakovost njihovega življenja. V LUR so glavni viri izpustov v zrak promet oziroma gospodarske dejavnosti, povezane s cestnim prometom, in individualna kurišča

(kurjenje lesa, premoga). Poleg negativnih vplivov na zdravje ljudi onesnaževanje zraka povzroča tudi poškodbe v naravnih ekosistemih in materialih. Velik okoljski in zdravstveni problem povzroča predvsem onesnaževanje zraka z drobnimi delci. Izvajanje ukrepov za zmanjšanje onesnaženosti zraka je smiselno tako v prometu kot pri oskrbi z energijo in energetske sanaciji stavb. Večja uporaba sredstev javnega prevoza ter čistejših goriv v prometu in energetiki bo pomembno prispevala k izboljšanju zraka. Pri tem je ključna tudi sprememba navad prebivalstva.

Še en vidik okolja predstavlja kakovost tal. Tla in zemlja sta omejena naravna vira, katerih poglavitna lastnost je rodovitnost. Tla so ključnega pomena za pridelavo hrane in surovin, za ohranjanje biotske raznovrstnosti, za shranjevanje emisij ogljika, filtriranje onesnaževal in čiščenje vode, pa tudi za človeško bivanje, razvoj in za potrebno infrastrukturo. Tla, ki so v dobrem stanju in se uporabljajo učinkovito, zagotavljajo ključne ekosistemske funkcije. Danes so glavni viri vnašanja nevarnih snovi v tla emisije iz prometa in industrije, intenzivno kmetijstvo (živinska in mineralna gnojila ter fitofarmacevtska sredstva), nelegalna odlagališča odpadkov, blato čistilnih naprav, emisije kurišč in ekološke nesreče (razlitja naftnih derivatov in nevarnih kemikalij). Stanje onesnaženosti tal s potencialno nevarnimi snovmi je na vzorčnih lokacijah znotraj regije pod mejnimi vrednostmi za nevarne snovi v tleh (LUR, 2022). Tla imajo tudi prostorske funkcije, saj človeku nudijo fizični prostor za bivanje, opravljanje gospodarskih dejavnosti, razvoj in sprostitev. Pri prostorskih posegih je rodovitni površinski sloj tal v celoti ali delno nepovratno uničen, zato mora biti umeščanje novih dejavnosti v prostor načrtovano celostno in racionalno. Smernice Evropske komisije o najboljši praksi za omejevanje, blažitev ali nadomestitev pozidave tal iz leta 2012 (Evropska komisija, 2012) poudarjajo pomen celostnega pristopa pri prostorskem načrtovanju. Kot učinkoviti so se izkazali tudi posebni regionalni pristopi in uporaba neizkoriščenih virov na lokalni ravni. Pozidava tal se lahko omeji s pametnim prostorskim načrtovanjem in omejevanjem širjenja mestnih območij. Namesto tega se lahko izkoristijo razvojne možnosti v mestnih območjih, na primer s prenovo opuščenih industrijskih ali drugih degradiranih območij. Blažilni ukrepi vključujejo uporabo prepustnih materialov namesto cementa ali asfalta in podporo zelene infrastrukture. Pri tem pa je pomembno upoštevati izhodišča Strategije EU za tla do leta 2030 (Evropska komisija, 2021), ki izpostavlja usklajevanje in sodelovanje na vseh ravneh: lokalni, regionalni, nacionalni ravni in širši ravni (EU in širše).

Podnebne spremembe predstavljajo ključen izziv človeštva v 21. stoletju. Pri tem segrevanje ozračja ni edina posledica podnebnih sprememb, opazne so tudi spremembe zračnih tokov, vremenskih vzorcev, spremembe razporeditve in količine padavin ter pogostost in moč nevarnih vremenskih dogodkov. Škoda, ki nam jo povzročajo izredni vremenski in podnebni dogodki, strmo narašča, tudi zaradi vse dražje infrastrukture in gradnje na območjih vpliva naravnih nesreč. Scenariji podnebnih sprememb do leta 2050 kažejo, da se bo temperatura zraka v Sloveniji še naprej dvigovala, v LUR naj bi se povprečno povišala za 2 °C. Za padavine podnebni scenariji kažejo precej večjo negotovost, pričakujemo pa lahko več vročinskih valov in več neurij ter močnih nalivov in z njimi povezane poplave in zemeljske plazove. Globalno segrevanje in druge podnebne spremembe so (tudi) posledica človekovih dejavnosti. V Sloveniji raba fosilnih goriv v energetiki, gospodinjstvih, industriji in prometu prispeva več kot tri četrtine vseh izpustov toplogrednih plinov. Zato je njihovo zmanjševanje in povečevanje energetske učinkovitosti izjemno pomembno za blaženje podnebnih sprememb. Ključne spremembe bodo potrebne na področju prometa, energetike in spreminjanja vsakodnevnih navad prebivalcev. Slovenija je v letu 2016 sprejela Strateški okvir za prilagajanje podnebnim spremembam, v katerem opredeljuje regionalno prostorsko planiranje ter usklajevanje javnih interesov kot pomembna instrumenta za prilagajanje podnebnim spremembam (preusmerjanje razvoja poselitve stran od območij, ogroženih zaradi naravnih nesreč, razvoj aktivnosti, prilagojenih vplivom podnebnih sprememb ipd.). Evropska komisija je v oceni strateškega okvira podala zahtevo, da je treba na nivoju NUTS3 pripraviti regionalne razvojne načrte, ki morajo vključevati oceno občutljivosti na vplive podnebnih sprememb (LUR, 2022).

5.1.4 Bivanje

LUR ima na državni ravni izjemno ugoden centralni geostrateški položaj. Regija ima policentričen sistem poselitve z visoko koncentracijo in razvitostjo centralnih in storitvenih dejavnosti. Največji vpliv na poselitev LUR imata dejavnika geomorfološke značilnosti in prometni koridorji. Iz gostega urbanega jedra znotraj avtocestnega obroča Ljubljane se poselitev širi zvezdasto v 5 razvojnih smereh, in sicer proti SZ (Medvode–Škofja Loka–Kranj), proti S (Trzin–Domžale–Kamnik), proti V (Dol–Litija), proti JV (Škofljica–Šmarje–Sap–Grosuplje), proti JZ (Brezovica–Borovnica–Vrhnika), kar predstavlja območja zaposlitvenih središč in njihovih zaledij, ki se raztezajo zlasti vzdolž avtocestnega sistema, v območjih med

njimi pa prevladuje razpršena gradnja izven koridorjev javnega potniškega prometa, s čimer se nadaljuje prostorsko in okoljsko negativni trend intenzivne pozidave. Za LUR je značilna prostorska privlačnost, ki je rezultat prepoznavne identitete prepleta urbanega z zelenim podeželskim zaledjem, dobrih pogojev za zaposlitev in izobraževanje ter kakovostno preživljanje prostega časa in rekreiranja (LUR, 2022). Po podatkih SURS (SURS, b. d.-b) je regija v letih 2019, 2020 in 2022 beležila pozitiven skupni selitveni prirast (5.377 v 2019, 1.047 v 2020, 6.396 v 2022), pri čemer s prostorskim razvojem nadgrajuje svojo privlačnost in hkrati ohranja svoj značilni preplet naravne, krajinske in urbane strukture.

V regiji je devet urbanih naselij s statusom mesta, ki predstavljajo središča s storitvenimi, oskrbnimi in drugimi dejavnostmi, medtem ko so ostala naselja pomanjkljivo opremljena s centralnimi funkcijami. Stanje še dodatno slabša negativni trend centralizacije lokalnih oskrbnih funkcij (zdravstveni domovi, pošte, banke ...), kar niža kvaliteto bivanja in generira dodatno prometno obremenitev večjih urbanih središč. Naselja so tudi neustrezno pripravljena na staranje prebivalstva, kar bo postal izrazit problem že v bližnji prihodnosti (LUR, 2022).

V celotni regiji, predvsem pa v Ljubljani z okolico, je zelo izražena stanovanjska problematika, saj primanjkuje cenovno dostopnih stanovanj, kar je posledica centralizacije države in alternativnih oblik najema za turistične namene. Tudi po kazalniku števila stanovanj na 1.000 prebivalcev je bila leta 2021 regija podpovprečna glede na celotno Slovenijo (397 v LUR, 410 v celotni Sloveniji) (SURS, b. d.-b).

Pomembno mesto v regiji zagotovo predstavlja tudi kulturna dediščina (snovna in nesnovna), ki priča tako o zgodovini kot običajih naroda, po drugi strani pa je eden od pomembnih motivov za obisk tujih in domačih turistov. Kultura in kulturna dediščina dandanes tako predstavljata pomemben potencial za gospodarski in družbeni razvoj, kar dviguje kakovost bivanja v regiji.

5.1.5 Prebivalci

LUR je regija z največ znanja in kreativnega potenciala, saj so tu zgoščene ključne državne, znanstvene, raziskovalne, izobraževalne in kulturne institucije. Pomembna razvojna prednost regije je nadpovprečno visoka izobrazba oziroma kvalifikacija delovne sile. Izobrazbena struktura se v zadnjih letih v LUR sicer ni bistveno spremenila, se pa skladno z državnim trendom povečuje delež višje in

visoko izobraženega prebivalstva in zmanjšuje delež prebivalstva z osnovnošolsko in srednješolsko izobrazbo. To se odraža tudi v stopnji izobrazbe prebivalcev, starih od 25 do 64 let, ki je v regiji v primerjavi s Slovenijo nadpovprečna, saj je imela v letu 2022 skoraj 41 % prebivalcev dokončano višješolsko ali visokošolsko izobrazbo, s čimer je prekašala ostale slovenske regije (SURS, b. d.-b).

V zadnjih letih se v LUR z rastjo zaposlovanja postopoma znižuje tudi stopnja brezposelnosti, ki je bila v letu 2022 po podatkih SURS (SURS, b. d.-b) malce nižja od slovenskega povprečja (3,9 % v LUR, 4,0 % v Sloveniji), se je pa od leta 2017 znižala za 2,3-odstotne točke. Stopnja resne materialne prikrajšanosti in stopnja tveganja socialne izključenosti sta se v letu 2022 primerjavi z letom 2014 znižali. LUR je poleg goriške (9,1 %), gorenjske (10,2 %) in statistične regije jugovzhodna Slovenija (9,7 %) po kazalniku stopnje tveganja socialne izključenosti (Strategija EU 2030) v letu 2022 sodila med regije z najnižjimi stopnjami (11,3 %) – slovensko povprečje je znašalo 13,3 %. Tudi po kazalniku stopnje resne materialne in socialne prikrajšanosti (Strategija EU 2030), ki predstavlja delež oseb z resno materialno in socialno prikrajšanostjo, je bila LUR v letu 2022 regija z najnižjo vrednostjo, in sicer 0,7 % – slovensko povprečje je bilo v tem letu 1,4 %. Je pa LUR regija, ki izstopa po kazalniku povprečne mesečne bruto plače, saj je v letu 2023 edina poleg jugovzhodne Slovenije presegala slovensko povprečje (indeks 110,0) (SURS, b. d.-b).

Veliko pozornost se v zadnjem obdobju namenja tudi nekaterim novim družbenim skupinam, na primer revnim zaposlenim (večinoma mladi in ljudje srednjih let), katerih delež je visok zaradi povečanja prekarnih in negotovih zaposlitvenih oblik ter zaposlovanja preko agencij za začasno zaposlovanje. Sicer pa je med mladimi (15–29 let) v zadnjih letih moč zaznati upad deleža brezposelnih. V LUR je povprečna stopnja registrirane brezposelnosti v starostni skupini starosti 15–29 let upadla za več kot 56 % v obdobju od januarja 2020 do decembra 2023 upadel za več kot 42 % (ZRSZ, b. d.). Po zadnje dostopnih podatkih pa se povečuje število dolgotrajnih brezposelnih, število prejemnikov denarne socialne pomoči in izredne denarne socialne pomoči. Z večanjem števila starostnikov (delež prebivalcev, starih 65 in več let, je od leta 2017 do leta 2022 narasel s 17,7 % na 19,2 %, prav tako se je v istem obdobju povečala povprečna starost prebivalcev z 41,6 leta na 42,2 leta) naraščajo tudi stroški pomoči na domu in oskrbni stroški v socialnih domovih (LUR, 2022). Prav tako je v LUR 279 lastniških oskrbovanih stanovanj (68,4 % lastniških oskrbovanih stanovanj v Sloveniji) in 216

najemnih oskrbovanih stanovanj (28,2 % najemnih oskrbovanih stanovanj v Sloveniji) (LUR, 2022). Za zagotovitev dolgoročno vzdržnega sistema, ki bo prilagojen novonastalim potrebam, pomemben del predstavljajo tudi napredne tehnološke rešitve integrirane storitve za starejše, ki bi lahko nadomestile nekatere vsakodnevne oblike pomoči. Razvoj in uvajanje inovativnih tehnoloških rešitev in zdravstvenih metod, s poudarkom na izzivih, ki jih prinaša starajoče se prebivalstvo, namreč predstavlja velik potencial regije na področju zdravstva nasploh.

5.1.6 *Upravljanje*

Osnovne enote lokalne samouprave so občine in mestne občine. Občine se med seboj povezujejo, da bi čim smotrneje uporabile svoje finančne, kadrovske in organizacijske vire. Ustanavljajo zveze, skupne organe in organe skupne občinske uprave, sklade, javne zavode, javna podjetja in ustanove ter združujejo sredstva. Občine so enakopraven partner državi, upravljajo pa jih trije samostojni organi – župan, občinski svet in nadzorni odbor. Župana in člane občinskega sveta izvolijo prebivalci na lokalnih volitvah vsake štiri leta, nadzorni odbor pa imenujejo občinski svetniki. Občina se financira iz različnih virov – z dohodnino, nadomestilom za uporabo stavbnega zemljišča, taksami, koncesijskimi dajatvami, prihodki od glob in drugimi viri. Ljubljanska urbana regija je del kohezijske regije Zahodna Slovenija. Regijo sestavlja 25 občin.

Poseben problem občin predstavlja okvir njihovega financiranja, saj povprečnina ne zadošča za vzdržno financiranje vseh javnih storitev in socialnih transferjev, ki so jih občine dolžne izvajati in se tudi letno povečujejo. Zato postajajo socialne inovacije pomembnejše kot kdaj koli prej – kot komponenta gospodarskih strategij na področju zdravstva in okolja ter kot možnost za doseganje večje dodane vrednosti v javnih storitvah. Alternativne oblike podjetništva namreč lahko dopolnijo ponudbo javnih storitev s spodbujanjem raziskav in inovacij, usmerjenih v oblikovanje partnerstev med znanstvenoraziskovalno in podjetniško sfero ter subjekti socialne ekonomije.

Eden od vidikov vključujočega upravljanja je tudi participativni proračun, ki predstavlja mehanizem vključevanja občanov v odločanje o porabi proračunskih sredstev, s čimer lahko prebivalci občine, mestne četrti ali krajevne skupnosti sami prepoznajo probleme ali možnosti izboljšav, sami predlagajo rešitve in zatem med podanimi predlogi tudi izbirajo v zavezujočem glasovanju.

Razvojne regije niso pokrajine in nimajo neposredno voljenih predstavnikov, so pa v vsaki izmed dvanajstih razvojnih regij vzpostavljene institucije regionalne politike, ki opravljajo svoje poslanstvo in naloge po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur. l., št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23).

Organ odločanja je razvojni svet regije, v katerem so predstavniki občin, združenj gospodarstva in nevladnih organizacij. Najpomembnejše dokumente, regionalne razvojne programe in dogovore za razvoj regij potrjuje svet regije, ki ga sestavljajo župani vseh občin v regiji. Strokovne institucije, ki izvajajo splošne razvojne naloge v regiji so, regionalne razvojne agencije. Te pripravljajo, usklajujejo, spremljajo in vrednotijo regionalni razvojni program, dogovor za razvoj regije in regijske projekte. Nudijo strokovno in tehnično podporo delovanju razvojnega sveta regije ter sveta regije, oblikujejo regijsko razvojno mrežo in pogosto izvajajo tudi regijske projekte (*Razvojne regije*, b. d.).

Z vidika demokratičnih načel upravljanja imajo nevladne in prostovoljske organizacije kot eden izmed ključnih stebrov civilne družbe pomembno vlogo in močno prispevajo k uresničevanju demokracije v družbi. V LUR je bilo po zadnjih podatkih na dan 31. 3. 2019 25 % vseh društev v Sloveniji (6.045 od 24.130). Število društev je v LUR naraslo s 5.516 v letu 2012 na 6.045 v letu 2019. Poleg tega je bilo po zadnjih podatkih na dan 12. 2. 2016 v LUR 1.040 zasebnih zavodov, ustanov pa 141. Kot pomemben kazalnik razvitosti nevladnega sektorja se uporablja delež zaposlenih v nevladnih organizacijah (NVO) glede na aktivno prebivalstvo. V Sloveniji je leta 2017 delež zaposlenih v NVO znašal 0,82 % (7.811 zaposlenih od skupaj 947.270 aktivnih prebivalcev) in je v nekaj letih pred letom 2017 rasel, ko je bil prvič enak kot prejšnje leto (LUR, 2022). V primerjavi s tujino je ta delež še vedno izredno nizek, kar pomeni, da bi bilo treba nevladni sektor in prostovoljstvo okrepiti zaradi njegovega pomembnega vpliva na družbeno povezanost, solidarnost in nadaljnji razvoj v regiji.

5.2 Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

Predhodna analiza je podlaga za pripravo analize prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (PSPN). Analiza PSPN je eno glavnih orodij v povezovanju analize poslovnega okolja z oblikovanjem strategij in je standardno orodje Evropske komisije, držav članic in njihovih regij pri pripravi strateških dokumentov in razvojnih strategij. Gre za metodo, ki omogoča celovit pregled notranjih in

zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na razvoj obravnavane entitete (podjetja, organizacije, lokalne skupnosti, regije, države ipd.). Analiza PSPN je bila sicer prvotno razvita kot poslovni in gospodarski koncept, ki pa se je kasneje razširil tudi izven teh okvirjev. Ker regija predstavlja izjemno kompleksno in večplastno strukturo, ki vključuje različne sektorje, deležnike, geografske značilnosti, kulturne specifičnosti in družbene dinamike, je izvedba analize PSPN na ravni regije bistveno bolj zahtevna kot na ravni podjetja. Medtem ko podjetje deluje kot relativno homogena entiteta s specifičnimi poslovnimi cilji, procesi in organizacijsko strukturo, regija združuje raznolike interese številnih deležnikov, kot so lokalne skupnosti, podjetja, nevladne organizacije, javni sektor in posamezniki. Poleg tega regije delujejo v širšem kontekstu nacionalnih in globalnih politik, ekonomskih trendov in okoljskih izzivov, kar dodatno povečuje zapletenost analize. Pri analizi PSPN regij je zato treba upoštevati širok spekter dejavnikov, ki so med seboj pogosto v kompleksnem medsebojnem razmerju. Pri tem se osredotoča na identifikacijo štirih ključnih elementov: prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti. S tem regijam omogoča oblikovanje strateških ciljev, ki so prilagojeni njihovim specifičnim potrebam in okoliščinam (Svetikas, 2014).

Ena izmed največjih prednosti analize PSPN je njen širok in sistematičen pristop. Notranji dejavniki – prednosti in slabosti – pomagajo regijam razumeti njihove notranje značilnosti, ki jih lahko nadzorujejo. Na primer, prednost lahko predstavljajo dobro razvita infrastruktura, raznolika gospodarska baza ali bogata kulturna dediščina. Po drugi strani pa slabosti izpostavijo področja, kjer so potrebne izboljšave, kot so nezadostna izobraževalna struktura, slaba povezanost ali pomanjkanje investicij. Prednosti in slabosti so torej interne narave in se nanašajo na samo regijo. Optimalno je, da regije gradijo na svojih prednostih in aktivno odpravljajo svoje slabosti.

Hkrati analiza PSPN omogoča prepoznavanje zunanjih dejavnikov, ki jih regija ne more neposredno nadzorovati, a močno vplivajo na njen razvoj. Priložnosti, kot so nove tehnološke inovacije, globalni gospodarski trendi ali dostop do evropskih skladov, lahko regija izkoristi za svoj napredek. Po drugi strani pa nevarnosti, kot so politične nestabilnosti, podnebne spremembe ali globalne gospodarske krize, opozarjajo na tveganja, ki jih je treba pravočasno nasloviti. Priložnosti in nevarnosti se torej nanašajo na okolje, v katerem se nahaja posamezna regija. Pri priložnostih in nevarnostih je bistveno to, da regija nanje nima neposrednega vpliva, temveč je povsem odvisna od zunanjih dogodkov in razvoja poslovnega

okolja. Tako se priložnosti nanašajo na predvidene, za regijo pozitivne spremembe v okolju, nevarnosti pa na predvidene negativne spremembe v poslovnem okolju.

Ključna prednost analize PSPN je tudi njena sposobnost povezovanja notranjih in zunanjih dejavnikov. Tako lahko regije bolje razumejo, kako svoje prednosti uporabiti za izkoriščanje priložnosti ali kako zmanjšati slabosti, da bi se lažje soočile z zunanjimi nevarnostmi. Na primer, regija z močnim turističnim sektorjem lahko izkoristi globalni trend rasti trajnostnega turizma, a se hkrati osredotoči na zmanjšanje slabosti, kot so pomanjkljive okoljske politike.

Poleg tega analiza PSPN omogoča jasne usmeritve za nadaljnje delovanje. Na podlagi pridobljenih vpogledov lahko regija oblikuje konkretne strategije, ki temeljijo na usklajevanju prednosti s priložnostmi, obrambi pred nevarnostmi in zmanjševanju slabosti. Na primer, regija, ki želi okrepiti svojo konkurenčnost, lahko razvije strategije za privabljanje investorjev v panoge, kjer že ima jasno prednost, kot so na primer visokotehnološke industrije.

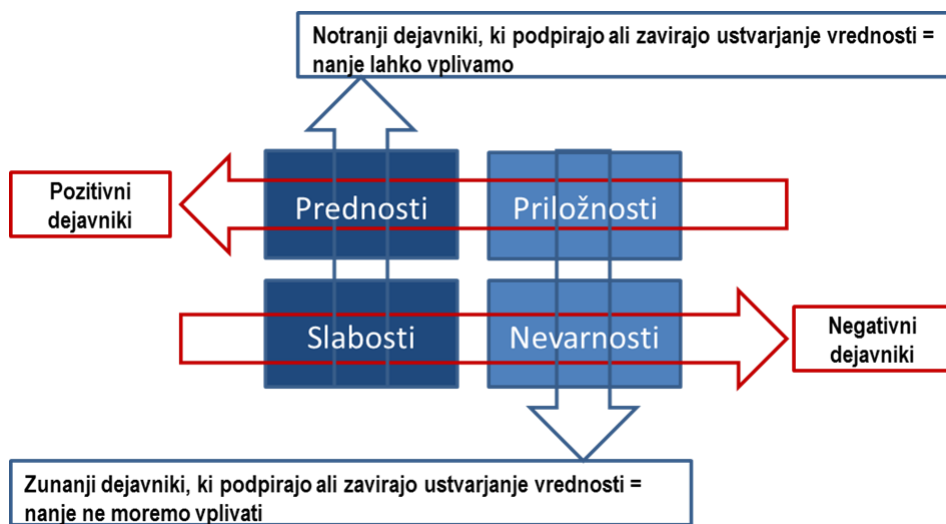
Ena izmed značilnosti analize PSPN, ki jo dela tako priljubljeno orodje, je tudi njena enostavnost uporabe in vključevanja različnih deležnikov. Zaradi svoje preglednosti omogoča sodelovanje med lokalnimi oblastmi, podjetji, nevladnimi organizacijami in skupnostmi, kar spodbuja iskanje skupnih rešitev in krepitev zavedanja o skupnih ciljih. Poleg tega je analiza PSPN dovolj prilagodljiva, da se lahko uporablja na vseh ravneh, pri čemer ostaja uporabna tudi v spreminjajočih se okoliščinah.

Nenazadnje analiza PSPN regijam pomaga identificirati njihove unikatne prednosti, ki jih ločijo od drugih in predstavljajo temelj za konkurenčno prednost na globalnem trgu. Regije s posebnimi naravnimi, kulturnimi ali gospodarskimi značilnostmi lahko s pomočjo te analize razvijejo strategije, ki te lastnosti še dodatno izpostavijo in uporabijo za dolgoročni razvoj.

Zaradi svoje sistematičnosti, jasnosti in sposobnosti povezovanja različnih perspektiv je analiza PSPN nepogrešljivo orodje za regije, ki želijo oblikovati učinkovite in trajnostne razvojne strategije. Njena sposobnost povezovanja notranjih in zunanjih dejavnikov omogoča regijam, da premišljeno usmerjajo svoj razvoj in se proaktivno soočajo s spremembami v globalnem okolju.

Slika 4: Grafični prikaz analize PSPN

Na podlagi temeljite predhodne analize, ki vključuje ključne značilnosti regije in je predstavljena v prejšnjih podpoglavjih, je bilo možno pripraviti analizo PSPN Ljubljanske urbane regije.

Slika 5: Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti LUR

5.3 Strateški okvir priprave regionalne inovacijske strategije LUR

Pri oblikovanju regionalne inovacijske strategije imajo strateški dokumenti pomembno vlogo, saj predstavljajo osnovo za načrtovanje razvojnih prioritet in usmeritev regije. Regionalna inovacijska strategija mora biti skladna s širšimi okviri na nadnacionalni, nacionalni in regionalni ravni – s tem je namreč zagotovljeno, da regija ne deluje izolirano, temveč izkorišča možnosti sinergije ter dostopa do finančnih in tehničnih virov na širši ravni. V nadaljevanju so navedeni ključni dokumenti, pomembni z vidika priprave RIS LUR.

5.3.1 Državna raven

Strategija razvoja Slovenije 2030

Vlada RS je 7. decembra 2017 sprejela Strategijo razvoja Slovenije 2030 (SVRK, 2017), krovni razvojni okvir države, ki v ospredje postavlja kakovost življenja za vse. S petimi strateškimi usmeritvami in dvanajstimi medsebojno povezanimi razvojnimi cilji postavlja nove dolgoročne razvojne temelje Slovenije, z vključevanjem ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov pa Slovenijo uvršča med države, ki so prepoznale pomen globalne odgovornosti do okolja in družbe.

Osrednji cilj Strategije razvoja Slovenije 2030 je zagotoviti kakovostno življenje za vse. Uresničiti ga je mogoče z uravnoveženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ki upošteva omejitve in zmožnosti planeta ter ustvarja pogoje in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove. Na ravni posameznika se kakovostno življenje kaže v dobrih priložnostih za delo, izobraževanje in ustvarjanje, v dostojnem, varnem in aktivnem življenju, zdravem in čistem okolju ter vključevanju v demokratično odločanje in soupravljanje družbe. Strateške usmeritve države za doseganje kakovostnega življenja so:

- vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba,
- učenje za in skozi vse življenje,
- visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse,
- ohranjeno zdravo naravno okolje in
- visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.

Načrt za okrevanje in odpornost

Voditeljice in voditelji EU so se 21. julija 2020 dogovorili o celovitem svežnju, vrednem 1.824,3 mrđ EUR, ki združuje večletni finančni okvir (MFF) s 1.074,3 mrđ EUR in prizadevanja v obliki instrumenta Next Generation EU s 750 mrđ EUR. Obenem je MFF, podkrepjen z Next Generation EU, glavni instrument izvrševanja svežnja za okrevanje za odpravljanje socialno-ekonomskih posledic pandemije covid-19. Pripomogel bo tudi k preoblikovanju EU prek njenih glavnih politik, zlasti prek evropskega zelenega dogovora, digitalne revolucije in odpornosti.

Slovenska vlada je skladno s smernicami Evropske komisije (EK) pripravila Načrt za okrevanje in odpornost (NOO) kot podlago za koriščenje sredstev mehanizma RRF. V njem je za ukrepe za okrevanje po pandemiji covid-19 in krepitev odpornosti opredelila za 1,78 mrđ EUR v nepovratnih sredstvih in 705 mio EUR posojil RRF. Vlada je konec aprila 2021 načrt posredovala EK, Svet EU pa ga je z izvedbenim sklepom potrdil julija 2021. V juliju 2023 je Vlada Republike Slovenije zaradi spremenjenih okoliščin v povezavi z izvedbo NOO začela formalni dialog z Evropsko komisijo za njegovo spremembo (Urad RS za okrevanje in odpornost, 2023), ki jo je Svet Evropske unije odobril. Spremembe se predvsem nanašajo na: a) vključitev samostojnih poglavij REPowerEU v NOO, kjer je Vlada sledila načelu komplementarnosti z obstoječimi ukrepi NOO, in sicer na področju energetske učinkovitosti, obnovljivih virov energije in trajnostne mobilnosti; b) nižjo alokacijo nepovratnih sredstev, pri čemer se je obseg teh sredstev zmanjšal z 1,78 mrđ EUR na 1,49 mrđ EUR; c) zvišanje povratnih sredstev oziroma posojil, tako da je po novem namesto 705 mio EUR predvideno koriščeno do 1,07 mrđ EUR posojil Mehanizma za okrevanje in odpornost.

Sicer pa s ciljem povečati učinke načrtovanih naložb Slovenija pri načrtovanju vseh evropskih sredstev sledi načelu komplementarnosti. Ukrepe NOO tako dopolnjujejo naložbe evropske kohezijske politike in drugih programov.

Slovenija evropska sredstva za okrevanje in odpornost usmerja v zeleni prehod, digitalno preobrazbo, podporo gospodarstvu, raziskave in razvoj, izobraževanje, zdravstvo, socialno varnost in stanovanjsko politiko. Slovenski NOO predvideva izvedbo številnih reform in naložb na štirih stebrih (SVRK, 2021):

- zeleni prehod,
- digitalna preobrazba,

- pametna, trajnostna in vključujoča rast,
- zdravstvo in socialna varnost.

Partnerski sporazum

Dne 12. 9. 2022 je bil sprejet Sporazum o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo za evropske sklade za obdobje 2021–2027 (SVRK, 2022c). Slovenija bo v obdobju 2021–2027 prejela 3,26 mrd EUR evropskih sredstev za izvajanje programa evropske kohezijske politike. Sporazumi o partnerstvu se osredotočajo na prednostne naloge Evropske unije in določajo strategijo ter naložbene prednostne naloge, ki jih opredeli vsaka država članica. Predstavljajo seznam nacionalnih in regionalnih programov, prilagojenih potrebam posamezne države za izvedbo investicij na terenu, vključno z okvirno letno dodelitvijo finančnih sredstev za vsak program. V primeru Slovenije so ti v obdobju 2021–2027 naslednji (SVRK, 2022c):

- Program za izvajanje evropske kohezijske politike 3.212,6 mio EUR,
- Program za odpravljanje materialne prikrajšanosti 29,4 mio EUR in
- Program za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo 23,9 mio EUR.

Za zeleni prehod bo Slovenija preko Kohezijskega sklada in Evropskega sklada za regionalni razvoj namenila 806 mio EUR. Sredstva bodo prispevala k razogljičenju države in razvoju obnovljivih virov energije. Pri tem bodo sredstva namenjena naložbam za izkoriščanje sončne in vetrne energije ter izboljšanje energetske učinkovitosti stavb. Prav tako bodo sredstva blažila tveganja podnebnih sprememb, spodbujala krožno gospodarstvo v podjetjih, zagotovila učinkovito upravljanje z vodnimi viri ter zaščitila ekosisteme in biotsko raznovrstnost.

Iz Sklada za pravični prehod bo Slovenija namenila 248 mio EUR za spodbujanje energetskega prehoda Savinjsko-Šaleške regije do leta 2033 in za prestrukturiranje Zasavske regije. Naložbe bodo usmerjene v krepitev možnosti usposabljanja in zaposlovanja, diverzifikaciji in odpornosti lokalnega gospodarstva ter oživitvi degradiranih območij.

Za vsebinsko področje bolj povezana Evropa, ki vključuje mobilnost in povezljivost informacijsko komunikacijske tehnologije bo namenjenih 511 mio EUR, za vsebinsko področje pametna Evropa, ki pokriva inovativno in pametno gospodarsko preoblikovanje pa 727 mio EUR. Za socialno vključenost,

zaposlovanje, izobraževanje in usposabljanje bo Slovenija namenila 769 mio EUR. Za vsebinsko področje Evropa bližje državljanom pa 94 mio EUR (SVRK, 2022c).

Sporazum o partnerstvu določa tudi okvire izvajanja mehanizma celostnih teritorialnih naložb (CTN) za trajnostni razvoj mest. Za CTN se bo namenilo 8 % sredstev ESRR brez tehnične podpore, pokrival pa bo tri vsebine, in sicer projekte zelene infrastrukture v urbanem okolju, področje trajnostne mobilnosti in učinkovite rabe prostora v mestih. V CTN bo vključenih vseh 12 mestnih občin. Ključni dokumenti za izvajanje mehanizma bodo trajnostne urbane strategije mestnih občin (SVRK, 2022d).

Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji

Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji in Sporazum o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo sta temeljna dokumenta, ki Sloveniji predstavljata temelj za koriščenje in črpanje evropskih sredstev v tem programskem obdobju, pri čemer Program evropske kohezijske politike operacionalizira bistveni del Sporazuma o partnerstvu. Vlada je Program potrdila 28. septembra 2022.

V okviru omenjenega programa so načrtovana sredstva evropske kohezijske politike na nacionalni ravni. Vanj so vključeni štirje skladi (SVRK, 2022a):

- Kohezijski sklad KS (celotna Slovenija): 718,19 mio EUR;
- Evropski sklad za regionalni razvoj ESRR (ločeno na vzhodno kohezijsko in zahodno kohezijsko regijo): 1.599,79 mio EUR;
- Evropski socialni sklad plus ESS+ (ločeno na vzhodno kohezijsko in zahodno kohezijsko regijo): 635,97 mio EUR;
- Sklad za pravičen prehod SPP (za dve premogovniški regiji: Zasavje in Savinsko-Šaleško regijo): 258,72 mio EUR. Gre za nov sklad, ki bo dodatno zagotavljal podporo ljudem, gospodarstvu in okolju na območjih, ki se soočajo s socialno-ekonomskimi izzivi, zaradi prehoda na energetske in podnebne cilje Unije za leto 2030, ter na podnebno nevtralno gospodarstvo Unije do leta 2050.

Program ukrepe usmerja na področja, ki so pomembni za doseganje ciljev Strategije razvoja Slovenije 2030 in kjer so bili zaznani največji izzivi (SVRK, 2022b):

- pospeševanje rasti produktivnosti, vključno z razvojem ustreznih kompetenc;
- pospeševanje prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo;
- krepitev odpornosti zdravstvenega sistema in finančne vzdržnosti sistemov socialne varnosti;
- krepitev razvojne vloge države in njenih institucij: izboljšanje učinkovitosti upravljanja javnega sektorja in zmanjšanje regulatornih bremen ostaja izziv, ki je bil v največji meri naslovljen v Načrtu za okrevanje in odpornost (NOO), zato v tem programu ni posebej izpostavljen.

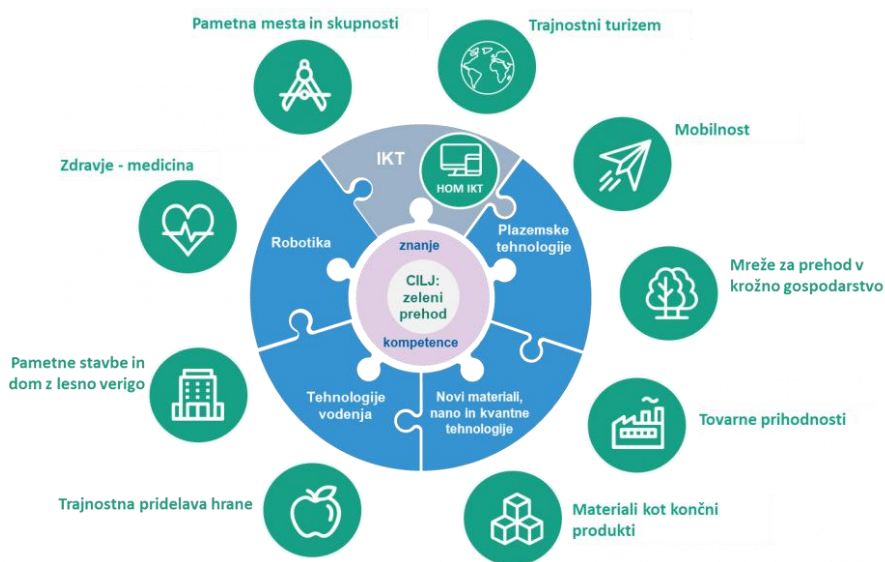
Strategija pametne specializacije

Pametna specializacija predstavlja platformo za osredotočenje razvojnih vlaganj na področja, kjer ima Slovenija kritično maso znanja, kapacitet ter kompetenc in na tistih, kjer ima inovacijski potencial za pozicioniranje na globalnih trgih. Strategija pametne specializacije je strategija za povečanje konkurenčnosti s krepitvijo inovacijske sposobnosti gospodarstva, diverzifikacijo obstoječe industrije in storitvenih dejavnosti ter rast novih in hitro rastočih industrij oziroma podjetij (MKRR, b. d.).

V obdobju 2014–2020 je Slovenska strategija pametne specializacije (znana pod kratico S4) zasledovala pglavita cilja evropske usmerjenosti, tj. prehod v zeleno in digitalno družbo, in je bila zasnovana kot orodje za preobrazbo gospodarstva za namen izboljšanja ekosistema in financiranja ukrepov na področju raziskav, razvoja in inovacij, človeških virov, podjetništva in internacionalizacije. Proces podjetniškega odkrivanja je tudi v Sloveniji temeljil na t. i. principu četverne vijačnice, ki pomeni sodelovanje podjetij, raziskovalne sfere, države in civilne družbe. V programskem obdobju 2021–2027 je nadgrajena Strategija pametne specializacije v Sloveniji (poimenovana tudi S5) kot cilj zastavila zeleni prehod, ki ga razumemo kot inovativno, nizkoogljično, digitalno in na znanju temelječo preobrazbo gospodarstva in družbe (MKRR, 2023). Strategija v osnovi zasleduje naslednje usmeritve: (i) razvoj kadrov in spretnosti prihodnosti, (ii) vloga javnih financ pri spodbujanju pametne, digitalno-inovacijske preobrazbe ter (iii) trajnostna preobrazba v nizkoogljično in krožno gospodarstvo. Če so bili cilji S4 osredotočeni na: a) dvig dodane vrednosti na zaposlenega; b) izboljšanje konkurenčnosti na globalnih trgih s povečanim obsegom znanja in tehnologij v izvozu Slovenije; c) dvig podjetniške aktivnosti, pa pri prehodu na S5 strategija

kot osrednji cilj postavi zeleni prehod, ki ga ni moč uresničiti brez ustreznih znanj in kompetenc, kot tudi ne brez ustreznih in dovolj razvitih orodij, torej ključnih omogočitvenih tehnologij, kamor sodi tudi IKT. Spodnja slika prikazuje tista področja (obarvana v zeleno), kjer Slovenija izkazuje kritično maso kapacitet in kompetenc za doseg tega cilja (MKRR, b. d.).

Slika 6: Koncept Strategije pametne specializacije v Sloveniji

Vir: MKRR, b. d.

Izvajanje Strategije pametne specializacije v Sloveniji temelji na modelu razvojnega sodelovanja, ki poudarja tesnejše, institucionalizirano sodelovanje med državo, gospodarstvom, institucijami znanja in drugimi relevantnimi deležniki na področju raziskav, razvoja in inovacij.

5.3.2 Regionalna raven

Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2021–2027

Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2021–2027 (RRP LUR) je temeljni strateški in programski dokument na regionalni ravni, s katerim se uskladijo razvojni cilji v regiji ter določijo instrumenti in viri za njihovo uresničevanje. Razvojni svet Ljubljanske urbane regije in Svet Ljubljanske urbane regije sta ga potrdila 21. junija 2022.

Ključni izzivi, s katerimi se srečuje LUR so: dnevne migracije, ki so posledica izrazite centralizacije storitev v njenem središču, negativne posledice prometa (npr. emisije onesnaževal, hrup, nesreče, zastoji), velik delež mladih iskalcev zaposlitve in odhajanje izobražene delovne sile iz regije. Prav tako so v LUR, ki jo sestavlja 25 občin, v skoraj polovici občin ocenjene potrebe po vlaganju v gradnjo infrastrukture za oskrbo s pitno vodo, zabeležene pa so tudi velike potrebe po investicijah v odvajanje in čiščenje odpadnih voda v aglomeracijah pod 2.000 PE. Za regijo je značilno večje število poplavno ogroženih območij, ki delno omejujejo razvoj regije. V Sloveniji Ljubljana sodi med potencialno najbolj poplavno ogrožena območja, med občine z visoko stopnjo ogroženosti zaradi poplav pa sodi 15 od 25 občin v LUR (LUR, 2022).

Z izvajanjem RRP bo LUR postala mednarodno uveljavljena regija poslovnih priložnosti in zelenih naložb, zelena regija, ki spodbuja inovativnost, kreativnost in razvoj novih tehnologij. Njen razvoj bo temeljil na povezovanju sistemov in deležnikov, ki so ključni za prehod v trajnosten razvoj. Ob tem bo krepila visoko kvaliteto življenja preko gospodarske in družbene učinkovitosti za izboljšanje življenjskega standarda prebivalcev, zaposlovanja za izzive trga dela prihodnosti, zdravja in izobraževanja. Poudarek je tudi na zagotavljanju uresničevanja pobud lokalnega okolja (LUR, 2022).

Tabela 6: RRP LUR 2021–2027 – razvojne prioritete in programi

Razvojna prioriteta	Programi
Ustvarjalna regija priložnosti	1.1. Razvoj trajnostnega inovativnega in na znanju temelječega gospodarstva
	1.2. Inovativna prenova regije
	1.3. Kulturne in kreativne industrije
	1.4. Spodbujanje neposrednih tujih investicij, razvojno prestrukturiranje in internacionalizacija
	1.5. Spodbujanje investicij v raziskovalno razvojne dejavnosti
	1.6. Prehod regije v krožno gospodarstvo
	1.7. Razvoj podpornega okolja za kreiranje novih globalnih produktov
Pametna regija po meri ljudi	2.1. Odpornost na izzive trga dela prihodnosti
	2.2. Izobraževanje, karierno usmerjanje in vseživljenjsko učenje
	2.3. Vlaganja v socialno infrastrukturo (vrtci, šole, zdravstvo, kultura, šport)
	2.4. Varovanje zdravja
	2.5. Naložbe v kvaliteto življenja
	2.6. Socialne naložbe, socialne inovacije in socialno eksperimentiranje
Zelena regija trajnostnih rešitev	3.1. Trajnostna mobilnost
	3.2. Trajnostno prostorsko načrtovanje
	3.3. Razvoj trajnostnega, z viri in energijo, varčnega kmetijstva
	3.4. Razvoj in upravljanje zelene infrastrukture
	3.5. Upravljanje z energijo
	3.6. Prilagajanje podnebnim spremembam
	3.7. Oskrba s pitno vodo, odvajanje odpadnih voda, ravnanje z odpadki

Vir: LUR, 2022.

5.4 Načela regionalne inovacijske strategije LUR

Upošteva je navedene značilnosti regije, analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ter strateški okvir smo pri pripravi regionalne inovacijske strategije (RIS) sledili naslednjim načelom⁷:

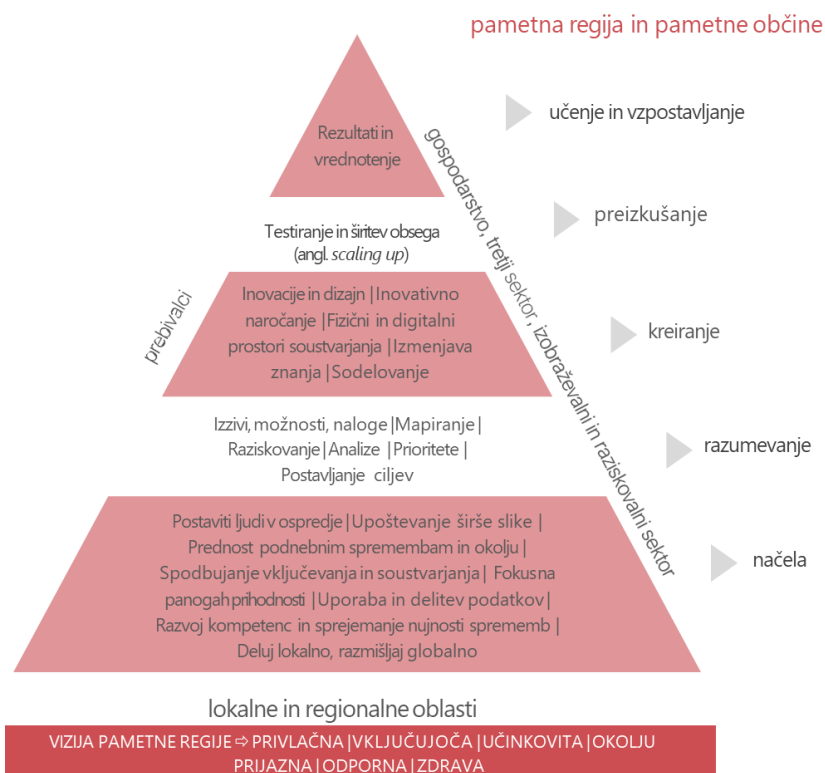
⁷ Pri opredelitvi načel smo se oprli na dokumenta Roadmap for smart and sustainable cities and communities in Norway (Design and Architecture Norway idr., 2019) in Urban future with a purpose (Deloitte Insights, 2021).

1. Postaviti ljudi v ospredje (angl. *human-centred approach*). To načelo je vključeno tako v fazo analize (sooblikovanje) kot tudi v fazo oblikovanja ukrepov (storitve, znanje, bivanje – zelena infrastruktura, kakovost delovnega in bivalnega okolja) ob upoštevanju razlik (starost, spol, kultura, družbeno-ekonomske razlike).
2. Upoštevanje širše slike: integralni pristop. Inovacijska strategija predstavlja del splošne strategije, ki zahteva zagotovitev politične in administrativne podpore. Pristop temelji na realnih izzivih in predlagane rešitve temeljijo na novih tehnologijah, inovativnih pristopih in sooblikovanju.
3. Prioriteta klimatskim spremembam in okolju (ESG) s ciljem „zelenega prehoda“. Fokus je na učinkoviti rabi energije, trajnostni mobilnosti, novih energetske rešitvah, krožnem gospodarstvu in lokalni proizvodnji.
4. Spodbujanje vključevanja in soustvarjanja. Fizične in digitalne platforme omogočajo vključevanje deležnikov (četverna vijačnica). Tudi (preventivni, kurativni) ukrepi morajo upoštevati enakost možnosti: prostorsko, socialno (spol, starost, telesne omejitve, dohodki), ekonomsko (delovna mesta).
5. Fokus na panogah prihodnosti. To zahteva proaktivno vlogo regije/mest. Regije/mesta postajajo digitalni inovacijski ekosistemi, ki privlačijo talente, spodbujajo kreativnost in disruptivno razmišljanje ter uporabljajo inovativne pristope (angl. *innovation model approach*). To vključuje razvoj novih izdelkov, storitev in poslovnih modelov, inovativno javno naročanje, pilotne projekte, living labs.
6. Souporaba in delitev podatkov. To omogoča izboljšano učinkovitost in kakovost storitev (digitalizacija), inovativnost, gospodarski razvoj in občutek pripadnosti prebivalcev ob upoštevanju etičnih načel in varstva podatkov (problematika kibernetične varnosti in nadzora prebivalcev). Je tudi del pristopa t. i. odprtega upravljanja (angl. *open government*), kjer ob upoštevanju načel udeležbe, sodelovanja in transparentnosti oblasti komunicirajo s prebivalci, gospodarstvom, akademijo in tretjim sektorjem.
7. Razvoj kompetenc in sprejemanje nujnosti sprememb. To zahteva razvoj ustreznih kompetenc (usposabljanje), sodelovanje (izobraževalni in raziskovalni sektor, podjetja), promocijo, izvajanje sprejete strategije.

8. Deluj lokalno, razmišljaj globalno. Fokus naj bo na lokalni identiteti, izzivih in potrebah. Pri tem se je smiselno zgledovati po dobrih praksah v drugih regijah/mestih. To zahteva tudi internacionalizacijo ter spremljanje globalnih razmer (globalno okolje), mednarodnih trendov, usmeritev in regulacije. Sodelovanje z nacionalnimi oblastmi olajša pripravo in izvajanje izbranih ukrepov/projektov.

Slika 7: Pristop k pripravi in izvedbi RIS LUR

Vir: Prilagojeno po Roadmap for smart and sustainable cities and communities in Norway, (Design and Architecture Norway idr., 2019).

Glede na ključen pomen trajnostnih vidikov razvoja bo RIS LUR prispevala tudi k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov (OZN), in sicer vsaj k ciljem 4, 8, 9, 11, 13 in 16.

Tabela 7: Prispevek RIS LUR k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja OZN

Cilj	Opis	Prispevek RIS LUR
<p>Cilj 4: kakovostno izobraževanje</p>	<p>Države bodo odpravile razlike med spoloma v izobraževanju, omogočale enakopraven dostop do vseh ravni izobraževanja ter strokovnega usposabljanja za ranljive skupine, vključno z invalidi, pripadniki avtohtonih ljudstev in otroki, ki živijo v težkih razmerah, ter povečale število štipendij za države v razvoju in število usposobljenih učiteljev, tudi z mednarodnim sodelovanjem, zlasti v najmanj razvitih državah ter malih otoških državah v razvoju.</p>	<p>Vseživljenjsko učenje, predvsem zagotavljanje računalniške pismenosti prebivalstva s poudarkom na usposabljanju starejših in ranljivih skupin.</p>
<p>Cilj 8: dostojno delo in gospodarska rast</p>	<p>Države si bodo prizadevale ohranjati gospodarsko rast, izboljšati produktivnost gospodarstva s tehnološko prenovno, varovati pravice delavcev, zavzemale se bodo za odpravo prisilnega dela, sodobnega suženjstva in trgovanja z ljudmi. Na svetovni ravni bodo postopno izboljšale učinkovitost rabe virov pri proizvodnji in porabi ter si prizadevale, da gospodarska rast ne bo povzročala degradacije okolja.</p>	<p>Spodbujanje dinamičnega, trajnostnega in inovativnega gospodarstva s poudarkom na zaposlovanju mladih ter njihovem opolnomočenju.</p>
<p>Cilj 9: industrija, inovacije in infrastruktura</p>	<p>Vzpostaviti je treba kakovostno, zanesljivo in vzdržljivo infrastrukturo ter spodbujati industrializacijo. Države morajo povečati dostop do finančnih storitev in ugodnih posojil za mala proizvodna ter druga podjetja. Povečati je treba dostopnost informacijske in komunikacijske tehnologije.</p>	<p>Spodbujanje trajnostne mobilnosti, trajnostne industrije, digitalizacije in trajnostnih inovacij.</p>
<p>Cilj 11: trajnostna mesta in skupnosti</p>	<p>Države morajo vsem omogočiti dostop do ustreznega, varnega in cenovno sprejemljivega prebivališča, osnovnih storitev ter trajnostnega prevoza. Okrepiti morajo prizadevanja za varstvo in ohranjanje svetovne kulturne ter naravne dediščine.</p>	<p>Spodbujanje trajnostnih življenjskih skupnosti (trajnostna mobilnost, izboljšani dostop do informacij in javnih storitev), varstvo kulturne in naravne dediščine.</p>

<p>Cilj 13: podnebni ukrepi</p>	<p>V državah je treba krepiti pripravljenost na nevarnosti in naravne nesreče, ki so posledica podnebnih sprememb, ukrepe za boj proti podnebnim spremembam je treba vključiti v politike, strategije ter načrte na državni ravni in izvajati zavezo razvitih držav pogodbenic Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja.</p>	<p>Spodbujanje ukrepov za boj proti podnebnim spremembam (npr. učinkovita raba energije, samooskrba, krožno gospodarstvo).</p>
--	---	--

Vir: Prilagojeno po Cilji trajnostnega razvoja (OZN, b. d.).

5.5 Vizija, cilji in osnovni pristop izvedbe RIS LUR

Vizija kot posplošen opis predvidene prihodnosti regije opredeljuje idealizirane prihodnje podobe, ki izzivajo trenutno stanje. Predstavlja predvidevanje, kam naj bi se regija usmerila v prihodnosti, kakšna naj bi bila in kaj naj bi počela. Vizija običajno opisuje regijo, kakršna naj bi (bo) postala, če (ko) bo učinkovito dosegla svoje predvidene cilje. Z njo opredeljujemo specifičen zelen rezultat oziroma podobo zelene prihodnosti in spodbujamo aktivnosti in motivacijo za doseg tega rezultata oziroma spremembe. Vizija mora imeti naslednje elemente: mora biti jasna – enostavno razumljiva in osredotočena, konsistentna – konstantna v času, a prilagodljiva, edinstvena – posebna oziroma unikatna za regijo, opredeljena z namenom oziroma razlogom. Kot lastnosti dobre vizije v literaturi (Kantabutra in Avery, 2010) navajajo naslednje: a) je kratka, udarna in hitro zapomnljiva; b) mora biti dovolj ambiciozna, da deluje motivirajoče; c) vsebuje glavni cilj, ki ga želimo doseči; d) ne vsebuje dvoumnih navedb, torej takih, ki jih je mogoče interpretirati na različne načine; e) mora biti razumljiva (dovolj preprosta), brez tehničnega žargona, brez metafor in brez modnih besed; f) zajema interese vseh deležnikov.

S tako nastavljenimi kriteriji lahko vizijo RIS LUR opredelimo kot: »Ljubljanska urbana regija bo najbolj zelena in varna metropolitanska regija, mednarodno vozlišče inovacij, odpornega gospodarstva in zadovoljnih ljudi.«

Vizijo je možno uresničevati preko postavljenih ciljev: vizija predstavlja dolgoročno usmeritev, medtem ko cilji opredeljujejo specifične korake za njeno doseg. Cilji so konkretni, merljivi in časovno opredeljeni mejniki, ki vodijo do uresničitve vizije in delujejo kot orodje za preoblikovanje abstraktne vizije v jasne,

izvedljive korake. Vizija in cilji so medsebojno povezani, in sicer tako, da (Bryson in George, 2018):

- vizija predstavlja izhodišče za cilje: vizija je osnova, ki določa, kaj želimo doseči, cilji pa so sredstvo, kako to doseči; cilji razčlenijo vizijo na dosegljive in časovno opredeljene naloge ter tako operacionalizirajo vizijo;
- vizija brez ciljev ostane zgolj na ravni ideje, saj cilji določijo konkretne aktivnosti in prioritete;
- cilji omogočajo spremljanje in vrednotenje napredka proti doseganju vizije: vizija določa, kaj pomeni končni uspeh, cilji pa ponujajo kazalnike, kako ga doseči;
- vizija navdihuje in povezuje deležnike okoli skupnega cilja, cilji pa zagotavljajo osredotočenost in jasno smer delovanja.

Pri postavitvi ciljev RIS je treba upoštevati tudi postavljene razvojne cilje RRP LUR 2021–2027, ki so (LUR, 2022):

- Zelena regija, ki spodbuja inovativnost, kreativnost in razvoj novih tehnologij: regija je usmerjena v razvoj inovativnega, na znanju temelječega gospodarstva, ki omogoča mednarodno primerljivost, konkurenčnost in visoko kakovost življenja. Z zavedanjem o podnebnih spremembah, omejitvah naravnih virov in trenutnim linearnim sistemom porabe in proizvodnje uresničuje prehod v krožno gospodarstvo, ki je ključno za doseganje celovitega trajnostnega razvoja. Zagotavljanje visoke dodane vrednosti podjetij je podprto z aplikativnim raziskovanjem, spodbujanjem kreativnosti in krepitevijo lastnega produktnega razvoja z uporabo novih tehnologij.
- Mednarodno uveljavljena regija poslovnih priložnosti in zelenih naložb: regija krepi aktivnosti za mednarodno povezovanje in utrjuje svoje konkurenčne prednosti kot metropolitanska regija. S svojimi dejavnostmi in povezovanjem si prizadeva povečati poslovno aktivnost, izvozno naravnost in tehnološke zmogljivosti podjetij ter jih spodbuja v razvojno prestrukturiranje in internacionalizacijo poslovanja. Regija ustvarja pogoje za spodbujanje zelenih naložb in večanje investicij v raziskovalno-razvojne dejavnosti z namenom, da visoko izobražena delovna sila v regiji postane kreator novih globalnih produktov.

- Bolje povezana regija: razvoj regije temelji na povezovanju sistemov in deležnikov, ki so ključni za prehod v trajnosten razvoj. Na področju mobilnosti povezuje obstoječe sisteme mobilnosti, izboljšuje konkurenčnost javnih prevozov ter povezuje načrtovanje mobilnosti s prostorskim in razvojnim načrtovanjem.
- Regija, ki utrjuje kvaliteto življenja: regija krepi visoko kvaliteto življenja preko gospodarske in družbene učinkovitosti za izboljšanje življenjskega standarda prebivalcev, zaposlovanja za izzive trga dela prihodnosti, zdravja in izobraževanja. Spodbuja visoko kakovost na področju socialnih storitev in odgovornejši pristop k reševanju stanovanjske problematike.
- Regija, ki zagotavlja uresničevanje pobud lokalnega okolja: ker lokalno okolje premore velik potencial, ga regija stalno prepoznava in spodbuja družbeno odgovorno aktivacijo endogenih potencialov z namenom trajnostnega razvoja in ohranjanja naravnih danosti, vitalnosti mestnih in podeželskih območij. S socialnimi inovacijami spodbuja delovno aktivnost lokalnih prebivalcev ter pogoje za povezovanje turizma in kulturne dediščine.

Skladno z navedenimi razvojnimi usmeritvami RRP LUR 2021–2027 in postavljeno vizijo smo oblikovali naslednje strateške cilje RIS LUR:

1. Omogočiti aktivno vključevanje prebivalcev v upravljanje in odločanje.
2. Izboljšati inovativnost regijskega gospodarstva.
3. Omogočiti trajnostno mobilnost vsem prebivalcem in obiskovalcem regije.
4. Izboljšati okvir za prilagajanje na podnebne spremembe, racionalnejšo rabo energije in samooskrbo.
5. Okrepiti kompetence prebivalcev LUR za soočanje in spoprijemanje z izzivi prihodnosti.
6. Izboljšati privlačnost regije za bivanje, poslovanje in izobraževanje.

Predlagamo, da izvedba RIS temelji na naslednjem pristopu:

- Fokus na področjih v pristojnosti lokalne in regionalne ravni.
- Regionalni pristop (celovitost, enotna tehnologija, kompetence).
- Povezovanje obstoječih fragmentiranih projektov in idej (sinergija).
- Podprtost s tehnološkimi (reševanje izzivov s pomočjo tehnologije) in netehnološkimi rešitvami (netehnološke inovacije). Pri tem se bo

upoštevalo pričakovan razvoj posamezne rešitve in posamezne tehnologije v prihodnosti – tehnologija podpira rešitve izzivov.

- Izvajanje s pomočjo (pilotnih) projektov.
- Dopolnjevanje različnih finančnih virov (mednarodnih (predvsem EU), državnih, lokalnih, zasebnih).
- Prilagodljivost (prilagajanje RIS LUR spremenjenim razmeram, spremljanje in vrednotenje).
- Krepitev regionalnega inovacijskega sistema (okrepljena koordinacija).
- Mednarodno sodelovanje (projekti, platforme, mreže).
- Sodelovanje z ostalimi slovenskimi regijami.
- Krepitev mednarodne prepoznavnosti LUR.

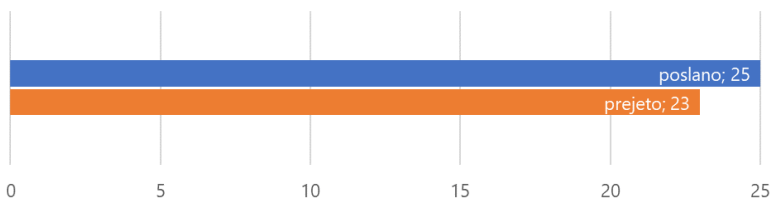
5.6 Identifikacija stanja in razvojnih izzivov lokalnih skupnosti znotraj LUR

Ker bo razvoj Slovenije in njenih regij v prihodnje močno odvisen od sposobnosti odzivanja in prilagajanja na trende in izzive v globalnem okolju, morajo regije poiskati lasten način za ustvarjanje konkurenčnih prednosti, in sicer na podlagi svojih lokalnih prednosti in adutov ob hkratnem iskanju navdiha pri globalnih mrežah in trendih. To predstavlja tudi osnovni namen RIS LUR, s katero regija, občine in drugi ključni deležniki pridobijo usklajen strateški dokument, kjer so izpostavljeni temeljni družbeni in gospodarski izzivi in ponujene rešitve v skladu s pristojnostmi in viri, ki jih ima regija (odsotnost pokrajin) in njene občine na področju spodbujanja inovativnosti in razvoja (omejeni finančni in kadrovske viri). Središče RIS LUR je človek ter njegove potrebe in končni cilj je izboljšanje blaginje prebivalcev LUR. V RIS LUR bodo v skladu s konceptom pametne regije opredeljeni ključni izzivi in rešitve na šestih področjih: pametno vladanje (upravljanje), pametno gospodarstvo, pametna mobilnost, pametno okolje, pametni prebivalci in pametno bivanje. Ker pa regija ne more biti inovativna brez inovativnosti njenih občin, saj se številni aktualni izzivi kažejo tudi na ravni občin, so bile v procesu priprave RIS LUR aktivno vključene tudi občine, saj strategija izpostavlja rešitve, ki so izvedljive bodisi na regionalni bodisi na lokalni ravni. S tem namenom smo v prvem koraku pripravili anketni vprašalnik za občine, s pomočjo katerega smo želeli identificirati stanje in razvojne izzive lokalnih skupnosti znotraj LUR ter pridobiti čim več koristnih informacij iz lokalnega okolja.

Anketni vprašalnik je bil pripravljen s pomočjo spletne platforme 1ka. Prva verzija vprašalnika je bila pred aktiviranjem poslana v testno izpolnjevanje štirim občinam LUR, od katerih sta se dve odzvali v dogovorjenem roku. Na podlagi komentarjev in priporočil testnih respondentov smo pripravili končno verzijo vprašalnika, ki je bil poslan vsem občinam LUR.

Na anketni vprašalnik je odgovorilo 23 občin od skupno 25, ki se nahajajo v Ljubljanski urbani regiji, kar predstavlja 92 % odzivnost. Pri tem je 20 respondentov izpolnilo vprašalnik od začetka do konca, medtem ko so trije prekinili izpolnjevanje še pred koncem.

Slika 8: Število poslanih in prejetih vprašalnikov

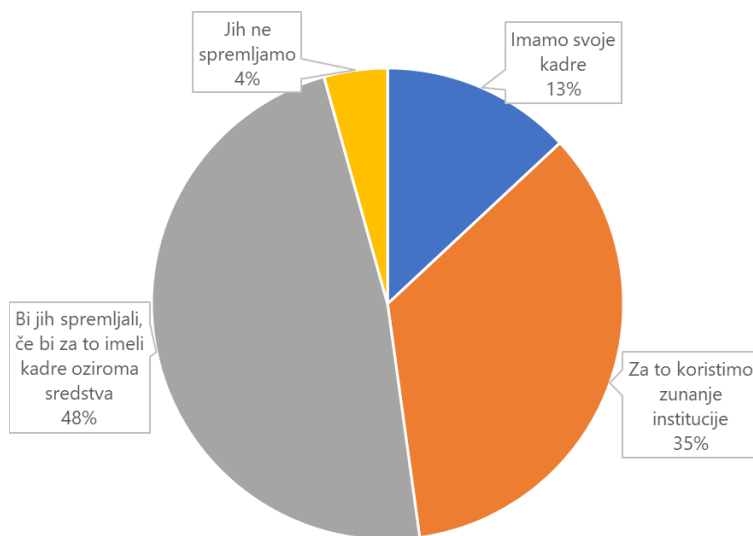
Na anketni vprašalnik so v največ primerih odgovarjali kar župani (35 %) ali direktorji občinske uprave (22 %) in svetovalci (22 %). Tako lahko sklepamo, da je reprezentativnost odgovorov visoka, saj so se večinoma odzvale ključne osebe znotraj občinskih struktur.

V prvem vsebinskem sklopu vprašalnika smo poskušali dobiti informacije, kako občine spremljajo globalne trende, kako pomembni so za posamezno občino in kako se nanje odzivajo. V zadnjih desetletjih smo namreč priča mnogim ekonomskim (globalizacija, koncentracija porazdelitve gospodarske moči, ustvarjanje in izginjanje delovnih mest, pomanjkanje surovin, naraščajoče cene energentov, zastoji v dobavnih verigah, razlike v razvitosti med regijami in občinami ipd.), tehnološkimi (umetna inteligenca, navidezna in obogatena resničnost, internet stvari, avtomatizacija, robotika, veriženje blokov, 3D tiskanje, socialna omrežja, oblačne tehnologije, zelene tehnologije ipd.), demografskim (staranje prebivalstva, generacija Y, generacija Z, migracije ipd.), političnim (vojna v Ukrajini ipd.) in okoljskim (klimatske spremembe, povečevanje količine odpadkov in onesnaženosti, omejenost virov, zmanjševanje biodiverzitete ipd.) spremembam, ki pred gospodarstvo in družbo postavljajo nove izzive. Občine

smo povprašali, kako spremljajo tovrstne trende. Najbolj pogost odgovor se je glasil, da bi jih spremljali, če bi za to imeli ustrezne kadre oziroma sredstva (skoraj polovica odgovorov). Več kot tretjina respondentov je označila, da za spremljanje teh trendov koristijo zunanje institucije, le dobra desetina pa, da ima za to lastne kadre (večina od teh je med največjimi občinami v LUR oz. z najvišjim koeficientom razvitosti). Zgolj ena občina je označila, da ne spremlja trendov, kar kaže na to, da se večina zaveda pravočasne priprave in ukrepanja na izzive prihodnosti. Res pa je tudi, da marsikatera občina navedenih trendov ne spremlja načrtno in sistematično, temveč bolj priložnostno, torej takrat, ko so k temu primorane zaradi same zakonodaje ali pa zaradi sodelovanja pri evropskih projektih, ki se vsebinsko dotikajo navedenih tematik.

Slika 9: Kako občine spremljajo globalne trende (n=23)

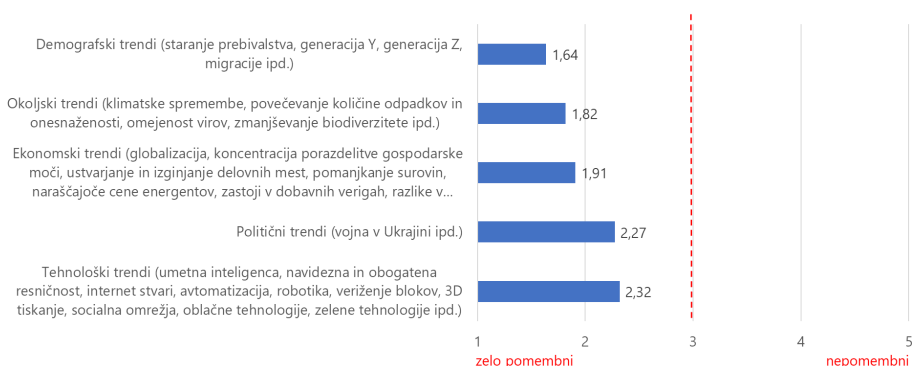

Pri vprašanju o tem, v kakšni meri v občinah uspejo slediti globalnim trendom in so uspešni pri spoprijemanju s sodobnimi izzivi (prilagajanje spremembam, priprava na spremembe v prihodnosti), je preko 60 % respondentov označilo odgovor »deloma«, nekaj več kot petina »le v manjši meri« in slaba petina »večinoma«. Noben respondent pa ni izbral ene od obeh skrajnih možnosti, t. j. »popolnoma« ali pa »neznatno«. Takšna distribucija odgovorov nakazuje, da so globalne spremembe tako velike, da nobena občina od vprašanih ni v položaju,

da bi lahko sledila in se prilagajala vsem trendom ter se pripravljala na vse izzive, ki jih ti trendi prinašajo.

Pri vprašanju, kako pomembni so posamezni trendi in izzivi, ki jih ti prinašajo, v lokalnem okolju, so občine v povprečju vse trende označile visoko na lestvici pomembnosti, se jim pa zdijo najpomembnejši demografski trendi (kamor sodijo staranje prebivalstva, migracije, generaciji Y in Z ...) s povprečno oceno 1,64 na lestvici od 1 (zelo pomembno) do 5 (nepomembno), okoljski trendi (podnebne spremembe, odpadki in onesnaženost, omejenost virov, zmanjševanje biodiverzitete ...) s povprečno oceno 1,82 ter ekonomski trendi (globalizacija, spremembe na trgu dela, naraščanje cen, težave v dobavnih verigah, razlike v razvitosti, koncentracija gospodarske moči ...) s povprečno oceno 1,91.

Slika 10: Pomembnost posameznih trendov in izzivov, ki jih ti prinašajo (n=22)

V drugem sklopu smo se osredotočili na šest ključnih področij pametne regije: pametno vladanje (upravljanje), pametno gospodarstvo, pametna mobilnost, pametno okolje, pametni prebivalci in pametno bivanje. S prvim vprašanjem znotraj tega sklopa smo poskušali dobiti informacijo, kako relevantni (s pomočjo petstopenjske lestvice od 1-zelo relevantno do 5-popolnoma nerelevantno) so v anketi navedeni izzivi na posameznih področjih pametne regije za občine/regijo in katera raven – občinska ali regionalna (regionalna raven je mišljena kot raven razvojne regije, tj. osrednjeslovenske regije) – je bolj primerna za njihovo reševanje. V nadaljevanju je na prikazanih grafikonih moč po posameznih področjih pametne regije izluščiti tiste ukrepe oziroma aktivnosti oziroma izzive, ki so z vidika anketiranih občin v povprečju dovolj relevantni (povprečna ocena relevantnosti manj kot 3) za reševanje na ravni regije (povprečna ocena reševanja

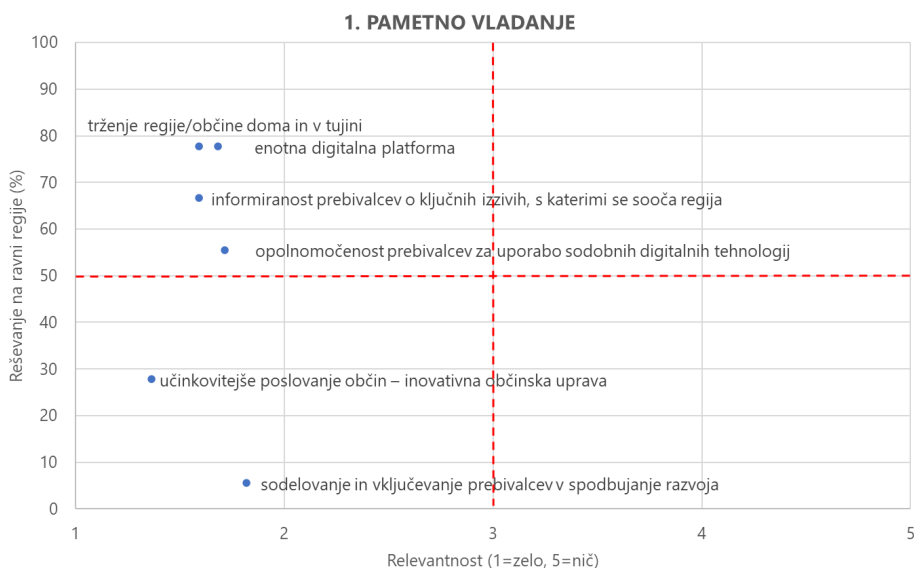

na ravni regije presega 50 %). To so tisti ukrepi oziroma aktivnosti, ki se na grafikonih nahajajo v zgornjem levem kvadrantu.

Na področju »pametnega vladanja« so po mnenju lokalnih skupnosti LUR relevantni izzivi/ukrepi z reševanjem na ravni regije:

- trženje regije/občine doma in v tujini;
- enotna digitalna platforma;
- informiranost prebivalcev o ključnih izzivih, s katerimi se sooča regija;
- opolnomočenost prebivalcev za uporabo sodobnih digitalnih tehnologij.

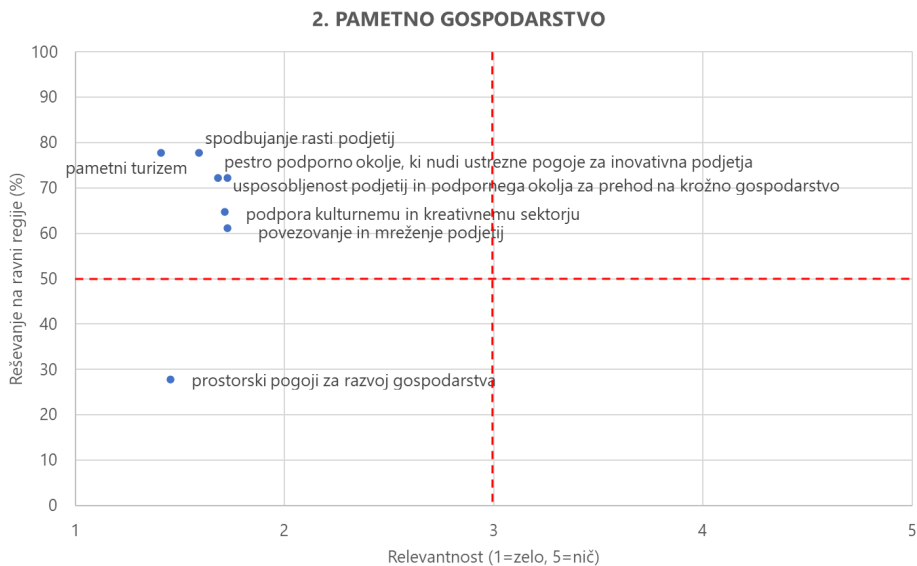
Slika 11: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnega vladanja« in raven njihovega reševanja

Na področju »pametnega gospodarstva« so z vidika lokalnih skupnosti LUR relevantni izzivi/ukrepi z reševanjem na ravni regije:

- pametni turizem;
- spodbujanje rasti podjetij;
- pestro podporno okolje, ki nudi ustrezne pogoje za inovativna podjetja;
- usposobljenost podjetij in podpornega okolja za prehod na krožno gospodarstvo;
- podpora kulturnemu in kreativnemu sektorju;
- povezovanje in mreženje podjetij.

Slika 12: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnega gospodarstva« in raven njihovega reševanja

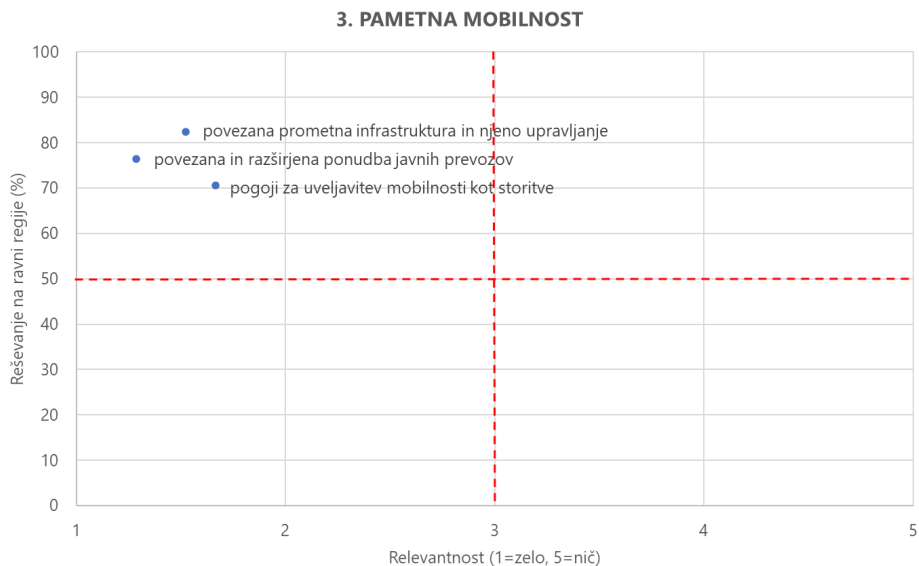

Na področju »pametne mobilnosti« so z vidika lokalnih skupnosti LUR relevantni izzivi/ukrepi z reševanjem na ravni regije:

- povezana prometna infrastruktura in njeno upravljanje;
- povezana in razširjena ponudba javnih prevozov;
- pogoji za uveljavitev mobilnosti kot storitve.

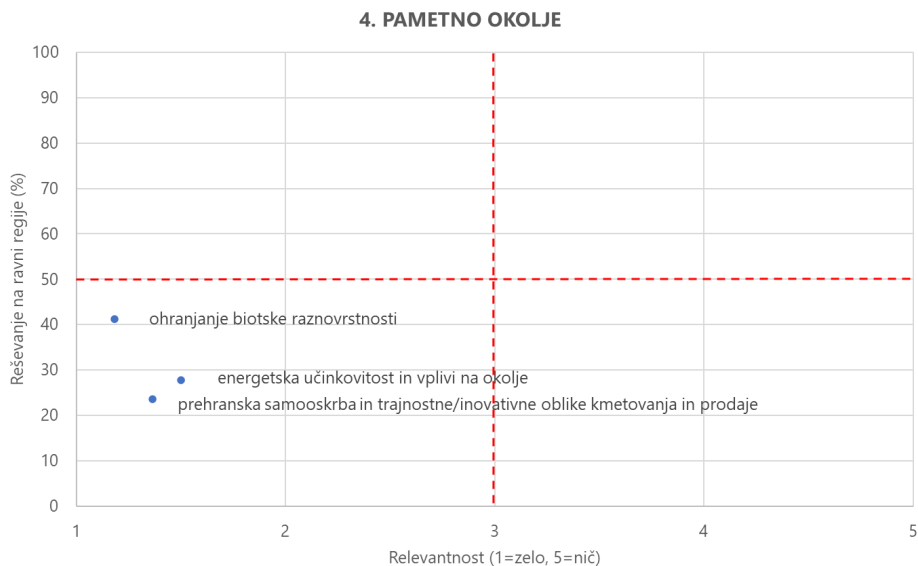

Slika 13: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametne mobilnosti« in raven njihovega reševanja

Na področju »pametnega okolja« respondenti lokalnih skupnosti LUR nobenega od navedenih izzivov/ukrepov niso izpostavili kot ustreznega za reševanje na ravni regije.

Slika 14: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnega okolja« in raven njihovega reševanja

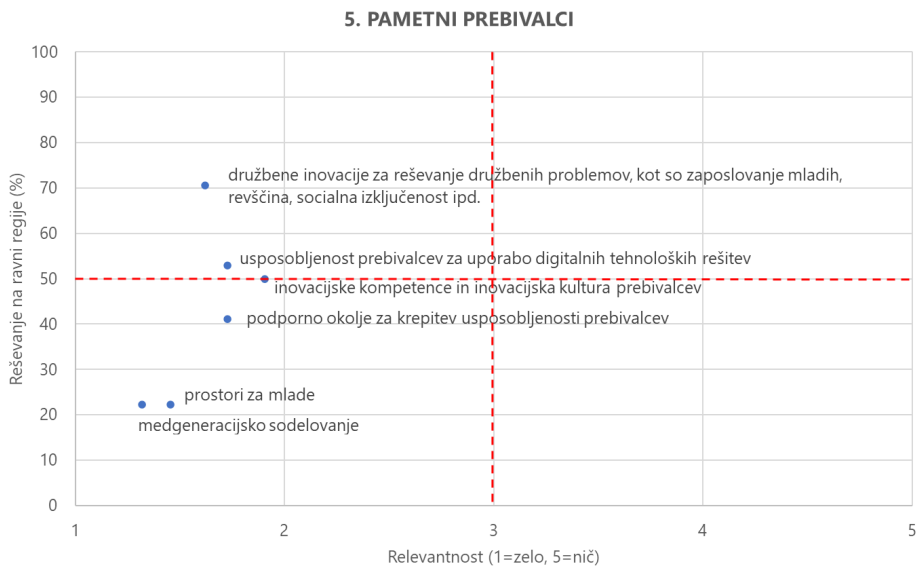

Na področju »pametnih prebivalcev« so z vidika anketirancev lokalnih skupnosti LUR relevantni izzivi/ukrepi z reševanjem na ravni regije:

- družbene inovacije za reševanje družbenih problemov, kot so zaposlovanje mladih, revščina, socialna izključenost ipd.;
- usposobljenost prebivalcev za uporabo digitalnih tehnoloških rešitev;
- inovacijske kompetence in inovacijska kultura prebivalcev.

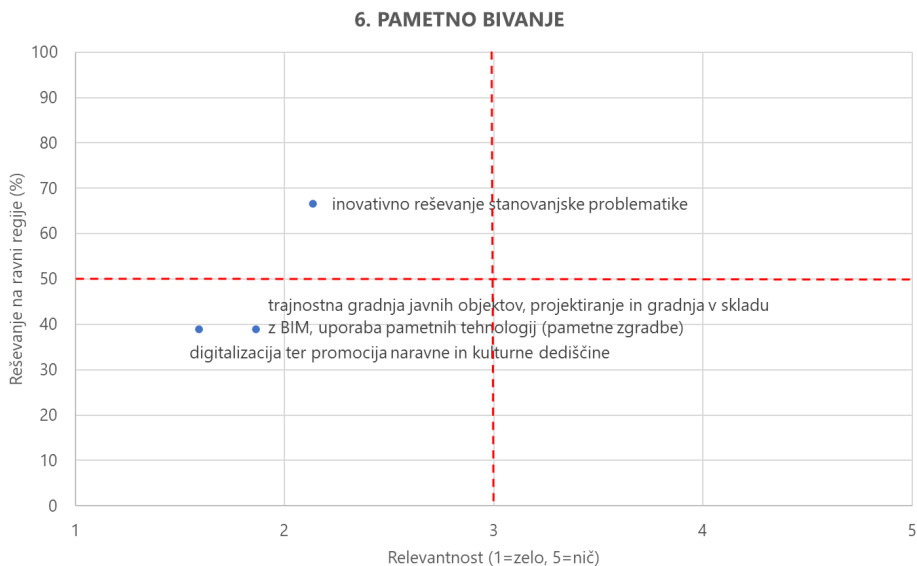

Slika 15: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnih prebivalcev« in raven njihovega reševanja

Na področju »pametno bivanje« je z vidika respondentov lokalnih skupnosti LUR relevanten izziv/ukrep z reševanjem na ravni regije le inovativno reševanje stanovanje problematike.

Slika 16: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnega bivanja« in raven njihovega reševanja

Z vprašanjem, katere konkretne projekte na področjih pametne regije bi bilo treba izpeljati v naslednjih letih na regionalnem in katere na lokalnem (občinskem) nivoju kot odgovor na obvladovanje globalnih trendov in izzivov, smo dobili dobro podlago za identifikacijo tistih prioritetenih področij, kjer je smiselno reševanje izzivov na občinski oziroma regionalni ravni in kjer je (že danes) potreba po krepitvi kapacitet in iskanju oziroma usmerjanju finančnih virov. Občine so podale predloge ukrepov oziroma projektov, ki bi jih bilo smiselno izvesti v bližnji prihodnosti. To so vsaj naslednji:

- Projekti izvedbe digitalnih platform na regionalni ravni: enotna digitalna platforma, komunikacijska platforma, regijska spletna stran, e-tržnica, platforma za beleženje potreb po družbenih inovacijah.
- Digitalni prikazi naravne in kulturne dediščine na regionalnem nivoju.
- EU točka.
- Regijski razpisi za inovativne projekte, vključno z razpisom za najboljše družbene inovacije.
- Pametni turizem.
- Tehnološka infrastruktura (na podeželju): tehnološki park, inkubator, kulturni inkubator.

- Pametna mobilnost na regionalni ravni (aplikacija, informiranje, enotni mobilnostni regijski center, enotna vozovnica).
- Izobraževanje in krepitev človeških virov za digitalizacijo, vključno z mobilno enoto za računalniško usposabljanje.

Po mnenju anketiranih občin so največje vrzeli in ovire, ki omejujejo sposobnost inovativnega razvoja v regiji in občinah omejena finančna sredstva (povprečna ocena 1,74 na lestvici od 1-popolnoma se strinjam do 5-se ne strinjam), pomanjkanje kadrov (povprečna ocena 2,11), pomanjkanje sodelovanja med občinami, gospodarstvom, izobraževalnimi in raziskovalnimi organizacijami (povprečna ocena 2,42), pomanjkljive kompetence (pomanjkanje znanja, izkušenj in veščin) (povprečna ocena 2,63), nepoznavanje razpoložljivih možnosti (kot so razpisi, storitve podpornega okolja, kompetence ostalih občin v regiji ipd.) (povprečna ocena 2,74), na pragu med strinjanjem in nestrinjanjem pa so anketiranci navedli tudi nepoznavanje potreb podjetij (povprečna ocena 3,00).

Slika 17: Vrzeli in ovire, ki omejujejo sposobnost inovativnega razvoja v regiji in občinah (n=19)

Skoraj vse anketirane občine (89,5 %) so pripravljene sodelovati pri pripravi in izvedbi Regionalne inovacijske strategije LUR s promocijo te strategije (npr. z objavo na spletnih straneh občine, predstavitev strategije podjetjem, zavodom, društvom, subjektom civilne družbe ipd.), dobri dve tretjini sta pripravljene sodelovati pri intervjujih, delavnicah in fokusnih skupinah, ki bi služili pripravi

strategije, 58 % občin je pripravljenih sodelovati pri izmenjavi dobrih praks in 42 % pri sofinanciranju in izvedbi pilotnih projektov.

Pri zadnjem vprašanju v anketi, ki je bil namenjen dodatnim komentarjem, priporočilom ali pobudam v zvezi z obravnavano tematiko, smo dobili en pomenljiv odgovor, in sicer: »V majhnih občinah je vse to, kar ste spraševali, sicer pomembno, vendar za nas nekako oddaljeno. V majhnih sredinah se še vedno ukvarjamo s "trdimi" ukrepi (ceste, vodovod, kanalizacija, javna razsvetljava, poplavna varnost), vse druge stvari so na videz manj pomembne oziroma prebivalci si tudi na podeželju želijo imeti pločnike in večjo varnost v prometu in podobno.«

5.7 Ključne razvojne prioritete RIS LUR

Na podlagi prejšnjih faz priprave RIS LUR so bili po posameznih področjih pametne regije in zastavljenih strateških ciljih določeni specifični cilji ter aktivnosti za njihovo realizacijo.

5.7.1 Pametno vladanje

Strateški cilj: Omogočiti aktivno vključevanje prebivalcev v upravljanje in odločanje.

V okviru te razvojne prioritete želimo doseči naslednje:

- sodelovanje in vključevanje prebivalcev v spodbujanje razvoja (npr. fizična in digitalna platforma, participativni proračun, vključevanje prebivalcev in ostalih deležnikov v pripravo projektov (sooblikovanje)),
- informiranost prebivalcev o ključnih izzivih, s katerimi se sooča regija (npr. preko mrežnih dogodkov, komunikacijskih platform),
- opolnomočenost prebivalcev za uporabo sodobnih digitalnih tehnologij (npr. preko skupnostnih centrov),
- povezovanje spletnih in mobilnih servisov na enem mestu (digitalna platforma),
- trženje regije/občine doma in v tujini (npr. udeležba na dogodkih doma in v tujini (npr. sejmi, razstave itd.), enotna spletna stran, kontaktna točka za prijavo občin na projekte EU, kontaktna točka za investitorje, sodelovanje z univerzo, raziskovalnimi organizacijami, zbornicami pri privabljanju tujih študentov, raziskovalcev in ostalih talentov itd.),

- učinkovitejše poslovanje občin – inovativna občinska uprava (digitalizacija, organizacija, procesi, sodelovanje občin, izmenjava dobrih praks).

Tabela 8: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametno vladanje«

SPECIFIČNI CILJI	AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV
<i>Specifični cilj 1.1:</i> Vzpostaviti učinkovito platformo za sodelovanje in vključevanje	Oblikovanje in uvedba inovativne platforme za sodelovanje in vključevanje
<i>Specifični cilj 1.2:</i> Dosegati poznavanje in razumevanje trendov v regiji	Informiranje prebivalcev regije o ključnih izzivih, s katerimi se sooča celotna regija
<i>Specifični cilj 1.3:</i> Opolnomočiti prebivalce regije za uporabo sodobnih digitalnih tehnologij	Vzpostavitev regijskega skupnostnega centra (angl. <i>community center</i>) Vzpostavitev odprtokodnih in drugih naprednih tehnoloških rešitev (npr. veriženje blokov)
<i>Specifični cilj 1.4:</i> Pripraviti in izvajati javne politike na podlagi analitičnih podlag	Kontinuirano pripravljane strokovnih podlag
<i>Specifični cilj 1.5:</i> Zagotoviti celovito promocijo regije	Celovita promocija regije
<i>Specifični cilj 1.6:</i> Izboljšati učinkovitost poslovanja občin	Inovativna občinska uprava

5.7.2 Pametno gospodarstvo

Strateški cilj: Izboljšati inovativnost regijskega gospodarstva.

V okviru te razvojne prioritete želimo doseči naslednje:

- spodbujanje rasti podjetij (npr. regijski razpis za inovativne projekte, finančna shema za ustanavljanje in delovanje novih inovativnih zagonov, garancijska shema),
- pestro podporno okolje, ki nudi ustrezne pogoje za inovativna podjetja (npr. podjetniški pospeševalnik, tehnološki park, inkubatorji),
- povezovanje in mreženje podjetij (npr. projekt lokalnih grozdov, skupni nastop podjetij na dogodkih doma in v tujini),

- usposobljenost podjetij in podpornega okolja za prehod na krožno gospodarstvo (npr. krožne rešitve za ozelenitev gospodarstva, kot je npr. KROG),
- krepitev »pametnega« turizma (npr. preko rešitev, ki olajšajo dostop do turističnih in gostinskih proizvodov, storitev, prostorov in izkušenj z orodji, ki temeljijo na IKT),
- ustrezne prostorske pogoji za razvoj gospodarstva (npr. poslovne cone, inkubatorji, prostori sodela),
- podporo kulturnemu in kreativnemu sektorju (npr. kreativni inkubator, usposabljanja, promocija KKS, pilotni projekti storitvenega oblikovanja v javnem sektorju, inovativno javno naročanje).

Tabela 9: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametno gospodarstvo«

SPECIFIČNI CILJI	AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV
<i>Specifični cilj 2.1:</i> Spodbujati nastajanje inovativnih zagonov	Ustvarjanje fleksibilnega okolja, ki spodbuja hiter odziv na spreminjajoče se izzive prihodnosti
<i>Specifični cilj 2.2:</i> Ustvariti takšen inovacijski ekosistem, da se ohrani močna zagonska kultura v konkurenci z drugimi lokacijami	Podjetjem, start-upom, spin-offom ter inovativnim posameznikom ponuditi najboljše možne okvirne pogoje delovanja
<i>Specifični cilj 2.3:</i> Okrepiti povezave med podjetji	Mreženje in povezovanje podjetij na regionalni ravni
<i>Specifični cilj 2.4:</i> Izkoristiti prednosti oblikovalskih pristopov	Podpora pri prepoznavanju koristi oblikovalskih pristopov, pri njihovi implementaciji v poslovanje in pri povezovanju z ustvarjalnimi podjetji
<i>Specifični cilj 2.5:</i> Spodbuditi razvoj inovativnih storitev	Vzpostavitev oziroma izpopolnitev podporne infrastrukture za spodbujanje inovativnosti storitvenih podjetij, digitalizacija
<i>Specifični cilj 2.6:</i> Spodbujati razvoj krožnih rešitev in uporabo zelenih tehnologij	Povečanje usposobljenosti podpornega okolja za prehod v krožno gospodarstvo ter vzpostavitev regionalnega vozlišča znanja in povezovanja

5.7.3 Pametna mobilnost

Strateški cilj: Omogočiti trajnostno mobilnost vsem prebivalcem in obiskovalcem regije.

V okviru te razvojne prioritete želimo doseči naslednje:

- povezano prometno infrastrukturo in njeno učinkovito upravljanje (npr. enotni mobilnostni center),
- povezano in razširjeno ponudba javnih prevozov (npr. preko usklajevanja vozniških redov in storitev),
- vzpostavitev pogojev za uveljavitev mobilnosti kot storitve (npr. preko enotne digitalne platforme).

Tabela 10: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametna mobilnost«

SPECIFIČNI CILJI	AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV
<i>Specifični cilj 3.1:</i> Oblikovati povezano infrastrukturo in pametno upravljanje	Razvoj in uvedba enotnega sistema upravljanja
<i>Specifični cilj 3.2:</i> Oblikovati povezano in razširjeno ponudbo javnih prevozov	Učinkovito povezovanje vseh oblik javnega prometa ter integracija z ostalimi prometnimi načini
<i>Specifični cilj 3.3:</i> Postaviti tehnologijo in infrastrukturo za samovozeča vozila	Podpora oblikovanju enotnega ekosistema za razvoj rešitev za samovozeča vozila
<i>Specifični cilj 3.4:</i> Uveljaviti koncept mobilnosti kot storitve (MaaS)	Podpora vzpostavitvi enotne digitalne platforme z namenom spodbujanja uveljavitve MaaS

5.7.4 Pametno okolje

Strateški cilj: Izboljšati okvir za prilagajanje na podnebne spremembe, racionalnejšo rabo energije in samooskrbo.

V okviru te razvojne prioritete želimo doseči naslednje:

- energetska učinkovitost in pozitivne vplive na okolje (npr. vzpostavitev samooskrbnih energetskih skupnosti, brezogljična raba energije v javnih zgradbah, energetska svetovanje),
- prehransko samooskrbo in trajnostne/inovativne oblike kmetovanja in prodaje (npr. e-tržnice, sistem zelenih prehranskih verig),

- ohranjanje biotske raznovrstnosti (npr. urejanje prostora, upravljanje zavarovanih območij narave, ozaveščanje javnosti).

Tabela 11: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametno okolje«

SPECIFIČNI CILJI	AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV
<i>Specifični cilj 4.1:</i> Postati energetska učinkovita in podnebno nevtralna regija	Vzpostavitev sistemov, ki pozitivno vplivajo na energetska učinkovitost in zmanjšujejo vplive na okolje
<i>Specifični cilj 4.2:</i> Povečati prehransko samooskrbo ob spodbujanju trajnostnih in inovativnih oblik kmetovanja	Spodbujanje biološkega, sonaravnega in ekstenzivnega načina kmetovanja z ohranjanjem avtohtonih vrst in značilne krajske podobe. Vzpostavitev kratkih prehranskih verig preko spodbujanja kanalov neposredne prodaje pridelkov in sistema javnega naročanja v lokalnih ustanovah
<i>Specifični cilj 4.3:</i> Strateško načrtovati in celovito upravljati zeleno infrastrukturo (ZI)	Regionalno načrtovanje in upravljanje ZI za okoljske, družbene in gospodarske koristi. Podpora za izboljšanje stanja urbanega in suburbanega prostora in okolja ter povečanje odpornosti na klimatske spremembe
<i>Specifični cilj 4.4:</i> Ohranjati biotsko raznovrstnost s pomočjo inovativnih pristopov	Ohranjanje in izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov na varovanih naravnih območjih in drugih naravnih območjih s spodbujanjem razvoja inovativnih ukrepov, ozaveščanjem javnosti o pomenu ohranjenega (naravnega) okolja in prenosom znanja ter novih tehnologij (VR, AR itd.)

5.7.5 Pametni prebivalci

Strateški cilj: Okrepiti kompetence prebivalcev LUR za soočanje z izzivi prihodnosti.

V okviru te razvojne prioritete želimo doseči naslednje:

- usposobljenost prebivalcev za uporabo digitalnih tehnoloških rešitev (npr. izobraževanje in krepitev človeških virov za digitalizacijo),
- krepitev inovacijskih kompetenc in inovacijske kulture prebivalcev (npr. preko sistematične krepitev inovacijskih kompetenc v vseh fazah izobraževanja in vseživljenjskega učenja),
- krepitev vloge družbenih inovacij za reševanje družbenih problemov, kot so zaposlovanje mladih, revščina, socialna izključenost ipd. (npr. enotna

platforma za identifikacijo potreb po družbenih inovacijah, natečaj za »najboljšo inovacijo z družbenimi učinki«),

- podporno okolje za krepitev usposobljenosti prebivalcev (npr. izvajalci usposabljanj, prostori za izvedbo projektov, računalniška oprema, mobilna enota za računalniško usposabljanje),
- medgeneracijsko sodelovanje (npr. medgeneracijski centri, projekti medgeneracijskega sodelovanja, kot so vseživljenjsko izobraževanje, prostovoljstvo, sodelovanje z vrtci in šolami itd.),
- prostore za mlade (npr. mladinski centri).

Tabela 12: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametni prebivalci«

SPECIFIČNI CILJI	AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV
<i>Specifični cilj 5.1:</i> Izboljšati kulturo prenosa učenja s skupnimi cilji in individualnimi močmi	Uvajanje različnih oblik mreženja, partnerstev in platform za prenos znanja, kompetenc in dobrih praks
<i>Specifični cilj 5.2:</i> Okrepiti zmožnosti za družbene inovacije	Usmeritev na razvoj, preizkušanje in krepitev inovativnih modelov reševanja družbenih problemov (zaposlovanje mladih, revščina, socialna izključenost ...)
<i>Specifični cilj 5.3:</i> Izboljšati kapacitete regijskega inovacijskega ekosistema	Priprava platforme, ki omogoča, da strokovnjaki inovacijskega ekosistema, pripravniki, študenti, inovatorji itd. z redno izmenjavo informacij o stanju, povezanem z izzivi prihodnosti LUR, iščejo in razvijajo nove rešitve ter prakse v mednarodnem okolju
<i>Specifični cilj 5.4:</i> Uporabiti rešitve umetne inteligence v LUR	Identificiranje področij in izzivov, kjer bi lahko uporabili umetno inteligenčne rešitve
<i>Specifični cilj 5.5:</i> Okrepiti digitalne kompetence LUR	Priprava ukrepov na področju digitalizacije LUR, kot so npr. izobraževanje in krepitev človeških virov za digitalizacijo
<i>Specifični cilj 5.6:</i> Identificirati vpliv inovacij na trg dela	Uvedba sistema spremljanja vpliva inovacij na trg dela
<i>Specifični cilj 5.7:</i> Oblikovati inovativne pobude zaposlovanja	Interdisciplinarna komisija strokovnjakov pripravi in oblikuje projekte o rešitvah za trg dela v prihodnosti s socialnimi in trajnostnimi gospodarskimi modeli
<i>Specifični cilj 5.8:</i> Okrepiti inovacijske kompetence prebivalcev LUR	Sistematična krepitev inovacijskih kompetenc v vseh fazah izobraževanja in vseživljenjskega učenja
<i>Specifični cilj 5.9:</i> Spodbujati inovacije na področju socialne izključenosti	Postavitev okvira socialno inovativnih rešitev (iskanje rešitev, ki delujejo v praksi)
<i>Specifični cilj 5.10:</i> Izkoristiti medgeneracijske razlike kot priložnost za inovacije	Povezava znanja in izkušenj starejših z znanjem in tehnologijami mladih na različnih področjih (na delovnem mestu, na področju mobilnosti, pri učenju veščin – npr. IKT)
<i>Specifični cilj 5.11:</i> Spodbujati inovacije na področju oskrbe starejših	Izboljšanje inovacijske kulture v oskrbi starejših LUR

5.7.6 Pametno bivanje

Strateški cilj: Izboljšati privlačnost regije za bivanje, poslovanje in izobraževanje.

V okviru te razvojne prioritete želimo doseči naslednje:

- inovativno reševanje stanovanjske problematike (npr. stanovanjske zadruge),
- trajnostno gradnjo javnih objektov, projektiranje in gradnja v skladu z BIM (angl. *Building Information Modeling*) konceptom, uporaba pametnih tehnologij (pametne zgradbe),
- digitalizacijo ter promocijo naravne in kulturne dediščine.

Tabela 13: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametno bivanje«

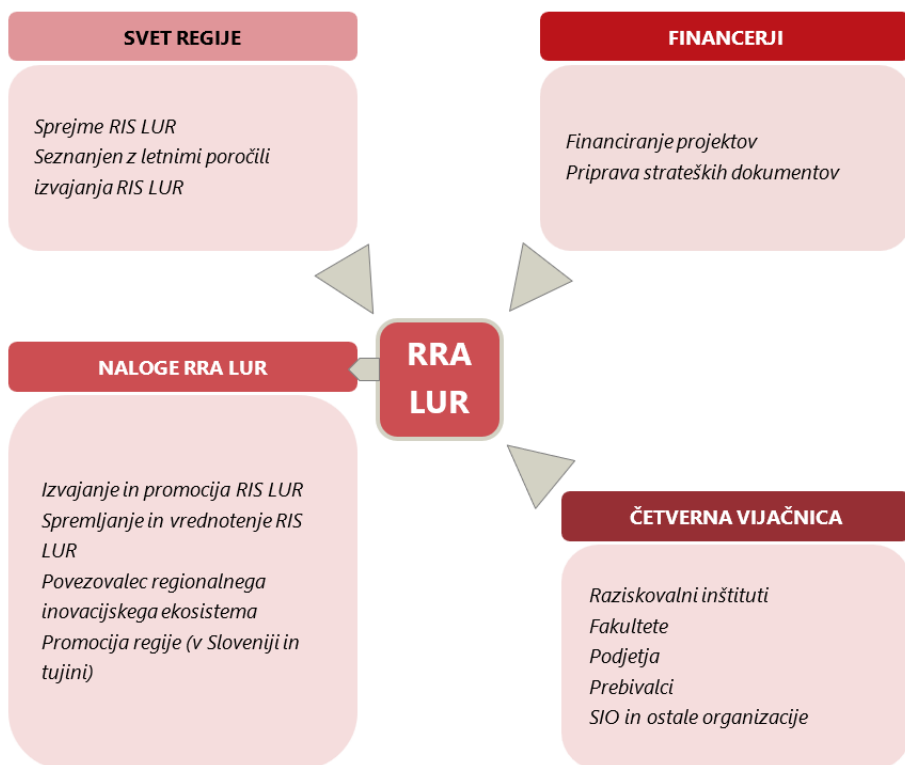
SPECIFIČNI CILJI	AKTIVNOSTI ZA DOSEGO CILJEV
<i>Specifični cilj 6.1:</i> Spodbujati inovativne koncepte reševanja stanovanjske problematike	Podpora ustanavljanju stanovanjskih zadrug
<i>Specifični cilj 6.2:</i> Promovirati pametne materiale in gradnjo	Spodbujati uporabo pametnih materialov in načinov gradnje
<i>Specifični cilj 6.3:</i> Spodbujati razvoj podeželja po konceptu pametnih vasi	Razvoj socialnih inovacij na področju prenosa znanja in sodelovanja med različnimi skupinami na podeželju
<i>Specifični cilj 6.4:</i> Spodbujati digitalizacijo ter promocijo naravne in kulturne dediščine	Digitalizacija ter promocija naravne in kulturne dediščine

5.8 Izvajanje, spremljanje in vrednotenje RIS LUR

Organizacija, odgovorna za izvajanje, spremljanje in vrednotenje Regionalne inovacijske strategije Ljubljanske urbane regije (RIS LUR), je Regionalna agencija Ljubljanske urbane regije (RRA LUR).

Pri izvajanju strategije RRA LUR tesno sodeluje z organi razvojne regije (Svet regije), z občinami, z ministrstvi in drugimi financerji na nacionalni in mednarodni ravni. Pomembno je okrepljeno sodelovanje z vsemi elementi regionalnega inovacijskega sistema (npr. priprava integralnih projektov, promocija regije, izmenjava informacij).

Slika 18: Izvajanje RIS LUR

Spremljanje in vrednotenje posameznega programa sta v sklopu programskega cikla glavni vodili za usmerjanje in doseganje kakovosti izvedenih aktivnosti, saj nadzorujeta njihov predvideni potek in omogočata sprotno prilagajanje danim razmeram. Izkušnje ob izvajanju projektov in spoznanja, pridobljena ob podrobnih preučitvah izvajanja, nudijo veliko zalogo znanj, s katerimi lahko pri novih projektih načrtovane aktivnosti še bolj opravimo. Torej so informacije, pridobljene s spremljanjem, še bolj pa rezultati vrednotenja predpogoj uspešnega programiranja novih programov/ukrepov/projektov.

Poglavitni namen spremljanja je ugotoviti, ali so učinki skladni z načrti in kakšni so rezultati aktivnosti, torej če so dosežki v skladu z vnaprej postavljenimi cilji. Sistem spremljanja je sestavljen iz (Nared in Kavaš, 2009):

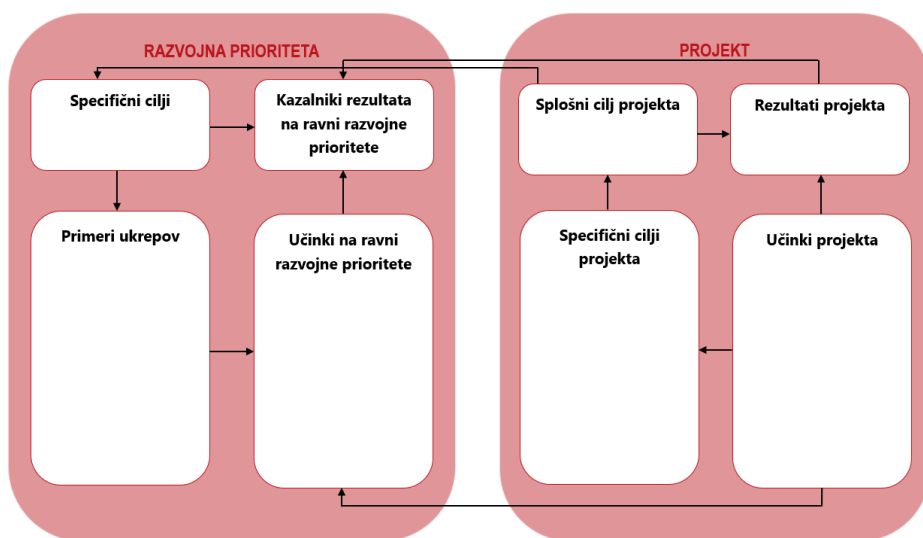
- sistema kazalnikov, ki omogočajo merjenje uspešnosti izvajanja aktivnosti oziroma ukrepov. Kazalniki so sredstvo, s pomočjo katerih merimo

uspešnost izvajanja aktivnosti, kar pomeni, da je lahko kazalnik tudi statistični podatek. Kazalnik predstavlja skupek meritev določene spremenljivke skozi čas in/ali lokacijo. Kazalnik je informacija, ki je pomembna za izvajanje programa in je lahko statističen podatek ali pa druga informacija. Kazalnik lahko definiramo kot merilo za dosežen cilj, uporabljena sredstva ali želen učinek, za doseženo kakovost ali kot spremenljivko iz konteksta. Kazalnik mora imeti definicijo, vrednost in mersko enoto. RIS LUR bomo po zgledu Smart specialisation Strategy in the Helsinki-Uusimaa Region (Heiniemi-Pulkkinen in Juselius, 2020) spremljali s spremljanjem kazalnikov posameznih projektov, kot je predstavljeno v sliki 18;

- vzpostavitve in aktivnosti ustreznih nadzornih organov: pri RIS LUR bo vlogo nadzornega organa opravljal Svet regije. Ta sprejme RIS LUR in je seznanjen z letnimi poročili o izvajanju strategije;
- različnih oblik poročanja. RRA LUR bo za vsako leto izvajanja pripravila poročilo o poteku izvedenih aktivnosti, s katerim bo seznanila Svet regije.

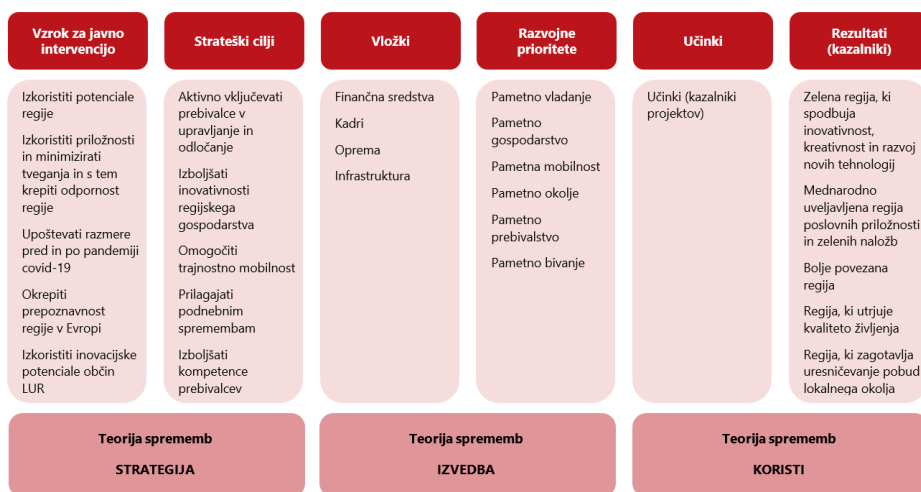
Slika 19: Povezava ciljev RIS LUR in ciljev posameznega projekta

Brez ustreznega sistema spremljanja je težko opraviti ustrezna vrednotenja. Vrednotenje predstavlja v programskem oziroma projektne ciklu nadaljevanje spremljanja, vendar med obema fazama zaradi soodvisnosti nimamo linearne

povezave. Vrednotenje (evalvacija) je sistematična in čim bolj objektivna ocena tekočega ali končanega projekta, programa, politike, in sicer vsebine, izvedbe in rezultatov. Namen vrednotenja je oceniti ustreznost, učinkovitost, uspešnost, vpliv in trajnost. Vrednotenje mora proizvesti informacijo, ki je uporabna in kredibilna ter omogoča uporabo njenih ugotovitev in priporočil v procesu odločanja, tako pri prejemnikih kakor tudi pri financirjih (Kavaš in Pečar, 2004). Pri pripravi vrednotenja je v veliko pomoč teorija sprememb, predstavljena v sliki 19. Teorija sprememb služi kot ključni prvi korak v (kompleksno) vrednotenje in ni del vrednotenja sama po sebi. Končni namen je opisati, kako se pričakuje, da bo prišlo do spremembe. Zanima nas torej vzročna veriga oziroma intervencijska logika, če uporabimo terminologijo Evropske komisije za obdobje 2014–2020. Takšen pristop je bil razvit z namenom zagotoviti, da pomembna vprašanja pri vrednotenjih ne ostanejo slabo odgovorjena ali celo neodgovorjena. Temeljni vprašnji sta: »Ali učinkuje (angl. *How it works*) ter zakaj učinkuje (angl. *Why it works*)?« Na podlagi vrednotenja je možno še tekom izvajanja pripraviti revizijo strategije, po zaključku pa oceniti njene rezultate in učinke.

Slika 20: Teorija sprememb – intervencijska logika RIS LUR

6 SKLEP

Inovacije so ključni dejavnik gospodarske rasti, hkrati pa imajo vse vrste inovacij pomembno vlogo pri reševanju lokalnih, regionalnih, nacionalnih in globalnih izzivov. Inovativnost ni pomembna le za nacionalno raven, temveč je pomembna tudi na ravni regij in lokalnih skupnosti. Regijska inovativnost tako ni zgolj dopolnitev nacionalnih prizadevanj, ampak je njihov temeljni gradnik. Pri tem, teorijam navkljub (npr. teorija polov, regionalni inovacijski sistem), ne obstoji univerzalni model in »dobra praksa« spodbujanja inovativnosti, zato morajo posamezne skupnosti poiskati lasten način za ustvarjanje konkurenčnih prednosti, in sicer na podlagi svojih lokalnih prednosti in adutov ob hkratnem iskanju navdiha pri globalnih mrežah in trendih. V današnjem času se potreba po izboljšanju inovacijske uspešnosti regij nenehno povečuje. Inovacije so namreč ključne za rast v vseh vrstah regij, vendar se številne regije soočajo s težavami pri prehodu na nove priložnosti za rast in pri izkoriščanju prednosti, ki jih ponuja nenehno širjenje globalne baze znanja. To velja tudi za Slovenijo in njene regije. Razvoj v prihodnje bo močno odvisen od sposobnosti odzivanja in prilagajanja Slovenije in njenih regij na megatrende in izzive v globalnem okolju. To pa zahteva pripravo strateških dokumentov in regionalna inovacijska strategija ima (lahko) pri odzivanju na trende in izzive v globalnem okolju pomembno vlogo.

V Evropski uniji v zadnjih desetih letih pri pripravi inovacijskih strategij na regionalni ravni prevladuje pristop regionalne strategije pametne specializacije (angl. *Regional Smart Specialization Strategy* ali S3). Čeprav je še prezgodaj, da bi celovito ovrednotili koncept S3 v obdobju 2014–2020, pa je analiza, ki so jo naredili Di Cataldo, Monastiriotes in Rodríguez-Pose (2022) ugotavlja, da so strategije S3 večinoma zelo ohlapno povezane z značilnostmi regij in praviloma ne izražajo značilnosti posamezne regije. Le regije z boljšimi administrativnimi sposobnostmi imajo bolj osredotočene S3. To pomeni, da ta območja sledijo jasnejšim in manj kompleksnim strategijam z bolj realističnim in obvladljivim številom prioritet. Ostale regije pri pripravi niso izhajale iz značilnosti posameznih regij, temveč so v veliki meri posnemala, kar počnejo sosednje regije. V zadnjih letih se države in regije v Evropi se vse bolj vključujejo v nove pristope k raziskovalnim in inovacijskim politikam, ki so usmerjene v reševanje družbenih izzivov in doseganje ambicioznih ciljev trajnosti na nacionalni in tudi na regionalni ravni. To je deloma odziv na vse večjo resnost in nujnost teh izzivov, s katerimi se

sooča Evropa, deloma pa posledica strategij EU in mednarodnih politik, zlasti Evropskega zelenega dogovora (EGD) in Agende Združenih narodov 2030. Evropska komisija tako spodbuja transformativne inovacijske politike (mini misije) tudi na regionalni ravni (t. i. Partnerstva za regionalne inovacije).

Omenjene strategije se pripravljajo na ravni države in večjih regij (NUTS 2), medtem ko izkušnje kažejo, da je priprava S3 na ravni NUTS 3 preambiciozen projekt, kar je predvsem posledica omejenih pristojnosti in pogosto tudi pomanjkanja kritične mase virov. Zato omenjeni pristop za slovenske regije ni ustrezen. Treba je torej poiskati metodološko podlago, ki bo skladna s pristojnostmi, viri in stanjem v slovenskih regijah – tako smo za Ljubljansko urbano regijo kot metodološko podlago priprave regionalne inovacijske strategije uporabili (inovativen) koncept pametne regije.

Pojem pametnih mest in regij ni nov. Od devetdesetih let prejšnjega stoletja so mesta in regije iskale načine za izboljšanje kakovosti življenja s pomočjo tehnologije in pogosto z veliko vnemo prilagodile oznako »pametno« za opis dejavnosti, katerih cilj je povečati učinkovito upravljanje mesta, gospodarski razvoj in prepoznavnost območja. Za »pametno« mesto/regijo/prostor so značilni tehnologija, komunikacije, inovacije, vlada, infrastruktura, promet, gospodarstvo, naravni viri, družba, kakovost bivanja, znanost itd. Pri tem – vsaj za pametno regijo – v literaturi ni enotne in standardizirane definicije.

Pri konceptu pametne regije ne gre primarno za tehnologijo, temveč je poudarek na celostnem pristopu k izboljšanju kakovosti življenja, spodbujanju trajnostnega razvoja in krepitvi odpornosti skupnosti, tehnologija pa služi le kot podpora temu. Pametne rešitve torej temeljijo na usklajenosti tehnoloških inovacij z lokalnimi potrebami in izzivi, s ciljem ustvariti bolj povezano, vključujočo in trajnostno regijo. V skladu z ISO standardom 37122 (Santos idr., 2018), ki opredeljuje kazalnike za pametno mesto, lahko teme pristopa pametne regije razdelimo na 6 tematskih ciljev (področij): pametno vladanje (upravljanje), pametno gospodarstvo, pametna mobilnost, pametno okolje, pametni prebivalci, pametno bivanje.

Osnovno izhodišče priprave regionalne inovacijske strategije temelji na analizi in razumevanju odgovorov na tri ključna vprašanja: Zakaj?, Kaj? in Kako?. Ta vprašanja pomagajo oblikovati strateški okvir, ki zagotavlja smiselnost,

usmerjenost in izvedljivost strategije. Prvo vprašanje, 'Zakaj?', osvetljuje razlog in potrebo po inovacijah na regionalni ravni, pri čemer se osredotoča na specifične izzive in razvojne cilje, ki jih regija želi doseči. Drugo vprašanje, 'Kaj?', določa konkretna področja in cilje inovacijske politike, ki jih je treba razvijati in krepiti, da bi regija dosegla konkurenčno prednost in dolgoročno rast. Tretje vprašanje, 'Kako?', pa se nanaša na metode, sredstva in korake, ki so potrebni za učinkovito izvedbo strategije, vključno s sodelovanjem ključnih deležnikov, uporabo virov ter vzpostavitev podpornih mehanizmov za inovacije.

Kot primer navedenega pristopa smo v monografiji pripravili predlog regionalne inovacijske strategije Ljubljanske urbane regije. Priprava regionalne inovacijske strategije mora temeljiti na kakovostni analizi stanja v regiji, kjer je potrebno upoštevati tudi globalne megatrende.

Ljubljanska urbana regija (LUR) oziroma osrednjeslovenska regija je najbolj razvita slovenska regija in druga največja za jugovzhodno Slovenijo. Regija je gospodarsko, izobraževalno, administrativno in kulturno središče Slovenije. Po drugi strani pa je za regijo značilna razdrobljenost, pomanjkanje kritične mase in relativna odsotnost močnih gospodarskih sistemov, staranje delovne sile, visoka cena in pomanjkanje stanovanj, kljub dobri prometni dostopnosti so za regijo značilni prometni zastoji zaradi tranzitnega prometa kot tudi zaradi dnevne migracije v Ljubljano.

Pri procesu priprave RIS LUR smo se zgledovali po Roadmap for smart and sustainable cities and communities in Norway (Design and Architecture Norway idr., 2019) in Urban future with a purpose (Deloitte Insights, 2021). Moto pristopa je »deluj lokalno, razmišljaj globalno«. Osredotočamo se na lokalno identiteto, izzive in potrebe. Pri tem se je smiselno zgledovati po dobrih praksah v drugih regijah/mestih. To zahteva tudi internacionalizacijo ter spremljanje globalnih razmer (globalno okolje), mednarodnih trendov, usmeritev in regulacije. Sodelovanje z nacionalnimi oblastmi olajša pripravo in izvajanje izbranih ukrepov/projektov.

V središču RIS LUR smo postavili ljudi (angl. *human-centred approach*). Pri tem smo upoštevali širšo sliko (integralni pristop). Rešitve temeljijo na novih tehnologijah, inovativnih pristopih in sooblikovanju. Prioriteta so klimatske spremembe in okolje (ESG), zato je fokus na učinkoviti rabi energije, trajnostni

mobilnosti, novih energetskih rešitvah, krožnem gospodarstvu in lokalni proizvodnji. Spodbujali smo vključevanje in soustvarjanje, pri tem smo upoštevali tudi enakost možnosti: prostorsko, socialno (spol, starost, telesne omejitve, dohodki) in ekonomsko (delovna mesta). Pomembno vlogo imajo panoge prihodnosti, pomembna sta souporaba in delitev podatkov. To omogoča izboljšano učinkovitost in kakovost storitev (digitalizacija), inovativnost, gospodarski razvoj in občutek pripadnosti prebivalcev ob upoštevanju etičnih načel in varstva podatkov (problematika kibernetске varnosti in nadzora prebivalcev). Je tudi del pristopa t. i. odprtega upravljanja (angl. *open government*), kjer ob upoštevanju načel udeležbe, sodelovanja in transparentnosti oblasti komunicirajo s prebivalci, gospodarstvom, akademijo in tretjim sektorjem. Zato je potreben razvoj kompetenc in sprejemanje nujnosti sprememb.

V skladu s konceptom pametne regije smo opredelili ključne izzive in rešitve na šestih področjih: pametno vladanje (upravljanje), pametno gospodarstvo, pametna mobilnost, pametno okolje, pametni prebivalci in pametno bivanje. To smo naredili z analizo dokumentov, študij, strategij na EU, slovenski in regionalni ravni, s posvetovanji s posameznimi deležniki in predvsem z vključitvijo občin, ki so bile vključene v proces analize, preverjanje izzivov in v iskanje rešitev, ki so izvedljive bodisi na regionalni bodisi na lokalni ravni. Tako smo pripravili spletni vprašalnik ter delavnico z občinami.

LUR se mora tudi na regionalni ravni odzivati na svoje slabosti in krepiti prednosti ob upoštevanju priložnosti in nevarnosti, s katerimi se Slovenija in regija srečujeta (analiza SWOT). Na podlagi ugotovitev analize smo v procesu soustvarjanja določili vizijo, cilje in ključne razvojne prioritete regije.

Uporaba pristopa pametne regije pri pripravi regionalne inovacijske strategije izbrane slovenske regije (LUR) je pokazala, da je to ustrezen metodološki in procesen pristop, ki omogoča pripravo regionalne inovacijske strategije, kljub temu, da imajo slovenske regije omejene pristojnosti in pomanjkanje kritične mase virov (finančnih, kadrovskih tehnoloških, naravnih ...). Vendar je za uspešno pripravo potrebno naslednje: fokus na področjih v pristojnosti lokalne in regionalne ravni, regionalni pristop (celovitost, enotna tehnologija, kompetence), povezovanje obstoječih fragmentiranih projektov in idej (sinergija), podprtost s tehnološkimi (reševanje izzivov s pomočjo sedanjih in bodočih tehnologij) in netehnološkimi rešitvami (netehnološke inovacije), izvajanje s pomočjo (pilotnih)

projektov, dopolnjevanje različnih finančnih virov (mednarodnih (predvsem EU), državnih, lokalnih, zasebnih), prilagodljivost (prilagajanje spremenjenim razmeram, spremljanje in vrednotenje), krepitev regionalnega inovacijskega sistema (okrepljena koordinacija), mednarodno sodelovanje (projekti, platforme, mreže), sodelovanje z ostalimi slovenskimi regijami in krepitev mednarodne prepoznavnosti.

LITERATURA IN VIRI

AJPES. (2022). *Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v osrednjeslovenski regiji v letu 2021*. https://www.ajpes.si/Doc/LP/Informacije/PoStatRegijah/01_Osrednjeslovenska_regija_Informacija_2021_GD_SP_ZAD.pdf

AJPES. (2023a). *Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v osrednjeslovenski regiji v letu 2022*. https://www.ajpes.si/Doc/LP/Informacije/PoStatRegijah/01_osrednjeslovenska_regija_Informacija_2022_GD_SP_ZAD.pdf

AJPES. (2023b). *Podatki o hitrorastočih podjetjih v obdobju 2018-2022*. https://www.ajpes.si/Doc/LP/Informacije/Podatki_o_hitro_rastocih_podjetjih_v_obdobju_2018-2022.pdf

Andersson, M., Karlsson, C. (2004). Regional innovation systems in small and medium-sized regions: A critical review & assessment. V *CESIS Electronic Working Paper Series* (Številka WP 10).

Aranguren, M. J., Morgan, K., Wilson, J. R. (2023). The institutional challenges of dynamic regional innovation strategies. *Regional Studies*, 57(1). <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2047917>

Asheim, B. T., Isaksen, A., Trippl, M. (2020). The role of the Regional Innovation System approach in contemporary regional policy: is it still relevant in a globalised world? V *Regions and Innovation Policies in Europe: Learning from the Margins*. <https://doi.org/10.4337/9781789904161.00006>

Audretsch, D. B., Feldman, M. P. (1996). Innovative clusters and the industry life cycle. *Review of Industrial Organization*, 11(2). <https://doi.org/10.1007/BF00157670>

Banka Slovenije. (2023). *Neposredne naložbe 2022*. <https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/neposredne-nalozbe-2022.pdf>

Bauer, M., Helbig, D., Mokhov, V., Eltsova, M. (2019). Smart Region concept as a solution for sustainable development for region with a rural and urban character.

Journal of Physics: Conference Series, 1415(1). <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1415/1/012018>

Bryson, J., George, B. (2018). *Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement*. <https://www.researchgate.net/publication/382254675>

Cagnin, C., Muench, S., Scapolo, F., Stoermer, E., Vesnic Alujevic, L. (2021). *Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond*. <https://doi.org/10.2760/414963>

Colantonio, E., Cialfi, D. (2016). SMART REGIONS IN ITALY: A COMPARATIVE STUDY THROUGH SELF-ORGANIZING MAPS. V *European Journal of Business and Social Sciences* (Let. 5, Številka 09).

Dawkins, C. J. (2003). Regional development theory: Conceptual foundations, classic works, and recent developments. *Journal of Planning Literature*, 18(2). <https://doi.org/10.1177/0885412203254706>

Deloitte. (2018). *Analysis of future growth conditions and potentials in Greater Copenhagen*. <https://www.dkpto.dk/media/6648/analysis-of-future-growth-conditions-and-potentials-in-greater-copenhagen.pdf>

Deloitte. (2023). *Into the wind Capabilities to navigate uncertainty*. <https://www.deloitte.com/content/dam/assets-zone1/nz/en/docs/industries/government-public-services/2023/nz-into-the-wind-Deloitte-state-of-the-state-new-zealand-2023.pdf.coredownload.pdf>

Deloitte Insights. (2021). *Urban future with a purpose*. https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/articles/emea134305-urban-future-with-a-purpose/DI_Urban-future-with-a-purpose.pdf

Design and Architecture Norway, Norwegian Smart City Network, Nordic Edge. (2019). *Roadmap for smart and sustainable cities and communities in Norway*.

Di Cataldo, M., Monastiriotis, V., Rodríguez-Pose, A. (2022). How 'Smart' Are Smart Specialization Strategies? *Journal of Common Market Studies*, 60(5). <https://doi.org/10.1111/jcms.13156>

Edquist, C. (2013). Systems of Innovation Approaches -Their Emergence and Characteristics. V *Systems of Innovation: Technologies, Institutions and Organizations*. <https://doi.org/10.4324/9780203357620-7>

Ernst & Young. (2020). *Megatrends 2020 and beyond*. <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/campaigns/megatrends/documents/ey-megatrends-2020-report.pdf>

European Parliament: Directorate-General for Parliamentary Research Services, Annerstedt, J. (2018). *New technologies and regional policy: towards the next cohesion policy framework*. European Parliament. <https://data.europa.eu/doi/10.2861/413940>

Evropska komisija. (2012). *Guidelines on best practice to limit, mitigate or compensate soil sealing*. Publication Office. <https://doi.org/10.2779/75498>

Evropska komisija. (2017). *Regional Innovation Scoreboard 2017*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2873/593800>

Evropska komisija. (2021). *Strategija EU za tla do leta 2030: Koristi zdravih tal za ljudi, hrano, naravo in podnebje*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4ebd2586-fc85-11ea-b44f-01aa75ed71a1/>.

Evropska unija. (2016). *Regional Innovation Ecosystems: Learning from EU's Cities and Regions*.

Gaub, F. (2019). *Global trends to 2030: Challenges and choices for Europe*.

GURS. (2022). *Pregledna karta z vrisanimi mejami občin in statističnih regij*. GURS. https://www.e-prostor.gov.si/fileadmin/Vstopna_stran/Izpostavljene_povezave/00_DPK250_2019_admin_raster.jpg

Heiniemi-Pulkkinen, K., Juselius, J. (2020). *Smart specialisation strategy for Helsinki-Uusimaa Region*. Helsinki-Uusimaa Regional Council. https://www.uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2021/10/Smart_specialisation_strategy_for_Helsinki-Uusimaa_Region.pdf

Höglund, L., Linton, G. (2018). Smart specialization in regional innovation systems: a quadruple helix perspective. *R and D Management*, 48(1). <https://doi.org/10.1111/radm.12306>

Ikouta Mazza, M., Mavri, P. (2019). From smart cities to smart regions as a solution to improve the sustainability of urban communities. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 389, 60–82.

Isaksen, A., Tödtling, F., Tripl, M. (2018). Innovation policies for regional structural change: Combining actor-based and system-based strategies. V *New Avenues for Regional Innovation Systems - Theoretical Advances, Empirical Cases and Policy Lessons*. https://doi.org/10.1007/978-3-319-71661-9_11

Kantabutra, S., Avery, G. C. (2010). The power of vision: Statements that resonate. *Journal of Business Strategy*, 31(1), 37–45. <https://doi.org/10.1108/02756661011012769>

Kavaš, D., Koman, K. (2004). Regionalna inovacijska politika. V F. Mali (Ur.), *Mehanizmi in ukrepi za prenos znanja iz akademske in raziskovalne sfere v luči novih inovacijskih paradigem (Stanje in trendi razvoja v Sloveniji glede na razvite države Evropske Unije*. Fakulteta za družbene vede.

Kavaš, D., Pečar, J. (2004). *Reforma „reformne“ nacionalne regionalne strukturne politike*. Inštitut za ekonomska raziskovanja.

Kleibrink, A., Laredo, P., Philipp, S. (2017). *Promoting innovation in transition countries: A trajectory for smart specialisation*. Publications Office of the European Union. <https://10.2760/988830>

Kormann-Hainzl, G., Ruiz-Torrubiano, R. (2023). Smart Regions in the Age of the Citizen Developer: A Service-Oriented Engineering Approach. *ACM International Conference Proceeding Series*, 118–124. <https://doi.org/10.1145/3603304.3603342>

LUR. (2022). *Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2021-2027*. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/DRR/RRP-2021_2027/RRP-Osrednjeslovenske-razvojne-regije.pdf

Markkula, M., Kune, H. (2015). Making Smart Regions Smarter: Smart Specialization and the Role of Universities in Regional Innovation Ecosystems. V *Technology Innovation Management Review* (Let. 5, Številka 10). www.timreview.ca

Marrocu, E., Paci, R., Rigby, D., Usai, S. (2023). Evaluating the implementation of Smart Specialisation policy. *Regional Studies*, 57(1). <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2047915>

Meardon, S. J. (2001). Modeling agglomeration and dispersion in city and country: Gunnar Myrdal, François Perroux, and the new economic geography. *American Journal of Economics and Sociology*, 60(1). <https://doi.org/10.1111/1536-7150.00053>

MKRR. (b. d.). *Izvajanje in prenova Slovenske strategije pametne specializacije - iz S4 v S5*. <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/izvajanje-slovenske-strategije-pametne-specializacije/>

MKRR. (2023). *Slovenska strategija trajnostne pametne specializacije S5*. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Kljucni-dokumenti-S5/S5_Verzija-1.0_lektoriran-cistopis_25.4.2023_3.docx

Monzon, A. (2015). Smart cities concept and challenges: Bases for the assessment of smart city projects. *Communications in Computer and Information Science*, 579, 17–31. https://doi.org/10.1007/978-3-319-27753-0_2

Morisson, A., Doussineau, M. (2019). Regional innovation governance and place-based policies: design, implementation and implications. *Regional Studies, Regional Science*, 6(1). <https://doi.org/10.1080/21681376.2019.1578257>

Morisson, A., Pattinson, M. (2020). *Smart Specialisation Strategy (S3)*. Interreg Europe Policy Learning Platform.

Morisson, A., Pattinson, M. (2023). *Regional missions*. Interreg Europe Policy Learning.

Nared, Janez., Kavaš, D. (2009). *Spremljanje in vrednotenje regionalne politike v Sloveniji*. ZRC SAZU. <https://doi.org/10.3986/9789612545543>

OECD. (2020). *Broad-based Innovation Policy for All Regions and Cities*. OECD Regional Development Studies, OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/299731d2-en>

OZN. (b. d.). *Cilji trajnostnega razvoja*. https://unis.unvienna.org/unis/sl/topics/sustainable_development_goals.html

Pino, R. M., Ortega, A. M. (2018). Regional innovation systems: Systematic literature review and recommendations for future research. *Cogent Business and Management*, 5(1). <https://doi.org/10.1080/23311975.2018.1463606>

PwC. (2022). *Five global shifts reshaping the world we live in*. <https://www.pwc.com/gx/en/issues/assets/pdf/pwc-megatrends-october-2022.pdf>

Radaković, M. Z. (2020). KNOWLEDGE TACITNESS AND RENEWAL CAPITAL. *Dynamic Relationships Management Journal*, 9(1), 23–88. <https://doi.org/10.17708/DRMJ.2020.v09n01a02>

Razvojne regije. (b. d.). <https://www.gov.si teme/razvojne-regije/>

Reid, A., Steward, F., Miedzinski, M. (2023). *Aligning smart specialisation with transformative innovation policy. Lessons for implementing challenge-led missions in smart specialisation*. <https://data.europa.eu/doi/10.2760/359295>

Roland Berger. (2023). *Trend compendium 2050*. https://www.rolandberger.com/publications/publication_pdf/roland_berger_trend_compendium_2050_compact_version.pdf

RRA LUR. (b. d.). *RRA LUR - O regiji*. <https://rralur.si/regija/o-regiji/>

Ruhrmann, H., Fritsch, M., Leydesdorff, L. (2020). Smart Specialization Strategies at National, Regional, or Local Levels? Synergy and Policy-making in German Systems of Innovation. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3577495>

Santos, L. B., Da, E., De Santana, S., De Oliveira Nunes, É. (2018). The use of ISO 37122 as standard for assessing the maturity level of a smart city. *International*

Journal of Advanced Engineering Research and Science (IAERS), 5(11), 2456–1908.
<https://doi.org/10.22161/ijaers>

Senjur, M. (2002). *Razvojna ekonomika: teorije in politike gospodarske rasti in razvoja*. Ekonomska fakulteta.

Soe, R.-M. (2023). Smart Cities and Smart Regions Roadmap. V *Dascalu, M., Mealha, Ó., Virkus, S. (eds) Smart Learning Ecosystems as Engines of the Green and Digital Transition* (str. 75–100). Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-5540-4_5

SURS. (b. d.-a). *Osrednjeslovenska regija*. <https://www.stat.si/obcine/sl/Region/Index/8>

SURS. (b. d.-b). *SiStat*. <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>

Sutriadi, R. (2018). Defining smart city, smart region, smart village, and technopolis as an innovative concept in indonesia's urban and regional development themes to reach sustainability. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 202(1). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/202/1/012047>

Svetikas, K. Ž. (2014). *Strategic planning for regional development: An introductory textbook*. Mykolo Romerio universitetas. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/44830fa6-2bfb-4903-8b57-6edbb2d55eb3/content>

SVRK. (2017). *Strategija razvoja Slovenije 2030* (T. Šooš, Ur.). Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf

SVRK. (2021). *Načrt za okrevanje in odpornost*. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/rrf/01_si-rrp_23-7-2021.pdf

SVRK. (2022a). *Potrjen Program evropske kohezijske politike za obdobje 2021-2027*. <https://eu-skladi.si/sl/aktualno/novice/potrjen-program-evropske-kohezijske-politike-za-obdobje-202120132027>

SVRK. (2022b). *Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji*. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. <https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/12/Program-evropske-kohezijske-politike-sprejeta-verzija-12.-12.-2022.pdf>

SVRK. (2022c). *Sporazum o partnerstvu med Republiko Slovenijo in Evropsko komisijo je sprejet*. <http://www.eu-skladi.si/sl/aktualno/novice/sporazum-o-partnerstvu-med-slovenijo-in-evropsko-komisijo-je-sprejet>

SVRK. (2022d). *Sporazum o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021-2027*. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. https://evropskasredstva.si/app/uploads/2022/05/sporazum-med-slo-in-ek_2021-2027_13_05_2022_.pdf

Szajnowska-Wysocka, A. (2009). Theories of regional and local development - Abridged review. *Bulletin of Geography*, 12. <https://doi.org/10.2478/v10089-009-0005-2>

Turečková, K., Nevima, J. (2018). Smart approach in regional development. *Conference Proceedings: 16th International Scientific Conference "Economic Policy in the European Union Member Countries" September 12-14, 2018, Čeladná, Czech Republic*, 386–394.

UMAR. (2021). *Poročilo o produktivnosti 2021* (Let. 9). https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/Porocilo_o_produkivnosti/2021/slovenski/PoP_2021.pdf

United Nations. (2020). *Shaping the Trends of Our Time*. <https://www.un.org/development/desa/publications/wp-content/uploads/sites/10/2020/09/20-124-UNEN-75Report-1.pdf>

Univerza v Ljubljani. (2023). *Letno poročilo Univerze v Ljubljani 2022*. <https://www.uni-lj.si/assets/Kabinet/Porocila/2022/Letno-porocilo-2022-Poslovno-porocilo-s-porocilom-o-kakovosti-in-racunovodsko-porocilo.pdf>

Ur. l. (b. d.). *Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2)*. Ur. l., št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23.

Urad RS za okrevanje in odpornost. (2023). *Sprememba Načrta za okrevanje in odpornost*. <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/nacrt-za-okrevanje-in-odpornost/o-nacrtu-za-okrevanje-in-odpornost/sprememba-nacrta/>

Vanhove, N. (2018). Regional policy: A European approach. V *Regional Policy: A European Approach*. <https://doi.org/10.4324/9780429447921>

Zabukovec, S. (2006). *Nacionalni in regionalni inovacijski sistem in konkurenčnost držav na primeru Slovenije in Irske: magistrsko delo*. Fakulteta za družbene vede.

ZRSZ. (b. d.). *Stopnja registrirane brezposelnosti: podrobnejši podatki*. <https://www.ess.gov.si/partnerji/trg-dela/trg-dela-v-stevilkah/stopnja-registrirane-brezposelnosti/>

SEZNAM SLIK

Slika 1: Področja (elementi) pametne regije.....	21
Slika 2: Temeljna vprašanja, na katera je treba odgovoriti s pripravo regionalne inovacijske strategije.....	23
Slika 3: Območje priprave RIS LUR 2021–2027	38
Slika 4: Grafični prikaz analize PSPN	54
Slika 5: Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti LUR.....	55
Slika 6: Koncept Strategije pametne specializacije v Sloveniji	61
Slika 7: Pristop k pripravi in izvedbi RIS LUR.....	65
Slika 8: Število poslanih in prejetih vprašalnikov.....	71
Slika 9: Kako občine spremljajo globalne trende (n=23).....	72
Slika 10: Pomembnost posameznih trendov in izzivov, ki jih ti prinašajo (n=22) 73	
Slika 11: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnega vladanja« in raven njihovega reševanja	74
Slika 12: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnega gospodarstva« in raven njihovega reševanja	75
Slika 13: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametne mobilnosti« in raven njihovega reševanja	76
Slika 14: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnega okolja« in raven njihovega reševanja	77
Slika 15: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnih prebivalcev« in raven njihovega reševanja.....	78
Slika 16: Relevantnost ukrepov oziroma izzivov na področju »pametnega bivanja« in raven njihovega reševanja	79
Slika 17: Vrzeli in ovire, ki omejujejo sposobnost inovativnega razvoja v regiji in občinah (n=19).....	80
Slika 20: Izvajanje RIS LUR	89
Slika 18: Povezava ciljev RIS LUR in ciljev posameznega projekta	90
Slika 19: Teorija sprememb – intervencijska logika RIS LUR.....	91

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Glavne vrste regionalnih inovacijskih sistemov.....	9
Tabela 2: Pomembnejši podatki o poslovanju družb	41
Tabela 3: Struktura 5 % najbolj dinamičnih podjetij ter 25 % najbolj dinamičnih velikih podjetij po statističnih regijah	42
Tabela 4: Tuje neposredne naložbe po statističnih regijah (v mio EUR).....	43
Tabela 5: Hitrorastoča podjetja po statističnih regijah.....	44
Tabela 7: RRP LUR 2021–2027 – razvojne prioritete in programi.....	63
Tabela 1: Prispevek RIS LUR k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja OZN.....	66
Tabela 7: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametno vladanje«.....	82
Tabela 8: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametno gospodarstvo«.....	83
Tabela 9: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametna mobilnost«.....	84
Tabela 10: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametno okolje«.....	85
Tabela 11: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametni prebivalci«.....	87
Tabela 12: Aktivnosti za doseg specifičnih ciljev razvojne prioritete »pametno bivanje«.....	88

STVARNO KAZALO

A

avtomatizacija, 34, 71

B

biodiverziteta, 33, 71, 73

C

cilji

specifični, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88

strateški, 52

tematski, 20, 21

D

demografske spremembe, 31, 34, 35

digitalizacija, 27, 29, 32, 34, 64, 66, 80, 82, 83, 85, 87, 88, 96

digitalne kompetence, 28, 87

G

globalizacija, 32, 71, 73

globalni trendi, 30, 71, 72, 79

gospodarska rast, 1, 5, 24, 66, 93

H

hitrorastoča podjetja, 40, 41, 43

I

inovacije, 1, 2, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 15, 17, 18, 23, 24, 25, 32, 34, 50, 52, 63, 66, 69, 77, 79, 86, 87, 94, 95, 96

inovacijska strategija, 2, 10, 11, 15, 21, 23, 24, 29, 56, 80, 88, 93, 95, 96

inovacijski sistem, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 70, 88, 93, 97

inovativnost, 3, 5, 7, 10, 62, 64, 68, 69, 82, 93, 96

internet stvari, 27, 71

izobraževanje, 1, 24, 27, 48, 56, 57, 59, 66, 69, 85, 86, 87, 88

K

kakovost življenja, 15, 17, 18, 19, 20, 24, 27, 28, 56, 68, 94

kapital

relacijski, 17, 18, 19

kazalniki, 41, 51, 89

kibernetska varnost, 64, 96

konkurenčnost, 6, 15, 24, 25, 27, 39, 53, 60, 68, 69

krožno gospodarstvo, 45, 58, 60, 63, 67, 68, 74, 83

kultura inovativnosti, 29

L

Ljubljanska urbana regija, 2, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 95, 96

M

megatrendi, 30, 31, 34, 93, 95

mreženje, 9, 29, 74, 82

O

obnovljivi viri energije, 31, 57, 58
odpornost na krize, 24
onesnaževanje, 28, 46
opolnomočenje, 1, 35

P

pametna mobilnost, 20, 70, 73, 84, 94, 96
pametna regija, ii, 2, 17, 18, 20, 21, 27, 70,
73, 79, 81, 94, 96
pametna specializacija, 2, 10, 11, 12, 13,
15, 60, 61, 93
pametni prebivalci, 20, 70, 73, 77, 78, 87,
94, 96
pametno bivanje, 21, 70, 73, 78, 79, 88, 94,
96
pametno gospodarstvo, 20, 70, 73, 74, 75,
83, 94, 96
pametno mesto, 17, 20, 94
pametno okolje, 20, 70, 73, 76, 77, 85, 94,
96
pametno vladanje, 20, 70, 73, 74, 82, 94,
96
participativni proračun, 50, 81
participativno načrtovanje, 28
podnebne spremembe, 31, 32, 33, 34, 47,
52, 58, 67, 68, 69, 73, 84

R

razvojna prioriteta, 56, 63, 81, 82, 83, 84,
85, 87, 88, 96
regionalna inovacijska strategija, 2, 7, 8, 9,
10, 11, 12, 15, 23, 24, 37, 38, 56, 63, 65,
66, 67, 68, 69, 70, 81, 88, 89, 90, 91, 93,
94, 95, 96
regionalni izzivi, 24

S

selitveni prirast, 38, 48
socialna izključenost, 49, 77, 85, 87
sodelovanje, 5, 9, 18, 20, 23, 24, 33, 46, 53,
60, 61, 64, 66, 70, 81, 82, 86, 88, 95, 97
spremljanje, 29, 65, 68, 70, 72, 88, 95, 97
strategija S3, 2, 11, 12, 13, 93, 94
strateški dokumenti, 1, 2, 30, 51, 56, 93

T

tehnologija, 6, 8, 10, 17, 19, 20, 24, 26, 27,
29, 30, 31, 32, 34, 35, 58, 60, 62, 66, 68,
69, 71, 74, 81, 82, 83, 85, 88, 94, 96
teorija polov, 3, 4, 5, 93
trajnostna mobilnost, 45, 57, 59, 66
trajnostni razvoj, 18, 20, 24, 29, 31, 39, 56,
59, 65, 66, 67, 68, 69, 94
tuje neposredne naložbe, 42

U

umetna inteligenca, 27, 30, 31, 71, 87
upravljanje podatkov, 28
usposabljanje, 27, 28, 58, 66, 83, 86

V

virji financiranja, 29
vizija, 67, 68, 69, 96
vključevanje prebivalcev, 17, 28, 69, 81
vrednotenje, 68, 70, 88, 89, 90, 97

Z

zeleni prehod, 57, 58, 60

PRILOGA: ANKETNI VPRAŠALNIK

UVOD

Razvoj Slovenije in njenih regij bo v prihodnje močno odvisen od sposobnosti njenega odzivanja in prilagajanja na trende in izzive v globalnem okolju. Pri tem morajo regije poiskati lasten način za ustvarjanje konkurenčnih prednosti, in sicer na podlagi svojih lokalnih prednosti in adutov ob hkratnem iskanju navdiha pri globalnih mrežah in trendih. S tem namenom RRA LUR pripravlja Regionalno inovacijsko strategijo LUR, s čimer bodo regija, občine in drugi ključni deležniki pridobili usklajen strateški dokument, kjer bodo izpostavljeni temeljni družbeni in gospodarski izzivi in ponujene rešitve v skladu s pristojnostmi in viri, ki jih ima regija (odsotnost pokrajin) in njene občine na področju spodbujanja inovativnosti in razvoja (omejeni finančni in kadrovske viri). Središče priprave Regionalne inovacijske strategije LUR je človek ter njegove potrebe in končni cilj je izboljšanje blaginje prebivalcev LUR. V Regionalni inovacijski strategiji LUR želimo v skladu s konceptom pametne regije opredeliti ključne izzive in rešitve na šestih področjih: pametno vladanje (upravljanje), pametno gospodarstvo, pametna mobilnost, pametno okolje, pametni prebivalci in pametno bivanje. Ker pa regija ne more biti inovativna brez inovativnosti njenih občin, saj se številni aktualni izzivi kažejo tudi na ravni občin, želimo v procesu priprave Regionalne inovacijske strategije LUR aktivno vključiti občine, saj bo strategija izpostavila rešitve, ki so izvedljive bodisi na regionalni bodisi na lokalni ravni. S tem namenom smo v prvem koraku pripravili anketni vprašalnik za občine, s pomočjo katerega želimo identificirati stanje in razvojne izzive lokalnih skupnosti znotraj LUR ter pridobiti čim več koristnih informacij iz lokalnega okolja. Zato vas vljudno pozivamo, da spletni vprašalnik, ki je pred vami, izpolnite do 13. 5. 2022. V skladu s kodeksom o raziskovanju se bodo individualni odgovori občin šteli kot poslovna skrivnost in bodo anonimizirani – prikazani bodo bodisi v seštevkih z odgovori ostalih respondentov bodisi brez navedbe občine. Anketa je tudi skladna z vsemi GDPR zahtevami. Za vaše sodelovanje se vam iskreno zahvaljujemo. Kakršna koli vprašanja v zvezi z anketo naslovite na e-poštni naslov lilijana.drevensek@rralur.si. Prosimo, da s klikom na Naslednja stran pričnete z izpolnjevanjem ankete.

OSNOVNE INFORMACIJE

Izberite svojo občino:

Borovnica
Brezovica
Dobrepolje
Dobrova - Polhov Gradec
Dol pri Ljubljani
Domžale
Grosuplje
Horjul
Ig
Ivančna Gorica
Kamnik
Komenda
Ljubljana
Log - Dragomer
Logatec
Lukovica
Medvode
Mengeš
Moravče
Škofljica
Šmartno pri Litiji
Trzin
Velike Lašče
Vodice
Vrhnika

Vaša funkcija/delovno mesto na občini (prosimo, vpišite):

SPREMLJANJE GLOBALNIH TRENDOV IN IZZIVOV

1. V zadnjih desetletjih smo priča mnogim ekonomskim (globalizacija, koncentracija porazdelitve gospodarske moči, ustvarjanje in izginjanje delovnih mest, pomanjkanje surovin, naraščajoče cene energentov, zastoji v dobavnih verigah, razlike v razvitosti med regijami in občinami ipd.), tehnološkimi (umetna inteligenca, navidezna in obogatena resničnost, internet stvari, avtomatizacija, robotika, veriženje blokov, 3D tiskanje, socialna omrežja, oblačne tehnologije, zelene tehnologije ipd.), demografskim (staranje prebivalstva, generacija Y, generacija Z, migracije ipd.), političnim (vojna v Ukrajini ipd.) in okoljskim (klimatske spremembe, povečevanje količine odpadkov in onesnaženosti, omejenost virov, zmanjševanje biodiverzitete ipd.) spremembam, ki pred gospodarstvo in družbo postavljajo nove izzive. Kako v vaši občini spremljate tovrstne trende?

- Imamo svoje kadre
 Za to koristimo zunanje institucije
 Bi jih spremljali, če bi za to imeli kadre oziroma sredstva
 Jih ne spremljamo

2. V kakšni meri menite, da v vaši občini uspete slediti globalnim trendom in ste uspešni pri spoprijemanju s sodobnimi izzivi (prilagajanje spremembam, priprava na spremembe v prihodnosti)?

Sledenje trendom in zmožnost obvladovanja izzivov

Popolnoma	Večinoma	Deloma	Le v manjši meri	Neznatno
☐	☐	☐	☐	☐

3. Prosimo, označite, kako pomembni so posamezni trendi in izzivi, ki jih ti prinašajo, v vašem lokalnem okolju?

	Zelo pomembni	Precej pomembni	Srednje pomembni	Malo pomembni	Nepomembni
Ekonomski trendi (globalizacija, koncentracija porazdelitve gospodarske moči, ustvarjanje in izginjanje delovnih mest, pomanjkanje surovin, naraščajoče cene energentov, zastoji v dobavnih verigah, razlike v razvitosti med regijami in občinami ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐
Tehnološki trendi (umetna inteligenca, navidezna in obogatena resničnost, internet stvari, avtomatizacija, robotika, veriženje blokov, 3D tiskanje, socialna omrežja, oblačne tehnologije, zelene tehnologije ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐
Demografski trendi (staranje prebivalstva, generacija Y, generacija Z, migracije ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐
Politični trendi (vojna v Ukrajini ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐
Okoljski trendi (klimatske spremembe, povečevanje količine odpadkov in onesnaženosti, omejenost virov, zmanjševanje biodiverzitete ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐

Vaš komentar/obrazložitev:

IZIZVI REGIJE IN OBČINE NA PODROČJIH PAMETNE REGIJE IN ODZIV

4. Kako relevantni so po vašem mnenju našeti izzivi na posameznih področjih »pametne regije« za vašo regijo/občino in katera raven – občinska ali regionalna (regionalna raven je mišljena kot raven razvojne regije, tj. osrednjeslovenske regije) – je bolj primerna za njihovo reševanje?

	Relevantnost					Raven reševanja	
	Zelo relevantno	Relevantno	Niti relevantno-niti nerelevantno	Nerelevantno	Popolnoma nerelevantno	Raven občine	Raven regije
1. PAMETNO VLADANJE							
sodelovanje in vključevanje prebivalcev v spodbujanje razvoja (npr. fizična in digitalna platforma, participativni proračun, vključevanje prebivalcev in ostalih deležnikov v pripravo projektov (so-oblikovanje))	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
informiranost prebivalcev o ključnih izzivih, s katerimi se sooča regija (npr. preko mrežnih dogodkov, komunikacijskih platform)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
opolnomočenost prebivalcev za uporabo sodobnih digitalnih tehnologij (npr. preko t. i. skupnostnih centrov)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
enotna digitalna platforma (združitve vseh spletnih in mobilnih servisov na enem mestu)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
trženje regije/občine doma in v tujini (npr. udeležba na dogodkih doma in v tujini (npr. sejmi, razstave itd.), enotna spletna stran, kontaktna točka za prijavo občin na projekte EU, kontaktna točka za investitorje, sodelovanje z univerzo, raziskovalnimi organizacijami, zbornicami pri privabljanju tujih študentov, raziskovalcev in ostalih talentov itd.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
učinkovitejše poslovanje občin – inovativna občinska uprava (digitalizacija, organizacija, procesi, sodelovanje občin, izmenjava dobrih praks)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. PAMETNO GOSPODARSTVO							
spodbujanje rasti podjetij (npr. regijski razpis za inovativne projekte, finančna shema za ustanavljanje in delovanje novih inovativnih zagonov, garancijska shema)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pestro podporno okolje, ki nudi ustrezne pogoje za inovativna podjetja (npr. podjetniški pospeševalnik, tehnološki park, inkubatorji)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
povezovanje in mreženje podjetij (npr. projekt lokalnih grozdov, skupni nastop podjetij na dogodkih doma in v tujini)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
usposobljenost podjetij in podpornega okolja za prehod na krožno gospodarstvo (npr. krožne rešitve za ozelenitev gospodarstva, kot je npr. KROG)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pametni turizem (npr. preko rešitev, ki olajšajo dostop do turističnih in gostinskih proizvodov, storitev, prostorov in izkušenj z orodji, ki temeljijo na IKT)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
prostorski pogoji za razvoj gospodarstva (npr. poslovne cone, inkubatorji, prostori sodela)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
podpora kulturnemu in kreativnemu sektorju (npr. kreativni inkubator, usposabljanja, promocija KKS, pilotni projekti storitvenega oblikovanja v javnem sektorju, inovativno javno naročanje)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. PAMETNA MOBILNOST								
povezana prometna infrastruktura in njeno upravljanje (npr. enotni mobilnostni center)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
povezana in razširjena ponudba javnih prevozov (npr. preko usklajevanja voznih redov in storitev)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pogoji za uveljavitev mobilnosti kot storitve (npr. preko enotne digitalne platforme)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. PAMETNO OKOLJE								
energetska učinkovitost in vplivi na okolje (npr. vzpostavitev samooskrbnih energetske skupnosti, brezogljična raba energije v javnih zgradbah, energetske svetovanje)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
prehranska samooskrba in trajnostne/inovativne oblike kmetovanja in prodaje (npr. e-tržnice, sistem zelenih prehranskih verig)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ohranjanje biotske raznovrstnosti (npr. urejanje prostora, upravljanje zavarovanih območij narave, ozaveščanje javnosti)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. PAMETNI PREBIVALCI								
usposobljenost prebivalcev za uporabo digitalnih tehnoloških rešitev (npr. izobraževanje in krepitev človeških virov za digitalizacijo)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
inovacijske kompetence in inovacijska kultura prebivalcev (npr. preko sistematične krepitev inovacijskih kompetenc v vseh fazah izobraževanja in vseživljenjskega učenja)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
družbene inovacije za reševanje družbenih problemov, kot so zaposlovanje mladih, revščina, socialna izključenost ipd. (npr. enotna platforma za identifikacijo potreb po družbenih inovacijah, natečaj za »najboljša inovacija z družbenimi učinki«)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
podporno okolje za krepitev usposobljenosti prebivalcev (npr. izvajalci usposabljanj, prostori za izvedbo projektov, računalniška oprema, mobilna enota za računalniško usposabljanje)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
medgeneracijsko sodelovanje (npr. medgeneracijski centri, projekti medgeneracijskega sodelovanja, kot so vseživljenjsko izobraževanje, prostovoljstvo, sodelovanje z vrtci in šolami itd.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
prostori za mlade (npr. mladinski centri)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. PAMETNO BIVANJE								
inovativno reševanje stanovanjske problematike (npr. stanovanjske zadruge)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
trajnostna gradnja javnih objektov, projektiranje in gradnja v skladu z BIM, uporaba pametnih tehnologij (pametne zgradbe)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
digitalizacija ter promocija naravne in kulturne dediščine	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Katere konkretne projekte na navedenih področjih ŽE IZVAJATE z namenom obvladovanja globalnih trendov in izzivov?

	PROJEKTI V IZVEDBI			Raven izvedbe	
	Naslov projekta	Opis projekta	Finančni vir projekta	lokalna	regionalna
1. PAMETNO VLADANJE					
sodelovanje in vključevanje prebivalcev v spodbujanje razvoja (npr. fizična in digitalna platforma, participativni proračun, vključevanje prebivalcev in ostalih deležnikov v pripravo projektov (so-oblikovanje))				☐	☐
informiranost prebivalcev o ključnih izzivih, s katerimi se sooča regija (npr. preko mrežnih dogodkov, komunikacijskih platform)				☐	☐
opolnomočenost prebivalcev za uporabo sodobnih digitalnih tehnologij (npr. preko t. i. skupnostnih centrov)				☐	☐
enotna digitalna platforma (združitve vseh spletnih in mobilnih servisov na enem mestu)				☐	☐
trženje regije/občine doma in v tujini (npr. udeležba na dogodkih doma in v tujini (npr. sejmi, razstave itd.), enotna spletna stran, kontaktna točka za prijavo občin na projekte EU, kontaktna točka za investitorje, sodelovanje z univerzo, raziskovalnimi organizacijami, zbornicami pri privabljanju tujih študentov, raziskovalcev in ostalih talentov itd.)				☐	☐
učinkovitejše poslovanje občin – inovativna občinska uprava (digitalizacija, organizacija, procesi, sodelovanje občin, izmenjava dobrih praks)				☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):				☐	☐
2. PAMETNO GOSPODARSTVO					
spodbujanje rasti podjetij (npr. regijski razpis za inovativne projekte, finančna shema za ustanavljanje in delovanje novih inovativnih zagonov, garancijska shema)				☐	☐
pestro podporno okolje, ki nudi ustrezne pogoje za inovativna podjetja (npr. podjetniški pospeševalnik, tehnološki park, inkubatorji)				☐	☐
povezovanje in mreženje podjetij (npr. projekt lokalnih grozdov, skupni nastop podjetij na dogodkih doma in v tujini)				☐	☐
usposobljenost podjetij in podpornega okolja za prehod na krožno gospodarstvo (npr. krožne rešitve za ozelenitev gospodarstva, kot je npr. KROG)				☐	☐
pametni turizem (npr. preko rešitev, ki olajšajo dostop do turističnih in gostinskih proizvodov, storitev, prostorov in izkušenj z orodji, ki temeljijo na IKT)				☐	☐
prostorski pogoji za razvoj gospodarstva (npr. poslovne cone, inkubatorji, prostori sodela)				☐	☐
podpora kulturnemu in kreativnemu sektorju (npr. kreativni inkubator, usposabljanja, promocija KKS, pilotni projekti storitvenega oblikovanja v javnem sektorju, inovativno javno naročanje)				☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):				☐	☐
3. PAMETNA MOBILNOST					
povezana prometna infrastruktura in njeno upravljanje (npr. enotni mobilnostni center)				☐	☐
povezana in razširjena ponudba javnih prevozov (npr. preko usklajevanja voznih redov in storitev)				☐	☐

pogoji za uveljavitev mobilnosti kot storitve (npr. preko enotne digitalne platforme)				☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):				☐	☐
4. PAMETNO OKOLJE					
energetska učinkovitost in vplivi na okolje (npr. vzpostavitev samooskrbnih energetskih skupnosti, brezogljivična raba energije v javnih zgradbah, energetske svetovanje)				☐	☐
prehranska samooskrba in trajnostne/inovativne oblike kmetovanja in prodaje (npr. e-tržnice, sistem zelenih prehranskih verig)				☐	☐
ohranjanje biotske raznovrstnosti (npr. urejanje prostora, upravljanje zavarovanih območij narave, ozaveščanje javnosti)				☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):				☐	☐
5. PAMETNI PREBIVALCI					
usposobljenost prebivalcev za uporabo digitalnih tehnoloških rešitev (npr. izobraževanje in krepitev človeških virov za digitalizacijo)				☐	☐
inovacijske kompetence in inovacijska kultura prebivalcev (npr. preko sistematične krepitev inovacijskih kompetenc v vseh fazah izobraževanja in vseživljenjskega učenja)				☐	☐
družbene inovacije za reševanje družbenih problemov, kot so zaposlovanje mladih, revščina, socialna izključenost ipd. (npr. enotna platforma za identifikacijo potreb po družbenih inovacijah, natečaj za »najboljša inovacija z družbenimi učinki«)				☐	☐
podporno okolje za krepitev usposobljenosti prebivalcev (npr. izvajalci usposabljanj, prostori za izvedbo projektov, računalniška oprema, mobilna enota za računalniško usposabljanje)				☐	☐
medgeneracijsko sodelovanje (npr. medgeneracijski centri, projekti medgeneracijskega sodelovanja, kot so vseživljenjsko izobraževanje, prostovoljstvo, sodelovanje z vrtci in šolami itd.)				☐	☐
prostori za mlade (npr. mladinski centri)				☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):				☐	☐
6. PAMETNO BIVANJE					
inovativno reševanje stanovanjske problematike (npr. stanovanjske zadruge)				☐	☐
trajnostna gradnja javnih objektov, projektiranje in gradnja v skladu z BIM, uporaba pametnih tehnologij (pametne zgradbe)				☐	☐
digitalizacija ter promocija naravne in kulturne dediščine				☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):				☐	☐

6. Katere konkretne projekte* na navedenih področjih bi bilo po vašem mnenju treba izpeljati na regionalnem in katere na lokalnem (občinskem) nivoju kot odgovor na obvladovanje globalnih trendov in izzivov v NASLEDNJIH NEKAJ LETIH? (* identifikacija projektov bo služila tudi za krepitev kapacitet in iskanju/usmerjanju finančnih virov na izbranih področjih)

	Raven reševanja izzivov	
	Lokalna raven	Regionalna raven
1. PAMETNO VLADANJE		
sodelovanje in vključevanje prebivalcev v spodbujanje razvoja (npr. fizična in digitalna platforma, participativni proračun, vključevanje prebivalcev in ostalih deležnikov v pripravo projektov (so-oblikovanje))		
informiranost prebivalcev o ključnih izzivih, s katerimi se sooča regija (npr. preko mrežnih dogodkov, komunikacijskih platform)		
opolnomočenost prebivalcev za uporabo sodobnih digitalnih tehnologij (npr. preko t. i. skupnostnih centrov)		
enotna digitalna platforma (združenje vseh spletnih in mobilnih servisov na enem mestu)		
trženje regije/občine doma in v tujini (npr. udeležba na dogodkih doma in v tujini (npr. sejmi, razstave itd.), enotna spletna stran, kontaktna točka za prijavo občin na projekte EU, kontaktna točka za investitorje, sodelovanje z univerzo, raziskovalnimi organizacijami, zbornicami pri privabljanju tujih študentov, raziskovalcev in ostalih talentov itd.)		
učinkovitejše poslovanje občin – inovativna občinska uprava (digitalizacija, organizacija, procesi, sodelovanje občin, izmenjava dobrih praks)		
Drugo (prosimo, vpišite):		
2. PAMETNO GOSPODARSTVO		
spodbujanje rasti podjetij (npr. regijski razpis za inovativne projekte, finančna shema za ustanavljanje in delovanje novih inovativnih zagonov, garancijska shema)		
pestro podporno okolje, ki nudi ustrezne pogoje za inovativna podjetja (npr. podjetniški pospeševalnik, tehnološki park, inkubatorji)		
povezovanje in mreženje podjetij (npr. projekt lokalnih grozdov, skupni nastop podjetij na dogodkih doma in v tujini)		
usposobljenost podjetij in podpornega okolja za prehod na krožno gospodarstvo (npr. krožne rešitve za ozelenitev gospodarstva, kot je npr. KROG)		
pametni turizem (npr. preko rešitev, ki olajšajo dostop do turističnih in gostinskih proizvodov, storitev, prostorov in izkušenj z orodji, ki temeljijo na IKT)		
prostorski pogoji za razvoj gospodarstva (npr. poslovne cone, inkubatorji, prostori sodela)		
podpora kulturnemu in kreativnemu sektorju (npr. kreativni inkubator, usposabljanja, promocija KKS, pilotni projekti storitvenega oblikovanja v javnem sektorju, inovativno javno naročanje)		
Drugo (prosimo, vpišite):		
3. PAMETNA MOBILNOST		
povezana prometna infrastruktura in njeno upravljanje (npr. enotni mobilnostni center)		
povezana in razširjena ponudba javnih prevozov (npr. preko usklajevanja vozniških redov in storitev)		
pogoji za uveljavitev mobilnosti kot storitve (npr. preko enotne digitalne platforme)		
Drugo (prosimo, vpišite):		

4. PAMETNO OKOLJE		
energetska učinkovitost in vplivi na okolje (npr. vzpostavitev samooskrbnih energetske skupnosti, brezogljiva raba energije v javnih zgradbah, energetske svetovanje)		
prehranska samooskrba in trajnostne/inovativne oblike kmetovanja in prodaje (npr. e-tržnice, sistem zelenih prehranskih verig)		
ohranjanje biotske raznovrstnosti (npr. urejanje prostora, upravljanje zavarovanih območij narave, ozaveščanje javnosti)		
Drugo (prosimo, vpišite):		
5. PAMETNI PREBIVALCI		
usposobljenost prebivalcev za uporabo digitalnih tehnoloških rešitev (npr. izobraževanje in krepitev človeških virov za digitalizacijo)		
inovacijske kompetence in inovacijska kultura prebivalcev (npr. preko sistematične krepitev inovacijskih kompetenc v vseh fazah izobraževanja in vseživljenjskega učenja)		
družbene inovacije za reševanje družbenih problemov, kot so zaposlovanje mladih, revščina, socialna izključenost ipd. (npr. enotna platforma za identifikacijo potreb po družbenih inovacijah, natečaj za »najboljša inovacija z družbenimi učinki«)		
podporno okolje za krepitev usposobljenosti prebivalcev (npr. izvajalci usposabljanj, prostori za izvedbo projektov, računalniška oprema, mobilna enota za računalniško usposabljanje)		
medgeneracijsko sodelovanje (npr. medgeneracijski centri, projekti medgeneracijskega sodelovanja, kot so vseživljenjsko izobraževanje, prostovoljstvo, sodelovanje z vrtci in šolami itd.)		
prostori za mlade (npr. mladinski centri)		
Drugo (prosimo, vpišite):		
6. PAMETNO BIVANJE		
inovativno reševanje stanovanjske problematike (npr. stanovanjske zadruge)		
trajnostna gradnja javnih objektov, projektiranje in gradnja v skladu z BIM, uporaba pametnih tehnologij (pametne zgradbe)		
digitalizacija ter promocija naravne in kulturne dediščine		
Drugo (prosimo, vpišite):		

7. Katere so po vašem mnenju izvedbene vrzeli in ovire, ki omejujejo sposobnost inovativnega razvoja v regiji in vaši občini?

	Popolnoma se strinjam	Močno se strinjam	Deloma se strinjam	Le v majhni meri se strinjam	Se ne strinjam
Pomanjkljive kompetence (pomanjkanje znanja, izkušenj, veščin)	☐	☐	☐	☐	☐
Nepoznavanje potreb podjetij	☐	☐	☐	☐	☐
Nepoznavanje potreb prebivalstva	☐	☐	☐	☐	☐
Omejena finančna sredstva	☐	☐	☐	☐	☐
Pomanjkanje kadrov	☐	☐	☐	☐	☐
Nepoznavanje razpoložljivih možnosti (razpisi, storitve podpornega okolja, kompetence ostalih občin v regiji ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐
Pomanjkanje sodelovanja v občini	☐	☐	☐	☐	☐
Pomanjkanje sodelovanja med občinami, gospodarstvom, izobraževalnimi ter raziskovalnimi organizacijami	☐	☐	☐	☐	☐
Neustrezno sodelovanje z nevladnimi organizacijami	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo (prosimo, vpišite):	☐	☐	☐	☐	☐

8. Na kakšen način ste (t. j. vaša občina) pripravljene sodelovati pri pripravi in izvedbi Regionalne inovacijske strategije LUR?

Možnih je več odgovorov

- Sodelovanje pri intervjujih, delavnicah in fokusnih skupinah za potrebe priprave strategije
- Izmenjava dobrih praks
- Promocija RIS LUR (npr. objava na spletnih straneh občine, predstavitev podjetjem, predstavitev zavodom, društvom, subjektom civilne družbe ipd.)
- Sofinanciranje in izvedba pilotnih projektov
- Drugo (prosimo, vpišite):

9. Ali imate v zvezi z obravnavano tematiko še kakšen dodaten komentar, priporočilo ali pobudo (npr. navedba dobrih praks, kako aktivirati potenciale za digitalizacijo in podobno)?

